№ 288 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem | פרייז 20 גראשען | Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16.
טעלעפאנען פון: רעדאקציע 10057, פון אדמיניסטראציע 10047.
| דאנערשטאג, י׳ כסלו תר״צ. | 12 grudnia 1929 r. | 22-טער יאהרגאנג.

סיים וועט פונאנדערגעלאזן ווערן

אויב ער וועט זיך צונויפקומען אין דער צייט פון רעגירונגס-קריזיס

מארשאלעק דאשינסקי פערזיכערט, אז דער קאבינעט-קריזיס וועט היינגע וואך פערענדיגט ווערן

און רופט א סיים-זיצונג אויף מאנטאג אדער דינסטאג

היינט זענען איינגעלאדען אין שלאס די דעפוטאטען באטשינסקי (כ.ד.), באנדזינסקי (נ.פ.ר.), שמוליקאווסקי (פראקעס) און ראזמארין „יוד. קאלא“

זיצונג פון רעפערענטען פון דער בודזשעט-קאמיסיע

ווארשא 11 (טעלפ.) היינט איז פארגעקומען א זיצונג פון די רעפערענטען פון דער בודזשעט-קאמיסיע אונטער׳ן פארזיץ פון סיים-מארשאלעק דאשינסקי.

אויף דער זיצונג איז בעהאנדעלט געווארען די פראגע צו די זיצונגען פון סיים זאלען פארקומען בעת׳ן דויער פון רעגירונגס-קריזיס. דאשינסקי האט פערטרעטען די מיינונג, אז בעת א קאבינעט-קריזיס קען קיין בודזשעט-דיסקוסיע נישט געפיהרט ווערן. שוועכטוועל קען דער סיים אפהאלטען זיצונגען וועגען אנדערע ענינים, ווי רעגולאמין א. א.

די ענדעקעס האבען דאן ארייגעטראגען א פארשלאג צו ענדערן די קאנסטי-טוציע אין דעם זין, אז בעת א אפגעלענ-טער סיים-זיצונג, אדער בעת א קאבינעט קריזיס זאל פערלענגערט ווערן דער טערמין פון מלוכה-בודזשעט.

דאשינסקי האט ערקלערט, אז ער איז נישט געגען דאזיגען פארשלאג אבער דערצו זענען נייטיג 111 אונטערשריפ-טען.

וואס שייך דער פראגע וועגען אפהאל-טען די זיצונגען פון סיים, האט דאשינ-סקי ערקלערט, אז לויט ווי מען האט איהם פערזיכערט אין שלאס, וועט דער רעגירונגס-קריזיס שבת אדער העכס-טענס זונטאג זיך ענדיגען. יעדענפאלס האט ער ברעה צונויפצורופען די זיצונג פון סיים מאנטאג אדער דינסטאג.

שריפטליכע דעקלאראציעס גיבן אפ די דעפוטאטן אין שלאס

ווארשא 11 (טעל.) אויף די קאנ-פערענצען אין שלאס גיבען די דעפוטא-טען אפ שריפטליכע דעקלאראציעס. בעת די קאנפערענצען איז אנוועזענד דער זוהן פון מלוכה-פרעזידענט מיכאל מאשטשיצקי, וואס פערשרייבט די בע-מערקונגען פון די דעפוטאטען.

היינט זענען אויפגענומען געווארען אין שלאס די דעפוטאטען ריבארסקי, דאמבסקי און דעמבסקי, וועגען פערלויף פון דער קאנפערענץ גיבען זיי קיין שום ערקלערונגען נישט אפ.

און די קרייזען פון „צענטראלעוו“ האלט מען, אז די פונקטען, וואס ווערען ארויסגעשטעלט פון די דעפוטאטען ווע-לען נישט אנגענומען ווערען אין גאנצען.

קאנדידאטען פאר דער נייער רעגירונג

ווארשא (טעלפ.) אין די פאליטי-שע קרייזען זענען פערשפרייט פערשי-דענע קלאנגען מכח די קאנדידאטען פאר דער נייער רעגירונג. עס נעהען קלאנגען עס זאלען ארײַן אין דער רעגירונג: גענ. סאסנקאווסקי, באַרטעל, סטעצקי (פרי-צים), קאלאנאווסקי א. א.

סיים וועט פונאנדערגעלאזן ווערן

אויב ער וועט זיך צוזאמענקומען בעת׳ן רעגירונגס-קריזיס

ווארשא, 11 (טעלפ.) אין די רע-גירונגס-קרייזען שמועסט מען, אויב דער סיים וועט זיך צונויפקומען פאר דער פערענדיגונג פון רעגירונגס-קריזיס, וועט ער פונאנדערגעלאזן ווערן.

היינט ביים מלוכה-פרעזידענט די דעפוטאטן:

באטשינסקי, באנדזינסקי, שמוליקאווסקי און ראזמארין

ווארשא 11 (טעלפ.) אויף היינט זענען איינגעלאדען געווארען אין שלאס די דעפוטאטען באטשינסקי (כ.ד.), באנדזינסקי (נד״ד), שמוליקאווסקי (פראַ-קעס) און דעפ. ראזמארין (אנשטאט גרינבוים׳ן) פון דער יוד. „קאלא“. צו עס וועלען אויך געפיהרט ווערען אונ-טערהאנדלונגען מיט פערזענליכקייטען פון אויסערן סיים — איז נישט בע-וואוסט.

ווי עס ווייזט אויס וועלען אויך די דיי-שען נישט איינגעלאדען ווערען אין שלאס, צוליב דעם, וואס זיי האבען בעת די וואהלען געשלאסען דעם בלאק מיט די נאציאנאלע מינדערהייטען.

ארטיקעל פון מין. סקלאדקאווסקי

וועגן זיין סיים-רעדע דעם 6 ד. ח.

ווארשא 11 (טעלפ.) אין דער היינ-טיגער „גאזעטא פאלסקי“ איז אפגע-דרוקט א ארטיקעל פון אינערן-מיניס-טער גענ. סקלאדקאווסקי, אין וועלכער דער מיניסטער ענטפערט אפ אויף דעם פארוואורף, אז זיין רעדע אין סיים איז געשטאנען אויף א נידעריגען ניווא. דער מיניסטער ערקלערט אין זיין אר-טיקעל, אז אין זיין רעדע איז ער געוועזן געצוואונגען צו האלטען צוליב׳ן פאר-וואורף פון דעפ. דאמבסקי, אז די פא-ליציי שלאגט די דעפוטאטען.

רעוויזיע פון די קאנצעסיעס

אפגעלעגט אויף ווייטערע 6 חדשים.

ווארשא 11 (עטלפ.) דער פינאנץ-מיניסטער האט היינט אונטערגעשריבען א פעראָרדנונג, לויט וועלכער די רעוויזיע פון די קאנצעסיעס ווערט אפגעלעגט אויף 6 חדשים.

היינט זיצונג פון יודישען „קאלא“

ווארשא, 11 (טעלפ.) היינט וועט פארקומען א זיצונג פון יוד. „קאלא“, אויף וועלכער עס וועט אויסגעארבייט ווערען די דעקלאראציע, וואס דעפ. ראַזי-מארין וועט איבערגעבען אין שלאס.

Oryginalne opakowania z czerwoną banderolą i znakiem „BAYER“ w kształcie krzyża są do nabycia we wszystkich aptekach.

מארשאל פילסודסקי שוין געזונד

ווארשא 11 (טעלפ.) דער נעכטי-גער „ראבאטניק“ האט געבראכט א ידיעה, אז מארשאל פילסודסקי איז נים געזונד. ווי מיר דערוויסען זיך פון א זי-כערער קוועלע, איז די ידיעה נישט ריכ-טיג. דער מארשאל איז איינגיגע טעג נים געזונד געווען אויף א גריפע. אצט פילט ער זיך שוין געזונד און האט שוין גענו-מען שפאצירט אין די אלעע.

אויך פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי איז שוין געזונד.

אנו מביעים את רגשי השתתפותנו בצערו של חברנו
בונם צלקה למות עליו אביו ז״ל
בעבודתך להגשמת רעיון תורה-ועבודה תנוחם.
החברים: אלימלך דנציגר, אברהם שטיפט, שמעון מידלארז, שמאי קמינר, יהודה וינברג, דוד בראהן, דוד לובלינר.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען מיין ליבע פרוי, אונזער טייערע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער און טאנטע
ב״ע רחל אשת יצחק מאיר נ״י גאטליעב
אין עלטער פון 55 יאהר. די לוי׳ איז פארגעקומען נעכטען פון טרויער-הויז פאמארסקא 33, וועגען וואס ס׳טיילען מיט אין גרויס צער.
די טיפטרויערנדע פאמיליע.

Dr. GOLDMAN
przyjmuje
przychodzących chorych
tylko w lecznicy „UNITAS“ Pusta 19.
od 3—5.
5969

„Poljus“ דאס רעכטסקאנסולענטען-ביורא
אין לאדז, פיעטריקאווער 34, פראנט 1 שטאק
טעל. 160.35
געלייטעט דורך קוואליפיצירטע פאכמענישע קרעפטען
ערלעדיגט: רעקורסען, אדוואקאניעס, קלויזולעס, ביטעס צו דער אדמי-ניסטראטיווער און קאמונאלער מאכט, ווי אויך ערלעדיגט געריכטס און מיליטער-ענינים, אבמאכען, סטאטוטען, האנדעלס-קארעספאנדענץ, איבער-זעצונגען אין 6 שפראכען, ווי אויך אדמיניסטראציע פון הייזער און אלערליי אויפטראגען.
בעמ.: ס׳ווערט אויך אויסגעקויפט פאטענטען דורכ׳ן אויביגען ביורא.

וואָרנונג
אזוי ווי איך האב געהערט, אז איציקעל שאץ פון קאמיענעץ-פאדאלסק דער שווער פון ה׳ גרישא שאפאוואל, וואס וואוינט ביי זיין טאכטער, די מיטאינ-האבערין פון דער ליקווידירטער פירמא „אסטראווסקי און בירענצווייג“ אויף קילינסקא 120, געהט ארום און וויל דיסקאנטירען מיינע וועקסלען, וואס ער האט פון מיר. ערקלער איך, אז איך וועל זיי נישט צאהלען, ווייל זיי זענען טובה-וועקסלען און איך וואהרען נישט צו קויפען.
ב. פערעצקי.

Dr. Michał Lipski
הויט, וועגערישע און אורין-קראנקהייטען
ווסכאדניא 65 (פיעטריקאווער 46)
טעל. 203.51
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 2—5 און 7—9. אין חגאות 9—1.

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאנא 25
טעלעפאן 126-87
ספעציאל-ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנק-הייטען און מענער-שוועכע. עלע-ארט אנאליזען בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—2, און פון 6 -9 אווענד.
בעזונדער „ארטע-זאל פאר פרויען.

לעזט, אבאנירט דאס
„לאדזער טאגעבלאט“

אכטונג, סוחרים!
דער לאסט-אויטאמאביל-פערקעהר פון דעם איבעראל בעקאנטען עקספעדיציע-הויז
שלמה גאלדקארן
לאדז, פיעטריקאווער 26 | ווארשא, נאלעווקי 13
טעלעפאן 116-47 | טעלעפאן 209-07
מאכט בעקאנט, אז פון דעם 1-טען דעצעמבער ד. י. אין די
לאסט-אויטא-קאמוניקאציע בעדייטענד פערגרעסערט
יעדע 2 שעה געהט אב א לאסט-אויטא
פון לאדז נאך ווארשא ווי אויך פון ווארשא נאך לאדז
די טראנספארטן זענען אסעקורירט מיט דער פולער פערזיכערונג.
טראנספארטען ווערען אנגענומען פון קלענסטען קוואנטום אן.
אלע סחורות ווערען דעמזעלבען טאג רעיעל צוגעשטעלט צום קונדע א היים.
רעיעלע בעהאנדלונג! סאלידע בעדינונג! קאנקורענץ-פרייזען!

פריוואט
טאנץ-שולע
פון די נייעסטע טענץ
דיפלאמירטער לעהרער י. וויינטרויב
נעמט אן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאמפלעטען יעדען טאג פון 10 פריה ביז 10 אווענד
קילינסקעגא 44
2-טער הויף פארטער.
די לעקציעס קומען פאר אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון י. וויינטרויב און אסיסטענטען.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייט
קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81
ספרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 2 ביז 3 נאכמ.

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעמט אן טעגליך פון 4 ביז 7 נאכמיטאג
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 143-94

דייטשע רעגירונג טרעט נית אפ פון איהר פראגראם

קאנצלער מילער'ס ערקלערונג פאר די פארטייען, וואס שטיצען די רעגירונג

די דייטשע רעגירונג האלט זיך פעסט פאר איהר פראגראם

בערלין, 11 (א. וו.) בעת דער קאנפערענץ מיט די פארלאמענטארישע פארטייען האט קאנצלער מילער ערקלערט, אז די רעגירונג האלט זיך פעסט פאר איהר פראגראם און וועט פון איהם נישט אפטרעטען און ער פאדערט דעריבער, אז די פארטייען, וואס שטיצען די פאליטיק פון דער רעגירונג זאלען זיך קלאר ארויסזאגען.

עס ווערט ערווארט, אז די מארגענדיגע זיצונג פון דייטשען פארלאמענט וועט ברענגען צו א אונערווארטעטער שריט, וואס וועט אין א געוויסער מאס דעצידירען וועגען דער צוקונפט פון דייטשלאנד.

בעשלוס פון רייכסטאג:
וואס מען דינען אלס ביישפיל

בערלין, 11 (א. וו.) דער רייכסטאג האט היינט אנגענומען א כאראקטעריסטישען בעשלוס, לויט וועלכען די דעפוטאטען וואס זענען אויסגעשלאסען געווארען פון זיצונגען אדער קומען סתם נישט צו די זיצונגען, בעקומען נישט די דעפוטאטען-דיעטעס און פערלירען דאס רעכט זיך צו בענוצען מיט אומזיסטע באהן-בילעטען.

הרב קוק פאר דער אויספארשונגס-קאמיסיע
ווערט פערהערט אין זיין קאבינעט איז בנין פון רבנות הראשית

ירושלים, 11 דעצ. (יט"א) די בריטישע אויספארשונגס-קאמיסיע איז נעכטען צוגעטרעטען אויסצוהערען דעם הרב הראשי קוק.

הרב קוק ווערט פערהערט אין זיין קאבינעט אין בנין פון רבנות הראשית.

די „שווארצע האנד" אין ארץ-ישראל
דראהט די אראבער, וואס קויפען ביי יודען

ירושלים, 11 דעצ. (יט"א) דער יפו'ער מאגיסטראט האט געשלאסען א קאנטראקט מיט א בעלייכטונגס-געזעלשאפט צו בעלויכטען די שטאט מיט לוקס-לאמפען. דאס דאזיגע ליכט קאסט פיל טייערער, ווי עלעקטריציטעט, נאר עס ווערט געטון צוליב דעם באיקאט.

ירושלים, 11 דעצ. (יט"א) אין חיפה ווערען פערשפרייט פלוג-בלעטער, אונטערגעשריבען פון א „שווארצער האנד", מיט דראהונגען אויף די אראבער, וואס קויפען ביי יודען.

די ירושלימער סוחרים בעקלאגען זיך אויף דער ברוטאלער האנדלונג פון די אראבישע באיקאט-אגיטאטארען געגען די אראבער, וואס קויפען ביי יודען.

סאוויעט. האנדעלס-פערטרעטער אין לאנדאן

לאנדאן, 11 (א.וו.) אלס דער ערשטער שטעל-פערטרעטער פון דער סאוויעטישער האנדעלס-פערטרעטונג אין לאנדאן איז בעשטימט געווארען אבראמאוו, א געוועזענער פאלקאווניק פון בולגארישען גענעראל-שטאב.

אבראמאוו איז בשעתו געוועזען דער לייטער פון לאנדאנער „ארקאס" און פשעתו האט מען איהם פארגעווארפען, אז ער איז געוועזען דער הויפט-ארגאניזאטאר פון דער קאמוניסטישער פראפאגאנדא אין ענגלאנד.

36 מיליאן פונט
בעשטימט די ענגלישע רעגירונג אויף בעשעפטיגן ארבייטסלאזע

לאנדאן, 11 (ספ.) נעכטען איז ערשינען דאס ווייס-בוך, וואס איז בעארבייט דורכ'ן ארבייטס-מיניסטער טאמאס. אינ'ם ווייס-בוך זענען פארגעשטעלט די פלענער פון דער רעגירונג וועגען עפענטליכע ארבייטען אין ברייטען מאסשטאב.

ביים אויסבויען וועגען זאלען בעשעפטיגט ווערען 100 טויזענד ארבייטסלאזע. די קרעדיטען פאר דעם צוועק מאכען אויס 36 מיליאן פונט שטערלינג.

די ווינער סאציאליסטען ריהמען זיך

ווין (א.וו.) דא האט ארויסגערופען א אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט דער אויפרוף, וואס איז פערעפענטליכט אין דער „ארבייטער צייטונג", אין וועלכען עס ווערט צווישען אנדערן געזאגט, אז דער פאשיסטישער אנגריף איז אפגעשטויסען געווארען און אז פון די פונקטען וואס זענען געפאדערט געווארען אין דער קאנסטיטוציע, זענען אנגענומען געווארען נאר די, וואס די סאציאליסטען האבען אקצעפטירט.

—0—

אפגעברענט א פראוועמיהל אין ראדאמסק
12 וואגאן תבואה פערניכטעט פון פייער

ראדאמסק, 11 (טעלעפ.) נעכטען האט אין ראדאמסק אויסגעבראכען א גרויסע שרפה אין דער פראוואער מיהל.

די מיהל איז אוועק מיט'ן רויך. 12 וואגאנען תבואה זענען פערברענט געווארען. דער שאדען בעטרעפט ביז א האלבען מיליאן זל. די סבה פון דער שרפה איז נישט בעוואוסט.

פויל. סלאוועק גיט אפ בעריכטען דעם מארשאל פילסודסקי

ווארשא, 11 (א. וו.) ווי עס דערוויסט זיך די מזרח-אגענטור פארשט נאך דער מארשאל פילסודסקי די אינערן-פאליטישע געשעהענישען אין לאנד. א געגויען בעריכט גיט אפ דעם מארשאל פולק. סלאוועק.

פוילישע ידיעה וועגען שאפען א „רעטונגס-קאמיטעט" פאר ארץ-ישראל

טשערנאוויץ, 11 דעצ. (יט"א) איז א געשפרעך מיט'ן יט"א-פארשטעהער האט נחום סאקאלאוו ערקלערט, אז די אלע ידיעות, וואס האבען זיך בעוויזען איז דער פרעסע, אז דער אקציאנס-קאמיטעט זאל שאפען א רעטונגס-קאמיטעט פאר ארץ-ישראל מיט לואי בראנדייס בראש, שטימט נישט מיט'ן אמת.

ווייטער פערקלענערט שטראפען פון אראבער

ירושלים, 11 דעצ. (יט"א) דאס אפעלאציע-געריכט האט פערקלענערט די שטראף פון 12 אראבער, וועלכע זענען פערמשפט געווארען פאר אונטערצונדונגען אין צפת יעדער צו 15 יאהר תפיסה—אויף 5 יאהר.

טאמאשאוו פאר אלקאהאל-פערבאט

טאמאשאוו (טעלפ.) ווי בעקאנט, געהט שוין אן א לענגערער צייט די אקציע און טאמאשאווער שטאט-ראט פאר איינפיהרען אין דער שטאט אלקאהאל-פערבאט.

די פראגע איז לעצטענס געווארען אזוי אקטועל, אז זי וועט שטעהן אויף דער נאהענטסטער זיצונג פון שטאט-ראט.

קאלער בירגערמייסטער בעזייטיגט פון זיין אמט
וועיל די שטאט דראהט א באנקראט

קאלא (טעלפ.) אויפ'ן סמך פון א רעוויזיע פון דער לאדזשער וואיעוואדזטווא, איז נעכטען אפגעשטעלט געווארען אין זיין אמט דער בירגער-מייסטער פון קאלא.

דער ראדזשער שריט שטעהט אין צוזאמענהאנג דערמיט וואס דער קאלער בירגערמייסטער קשעצקי האט אויסגעשטעלט וועקסלען אהן אפראבאט פון שטאט-ראט. די וועקסלען זענען געגאנגען צום פראטעסט און די בעלי-חובות האבען דער שטאט געוואלט ערקלערען א „אופאדלאשטש".

——

אראפגעפאלען פון א ליטער און דער'הרג'עט געווארן אויפ'ן טויט

(") אין זאל פון דער ספארט און גימנאסטיק געזעלשאפט אויף דאמבראווא (טושינער גאס 19) איז נעכטען ביים דעקארירען דעם זאל אראפגעפאלען פון א לייטער דער 47-יעהריגער ארבייטער לודוויק קאנארא פון פאביאניצער שאסע 41 און איז דער'הרג'עט געווארען אויפ'ן ארט.

קאמוניקאט פון „חסד של אמת"

מיט גרוים מיה גיט זיך אונז איין צו ערלעדיגען די קבורה-פארמאליטעטען פון קינדער פון עלטערן, וואס האבען נישט קיין „אקט שלובני" און דער טויט-שיין איז געשריבען אויפ'ן פאמיליען-נאמען פון פאטער. אום אויסצומיידען די שוועריגקייטען פאר די עלטערן, און אויך אונז לייכטער צו מאכען, ווענדען מיר זיך צו די אלע עלטערן, וואס האבען נים קיין „אקט שלובני", אז אין פאל ווען עס טרעפט זיך ביי זיי ח"ו א אומגליק מיט א קינד, זאלען זיי פערלאנגען פון דאקטאר, אז ער זאל אינ'ם טויט-שיין אנגעבען דעם פאמיליען-נאמען פון דער מוטער.

——

דערמארגענ'דיגער
פרייטאג-נומער
— פון —
„לאדזשער
טאגעבלאט"
וועט ערשיינען אין א גרעסערן פארמאט און ברענגען א גאנצע רמה ארטיקלען און פעליעטאנען פון די בעסטע שריפטשטעלער
אנאנסען ווערען אנגענומען
היינט א גאנצען טאג.

די א"י רעגירונג האט געוואוסט, אז ס'גרייטען זיך אונרוהען

שטעלט פעסט דער ערשטער יודישער עדות פאר דער אויספארשונגס-קאמיסיע

ירושלים, 11 דעצ. (יטא) די בריטישע אויספארשונגס-קאמיסיע האט נעכטען ווייטער פערהערט דעם ערשטען ציוניסטישען עדות, דעם סעקרעטאר פון ציוניסטישען עקזעקוטיוו, יהושע ברוידע.

דער פארשטעהער פון דער ארץ ישראל רעגירונג, ארוו. פרידי, פרעגט דעם עדות, צי איז אמת, אז אוהר האט בעקומען יעהמיע אינסטרוקציעס פון אקציאנס-קאמיטעט אין ציריך, אז די יודען אין ארץ ישראל זאלען איינאָרדנען דעמאנסטראציעס.

יהושע ברוידע: דאס איז אבסאלוט לע-בערליכער שקר, וואס קיין אינטעליגענטער מענש וועט נישט גלויבען.

ארוו. פרידי קריטיקירט ווייטער די בעהויפטונג פונ'ם עדות, אז די יודישע פרעסע האט זיך בעמיהט צו בערוהיגען די געמיטער. ארוו. פרידי ליינט פאר א ארטיקעל פון „דבר", וואו דער יודישער ישוב ווערט גערופען צו פראטעסט-מיטינגען די בעלייזדיגונגען אויפ'ן יודישען פאלק.

ברוידע פאדערט איבערצולייענען דעם ארטיקעל ביז'ן סוף, וואו די יודען ווערען אויפגעפאדערט זיך צו האלטען ביי לעגאלע מיטלען און נישט געהן אויף וועג פון אונגעזעצליכע טאטען.

ארוו. פרידי, וועלכער פערהערט ברוידע'ן העכער 4 שעה, מאכט דעם איינדרוק, אז ער וויל ביים פערהער פון ערשטען יודישען עדות אפשוואכען די ציוניסטען פאר דעם שטארקען קריטיק-פערהער פון סער מערימאן ביי אויסהערען לוק'ן און אנדערע פארשטעהער פון דער רעגירונג.

פרידי, וועלכער האט אין משך פון די 7 וואכען, וואס עס קומען פאר די בעראטונגען פון דער קאמיסיע, קיינמאל נישט געוועזען קריגעריש געשטימט צו יודען, זוכט איצט אויס ספעציפישע פיינען, אז וועלכע ער בעמיהט זיך צו בעווייזען די נישט גלויבענסווירדיגקייט פון ברוידע'ס ווערטער, אז דער „דבר" און „הארץ" האבען געהאלפען די יודישע אנפיהרענדע ארגאנען צו בערוהיגען די געמיטער.

די איבערצייגונג פון די דערמאנטע ארטיקלען שטעלט פעסט, אז די דערמאנטע צייטונגען טרעט ארויס געגען דער רעגירונג בלויז דערפאר, וואס זי אנערקענט נישט די הייליגקייט פונ'ם כותל מערבי.

ברוידע ליינט קאטעגאריש אפ, אז אין תשעה באב זאלען זיך האבען פערזאמעלט אין ירושלים מעהר יודען ווי געוועהנליך. ער שטעלט אויך פעסט, אז ער האט נישט געהערט קיין שופרבלאזן ביים כותל. די ידיעה, אז די ענגלישע פאליצי האט געשלאגען יודען ביים בנין פון פאליציי-אמט, ווען עס איז פערביי געגאנגען די לויה פון ערמארדעטען מזרחי שטאמט פון גלויבענסווירדיגע קוועלען. ברוידע דערצעהלט אויך פאקטען וועגען פיל פאלען פון ברוטאלע האנדלונגען פון דער פאליציי.

ארוו. פרידי פרעגט דעם עדות צי די יודען האלטען פאר ריכטיג צו בעשולדיגען די רעגירונג פאר נישט איינהאלטען זייערע ווארענונגען, אז עס גרייטען זיך אונרוהען מצד די אראבער.

דער עדות ברוידע: די לעצטע ווארנונג איז געמאכט געווארען לוק'ן א טאג איידער עס זענען אויסגעבראכען די אונרוהען. דער עדות ברענגט אויך בעווייזען אז די אונרוהען זענען געווען צוגעגרייט. אזוי דערצעהלט ער, אז א פריינדליך געשטימטער אראבער האט איבערגעגעבען זיינע יודישע שכנים, אז עס וועלען פארקומען אונרוהען און פארגעלעגט איהם צו בעהאלטען ביי זיך אין שטוב.

דער קאנסערוואטיווער מיטגליד פון דער קאמיסיע, סער בעטערלאן פרעגט דעם עדות, וואס האט, לויט זיין מיינונג געדארפט טאן די רעגירונג?

ברוידע: איך ווייס נישט. די רעזולטאטען בעווייזען גאר, אז די רעגירונג האט נישט אונטערגענומען קיין שום שריט צו פערהיטען פון אונרוהען.

ארוו. פרידי פארמולירט די פראגען אין אזא פארם, אז פון איין זייט בעמיהט ער זיך ארויסצוווארפען די שולד פון די אונרוהען אויף יודען און פון דער צווייטער זייט בעמיהט ער זיך דיפענדירן די רעגירונג.

ארוו. פרידי, וועלכער האט די גאנצע צייט אויסגעהערט רוהיג די פארווארפען, וואס די אראבישע עדות האבען געמאכט דער רעגירונג, שטעלט איצט אין ספק די גלויבענס-ווירדיגקייט פונ'ם יודישען עדות.

ירושלים, 11 דעצ. (יטא) בעת'ן פערהער פאר דער אויספארשונגס-קאמיסיע, האט מר"ר י. ברוידע אפגעגעבען נאך פאלגענדע ערקלערונגען:

ד"ר ברוידע האט ערקלערט, אז צוזאמען מיט ד"ר הופיען און אדוואקאט הארוויטש האט ער געבילדעט די פראוויזארישע ציוניסטישע עקזעקוטיווע אין דער צייט, ווען די מיטגלידער פון דער א"י-עקזעקוטיווע זענען געווען אויפ'ן קאנגרעס אין ציריך. ד"ר ברוידע ערקלערט ווייטער, אז הופיען האט דאן געשיקט א טעלעגראמע צו זשאבאטינסקי אין ציריך, אין וועלכער ער האט גע'מלדעט, אז דער „דואר היום" איינגעארדנט די בעשלוסען פון קאנגרעס וועגען כותל מערבי און פאדערט אויף צו גוואלט-מיטלען, הגם נישט פיל מענשען זענען געניינט צו פאלגען די דאזיגע אויפפאדערונגען, קען דאס דאך דערפיהרען צו א קאטאסטראפע און ברענגען פיל שאדען. די פראוויזארישע עקזעקוטיווע פאדערט דעריבער פון זשאבאטינסקי'ן צו דעפעשירען דעם „דואר היום" צו עריען, זיין שטעלונג, אין געגענפאל וועט ער ציהען די פעראנטווארטליכקייט פאר די געשעהענישען.

זשאבאטינסקי האט באלד דעפעשירט צום „דואר היום" וועגען דעם און דעם 7 אויגוסט איז אין דער צייטונג שוין ערשינען א ארטיקעל, וואס זאגט ז.ד. ארויס געגען גוואלט-מיטלען.

ווייטער ערקלערט ד"ר ברוידא, אז די קארעספאנדענץ פון דער פראוויזארישער עקזעקוטיווע מיט דער רעגירונג איז געווען א פערטרויליכע. עס האט זיך דעריבער געקענט שאפען דער איינדרוק, אז די עקזעקוטיווע איז נישט געווען אקטיוו.

לויט דער מיינונג פון דער עקזעקוטיווע, האט די רעגירונג נישט געטאן גענוג דערלויבנדיג די אראבער צו פיהרען די בוי-ארבייטען ביים כותל מערבי. די עקזעקוטיווע האט פראטעסטירט נעגען דעם בעגרעניצען די צאהל שעה'ן אין טאג פאר די מתפללים ביים כותל און ארורלגאנגס-גאס. הגם ד"ר ברוידע האט דאס נישט דערמאנט בפירוש, האט מען דאך אין אלגעמיין געהאט דעם איינדרוק, אז זיין לעצטער ערקלערונג איז אויך געווענדעט געגען סער מערימען. ווייל צווישען די יורידישע זאכקענער, וואס האבען געהאלטען, אז די מוסולמענישע ארבייטען ביים כותל מערבי זענען יא דערלאזבאר, איז אויך געווען סער מערימען. ער האט זיך דעריבער געפונען אין א פיינליכער לאגע, בעת ד"ר ברוידע האט ערקלערט, אז די יודישע מתפללים זענען געשטערט געווארען און זייערע תפלות פון די אראבישע בוי-ארבייטער ביים כותל.

די ווייטערע ערקלערונג פון ד"ר ברוידע, אז אין דער יודישער דעמאנסטראציע ביים כותל מערבי האט זיך בעטייליגט א גרויסע צאהל פרויען, האט געמאכט א גרויסען רושם, ווייל דער דאזיגער פונקט ווערט בעטראכט פאר זעהר וויכטיג און בעוויזט, אז די דעמאנסטראציע האט געטראגען א פרידליכען כאראקטער און זי וואלט נישט געווען דערלויבט געווארען, בעת מען וואלט געוואוסט, אז עס ווערען ערווארט אונרוהען און צוזאמענשטויסען.

—0—

יוד. „קאלא“ געהט מיט'ן צענטרא-לעוו

פראפ. באַרטעל אַרויסגערופען אויף אַ קאנפערענץ צום מלוכה-פרעזידענט

די ענדעקעס פאדערן צו עפענען דעם סיים. — מאַרשאַלעק דאַשינסקי ערקלערט, אַז ער וועט וואַרטען מיט'ן צונויפרופען דעם סיים ביז מיטוואך

מארגען ווערט ערוואַרט דער קאמוניקאט פון דער ציוויל-קאנצעלאריע פון מלוכה-פרעזידענט, וואס וועט ענדגילטיג אויפקלערען די לאגע

יוד. „קאלא“ געהט מיט'ן צענטראלעוו

וו א ר ש א 12. (טעל.) איידער דעפוטאט ראַזמאַרין איז אוועק אין שלאָס איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון „קאָלאָ“ מכח אויסאַרבייטען אַ דעקלאַראַציע וואָס דעפ. ראָזמאַרין זאָל איבערגעבען אין שלאָס.

דעפוטאַט גרינבוים האָט געפאָדערט פון דעפוטאַט ראָזמאַרין ער זאָל אין שלאָס אפגעבען אַ ערקלערונג אַז ער איז נישט געקומען אַלס פאָרשטעהער פון „קאלאָ“ נאָר ער רעדט אין נאמען פון זיין אייגענער פערזאָן. דעפ. ראָזמאַרין האָט זיך אונטערגעוואָרפען דער פאָדערונג פון „קאָלאָ“.

דעפ. ראָזמאַרין האָט אויך אין שלאָס איבערגעגעבען די דעקלאַראַציע פון „קאָלאָ“, אין וועלכער עס ווערט געזאָגט אַז די יודישע דעפוטאַטן געהן צוזאַמען מיט'ן צענטראָלעוו און אין וועלכער עס ווערען אַרויסגעשטעלט אַלע יודישע פאָדערונגען.

פ"אָפ. באַרטעל איז שלאָס

וו א ר ש א, 12 (טעלפ.) עס געהען פערענץ אין שלאָס. די קלאַנגען האָבען קלאַנגען, אַז אויך מאַרשאַל פּילסודסקי זיך אָבער אַרויסגעוויזען פאַר פאַלשע, וועט אַרויסגערופען ווערען אויף אַ קאָנ- דאַנעגען בעשטעטיגט זיך די ידיעה, אַז

פּראָפ. באַרטעל ווערט אַרויסגערופען ווע רען קיין ווארשא. און די פּאָליטישע קרייזען האַלט מען אָבער, אַז באַרטעל וועט זיך מעהר צו דער רעגירונג נישט אומקעהרען.

—0—

קאָמוניקאַט פון ציוויל קאַנצעלאַריע פון מלוכה-פרעזידענט וועט ערשיינען שבת.

וו א ר ש א, 12 (טעלפ.) נאָכ'ן בעזוך פון דעפ. ראָזמאַרין אין שלאָס, האָט מען ערוואַרט אַ אָפיציעלען קאָמוניקאַט פון דער ציוויל-קאַנצעלאַריע פון מלוכה-פרעזידענט וועגען די אַלע קאָנפערענצען. דער קאָמוניקאַט איז אָבער ביז איצט נישט ערשינען. ווי מען רעכענט זאָל ער ערשיינען ערשט שבת, אַזוי שמועסט מען יעדנפאַלס אין די רעגירונגס-קרייזען.

—0—

די טעג פון סיים זענען געצעהלטע

וו א ר ש א, 12 (טעלפ.) אין די פּאָליטישע קרייזען האַלט מען, אַז די טעג פון סיים זענען געצעהלטע און מען איז זעהר פּעסימיסטיש געשטימט איבער'ן אויסגאַנג פון רעגירונגס-קריזיס. יעדענ- פאַלס רעכענט מען, אַז דער קאָמוניקאַט פון דער ציוויל-קאַנצעלאַריע פון מלוכה-פרעזידענט וועט ענדגילטיג אויפקלערען די לאַגע.

———

סיים-זיצונג רופט מאַרשאַלעק דאַשינסקי אויף מיטוואָך.

וו א ר ש א 12 (טעלפ.) די רעכטע פּאַ- דייען, וואָס גיכער צונויפצורופען דעם סיים, דאַנעגען האַלט דער סיים-מאַר- שאַלעק, אַז מען דאַרף נאָך אָפּוואַרטען און ער האָט בדעה צונויפצורופען דעם סיים ערשט אויף מיטוואָך.

בעראַטונג פון דעפ. גרינבוים און דעפ. ניעדזשאַלקאָווסקי.

וו א ר ש א, 12 (טעלפ.) היינט פריה איז פאָרגעקומען אַ בעראַטונג צווישען דעפ. גרינבוים און דעפ. ניעדזשאַל- קאָווסקי וועגען דער שטעלונג פון „קאָ- לאָ“ צום „צענטראָלעוו“.

—0—

כאַראַקטעריסטישער קאָמוניקאַט פון דער „מזרח אגענטור“

וועגען דעפוטאַט ראָזמאַרין אין שלאָס

וו א ר ש א 12 (א.וו.) די „אַגענציאַ וסכאָדניאַ“, וואָס שטעהט נאָהענט צו דער רעגירונג, ברענגט פאָלגענדען קאָ- מוניקאַט:

דאָס איינלאַדענען ד"ר ראָזמאַרינ'ען אין שלאָס, האָט אין די יודישע קרייזען אַרויסגערופען גרויס אויפזעהן.

עס ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט אויפ'ן פאַקט. וואָס ער איז נישט איינ- געלאַדען געוואָרען דער פיהרער פון יו- דישען קאָלאָ דעפ. גרינבוים נאָר ד"ר ראָזמאַרין, וואָס איז גרינבוים'ס אַ פּאָ- ליטישער נעגנער און בעקעמפט די טאַק- טיק פון דער מינדערהייט אין „קאָלאָ“ גראָד אַזוי ווי עס האָט דאָס געטאָן דער פערשטאָרבענער דעפ. רייך, צוליב וואָס די גאַליציאַנער דעפוטאַטען האָבען נאָכ'ן אויסקלייבען גרינבוים'ען אַלס פּרעז. פון „קאָלאָ“ זיך אָפּגעזאָגט פון צוזאַמענאַר- בייט מיט איהר, כל זמן גרינבוים וועט נישט פערלאָזען זיין אַמט.

בעת דער לעצטער אָפּשטימונג וועגען אומצוטרוי וואָטום פאַר דער רעגירונג האָט זיך דאָס אויסגעדריקט אין אָפּגע- בען דורך די גאַליציאַנער דעפוטאַטען ווייסע צעטלען, נעגען דער אינסטרוק- ציע פון קאָלאָ.

די קאָנפערענץ מיט ראָזמאַרינ'ען אין שלאָס האָט וואַרשיינליך דעם צוועק זיך צו בעקענען מיט דער שטעלונג פון די יודען, וואָס ווילען לאָיאַל (?) מיטאַר- בייטען מיט דער פּוילישער רעגירונג“.

בעמערקונג פון רעד.:

מיר ברענגען דאָ דעם דאָזיגען קאָ- מוניקאַט פאַר טשעקאַוואָסט וועגען, עס בעוויזט ממה נפשך, אָדער די א. וו. האָט געמעגט בעסער זיין אינפאָרמירט וועגען די אינערליכע ריבונגען פון קאָ- לאָ, אָדער זי פערדרעהט מיט אַ כיון די פאַקטען. — פון דער בעמערקונג וועגען „לאָיאַלער“ צוזאַמענאַרבייט מיט דער רעגירונג בעקומט זיך יעדענפאַלס אַזאַ בייגעשמאַק, אַז אין די כונות פון א. וו בלייבט מעהר נישט צו צווייפלען.

Proszek i Mydło
Regera
najlepsze!

מאַרשאַל פּילסודסקי וועט פערברענ- גען די חגאות אין סולעיוועק

וו א ר ש א, 12 (טעלפ.) אין די חגאות טעג וועט מאַרשאַל פּילסודסקי פערברענ- גען אין סולעיוועק.

———

„2 טעג אין פּוילישען פּאַרלאַמענט“

אַזוי הייסט דער שבת'דיגער רעפעראַט פון פּרעמיער שוויטאַלסקי.

וו א ר ש א 12 (טעלפ.) שבת נאָכ'מ. וועט דער פּרעמיער ד"ר שוויטאַלסקי אַרויסטרעטען מיט אַ רעפעראַט אין וואַרשאַווער פילהאַרמאָניע א. נ. „צוויי טעג אין פּוילישען פּאַרלאַמענט“.

אויך דער פינאַנץ-מיניסטער מאַטו- שעווסקי זאָל אַרויסטרעטען מיט זעהר אַ שאַרפען אַרטיקעל געגען סיים. ווי מען שמועסט זאָל מיניסטער מאַטושעווסקי זיך אָנגעבען אין דימיסיע און צוריק אין בערגעמען זיין אַמט אַלס פּוילישער גע- זאַנדטער אין בודאַפּעשט.

———

45 מיליאָן פונט שטערלינג האָבען די יודישע עולים אַריינגעבראַכט קיין ארץ ישראל

ארץ ישראל איז דאָס איינציגע לאַנד וואס צאָהלט די חובות פון דער אַמאליגער טערקישער מלוכה

ערקלערונג פון ד"ר ראַפּיען פאַר דער אויספאַרשונגס-קאָמיסיע

י ר ו ש ל י ם, 12 דעצ. (יטא) דער אַדוואָקאַט פון דער אַראַבישער עקזעקו- טיווע, סטאָקער, איז שוין זייט צוויי טעג קראַנק און ער קומט נישט אויף די זי- צונגען פון דער אויספאָרשונגס-קאָמי- סיע.

די יודישע עדות ווערען פערהערט דורכ'ן אַדוו. פּיליי.

נעכטען איז געוואָרען פערענדיגט דער פערהער פון ערשטען יודישען עדות ה' ברוידע.

אַדוו. פּיליי האָט דעם עדות נעהאַל- טען 2 שעה אויף אַ קרייץ-פערהער. פּי- ליי האָט פערלאַנגט פון עדות, אַז ער זאָל

צוריקציהען די אנקלאַגעס גע- געז דער אי"י רעגירונג

וועלכע ער האָט פאָרמולירט אין זיינע רעפּעשען קיין לאָנדאָן.

ברוידע האָט דערויף ערקלערט, אַז ער פינגירירט דאָ אַלס עדות, וואָס דאַרף פערהערט ווערען, אָבער נישט כדי צו- ריקצוציהען די יודישע פאָרוואורפען.

דער עדות איז אינפאָרמירט פון דער רעגירונג, וואָס האָט אוועקגעשטעלט אַ שטאַרקע פּאָליציי-וואַך ביי די אייזערנע טויערן פון רעגירונגס-בנין, בעת עס איז יאָרט אין תשעה באב פערבייגעגאַנגען אַ יו- דישע פּראָצעסיע.

דער צווייטער יודישער עדות

נאָך דעם פערהער פון ד"ר ברוידע ווערט פערהערט דער צווייטער מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, ד"ר האַפּיען.

ד"ר האַפּיען גיט אָפּ פאַר דער אויס- פאָרשונגס-קאָמיסיע אַן'אַלגעמיינע כאַ- ראַקטעריסטיק פון יודישען אויפבוי-ווערק אין ארץ ישראל.

די יודישע עולים — שטעלט פעסט דער עדות, האָבען אַריינגעבראַכט אין לאַנד 45 מיליאָן פונט שטערלינג, דער „קרן קימת“ און דער „קרן היסוד“ האָ- בען אינוועסטירט 4 און אַ האַלבען מי- ליאָן פונט. די אַראַבער האָבען זעהר פיל נוצען פון דעם יודישען געלד-שטראָם, וואָס פליסט אַריין אין לאַנד.

אַדוו. פּיליי רעדט אַרום די פאָדערונג פון אַ יודישער מלוכה אין ארץ ישראל און ער בעמיהט זיך צו בעווייזען, אַז די יודען נוצען אויס די דאָזיגע פאָדע- רונג אין פילען זין פון וואָרט.

ד"ר האַפּיען ענטפערט, אַז „יודישע מלוכה“ ווערט געמיינט אין זין פון

אויפבויען פאַר יודען אַ נאַציאָ- נאַלע היים אין א"י

ראַפּיען ערקלערט ווייטער, אַז די בע- לעסטיגונג פון יעדען יוד אין ארץ ישראל לטובת דעם בודזשעט פון דער רעגירונג איז 4 מאָל אַזוי גרויס, ווי די בעלעסטי- גונג פון יעדען אַראַבער. דער יודישער אימפּאָרט בעטרעפט 55 פּראָצ. פון אַל- געמיינעם אימפּאָרט, נאָר אַ דאַנק די גרויסע בעשטייערונגען פון די יודען האָט די רעגירונג אַזעלכע גרויסע הכנ- סות. דאָס גאַנצע לאַנד געניסט פון דער יודישער איינוואַנדערונג.

די אַראַבער האָבען דערפון אַ נוצען

ווייל זייערע הכנסות פערגרעסערן זיך, און פאַר דער רעגירונג איז ארץ ישראל דאָ דאָס איינציגע לאַנד, וואָס צאָהלט די אַל- טע חובות פון דער אַמאַליגער אָטאָמאַ- נישער מלוכה.

אַדוו. פּיליי פרעגט דעם עדות, די יו- דען האַלטען

דעם כותל מערבי

פאַר אַ הייליגטום.

ד"ר ראַפּיען ענטפערט גאַנץ קאַטעגאָ- ריש: יאָ.

פּיליי איז פון דעם ענטפער צופרידען, ווייל די אַראַבער שטעלען פאַר די יודי- שע פאָדערונגען ביים כותל אַלס אַ פּראָ- וואָקאַציע.

ראַפּיען לייענט פאָר אַ רעזאָלוציע, וואָס איז אָנגענומען געוואָרען אויף אַ יודישער פערזאַמלונג אין תל-אביב ערב תשעה באב. אין דער רעזאָלוציע ווערט ערשטענס געפאָדערט פון דער רעגירונג צו בויען בעסערע וועגען אין לאַנד, צוויי- טענס, עס זאָל רעפאָרמירט ווערען די יוסטיץ-אַדמיניסטראַציע און דאָס נע- ריכטס-וועזען, דריטענס — רעפאָרמירען דעם געזונדהייטס-אַמט, פערטענס — פערצווייגען די באַהן-נעץ איבער גאַנץ ארץ ישראל און פינפטענס — אַסיגני- רען גרעסערע סומען אויף בילדונגס- צוועקען.

איבערגעהענדיג צו די געשעהענישען פון אויגוסט און סעפּטעמבער — ער- קלערט דער עדות, אַז די רעגירונג האָט

נישט געלעגט קיין אכט אויף די יודישע וואָרנונגען

די פּאַנצער-אויטאָמאָבילען זענען אָנ- געקומען קיין ירושלים ערשט אין פרייט- טאָג, ד. ה. אין מאָמענט ווען די אונרו- הען האָבען שוין דערגרייכט זייער העכס- טע מדרגה.

די פּאָליציי איז נישט געוועזן בעוואָפענט מיט קיין ביקסען

אין לאַנד איז געווען אַ זעהר קליינע מי- ליטער-אָפּטיילונג און די פּאָליציי-קרעפ- טען זענען אויך געווען צו-קליין.

———

LUNA
הנחה-בילעטען זענען זונטאָג אונגילטיג.

היינט און ווייטערדיגע טעג!!
די ריהרענדע ליבעס געשיכטע צווישען דער טאָכטער פון אַ פערשיקטען, מיט דעם זוהן פון אַ צאַריסטישען גובערנאַטאָר.
„אין די סיבירער טייגעס“
— אין די — הויפּט-ראָלען:
פ. קאַרטנער, רענע העריבע
פון 1 זל. אָן, שבת און זונטאָג פון 12—3 נ"מ פּרייזען פון אַלע פּלעצער צו 50 גר. און צו 1 זל.
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4 נ"מ שבת און זונטאָג פון 12 מיטאָג אָן. פּרייזען פון די פּלעצער אויף דער ערשטער פאָרשטעלונג
הערליכע מוזיק-אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון א. טשודנאָווסקי.

היינט און ווייטערדיגע טעג!!
צום ערשטען מאָל אין לאָדז! וואונדערבאַרער פילם, דורכגעזאַפּט מיט טרעהרען און סענטימענטען, פול צערטליכקייט און פּאָעזיע
אַ דראַמע פון צוויי יונגע הער- צער פייסטערהאַפּטע רעזשי פון דזשעמס קרוזע. הויפּט-ראָלען:
„וועסט מיך פערגעסען“...
יוזעפינא דון, ריקאַרדא קאָרטעז, וויליאַם האַינעס
ספּעצ. מוזיק-אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ש. ביינעלמאַן. אין מוזיק-פּראָגראַם—נייעסטע שלאַגערס.

Wodewil
היינט און טעגליך! אַ פילם פון ריהרענדען אינהאַלט א.ט.
„דער לעצטער ראָמאַנס“
הויפּט-ראָלען: איוואַן פּעטראָוויטש, גרעטע סטערהאַוז, אַלעקס מורסקי, מאַרי קיד.
אויסערן פּראָגראַם אַ פאַרס.

Odeon
היינט און טעג! די נייעסטע פּראָדוקציע ראַמאָן נאָוואַרא אין ערעטישען פילם וועלכער אילוסטרירט די ליבעס פון אַ מאַן, וועלכער האָט יעדע פרוי פערפיהרט
„אַ געוויסער יונגער מענש“
אין ווייטערע ראָלען: רענע אַדאָרע, מאַרצעלינא דעי. נאָהענטסטער פּראָגראַם אַ פאַרס א.נ. „מענער אויף אַ הולאַנקע“.

APOLLO
היינט און ווייטערדיגער טעג! דער העלד פון אַלע אין גראַנדיעזען עמאָצ- יאָנעלען פילם — א. ב
האַרי פּיעל
„די הענדלער פון נשמות“
מעכטיגע סענסאַציאָנעלע סאַלאָן-דראַמע געשפּילט אויפ'ן פאָן פון קאַמף געגען די הענדלער מיט לעבעדיגע סחורה.
אָנהויב 4 אַ זייגער שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכמ.

איטאליען מסכים אפצושאפן די אונטערוואסער־שיפען

אויסערן מיניסטער גראַנדי וועט אפגעבען אויף דער לאנדאנער קאנפערענץ אַן ענטשפרעכענדע ערקלערונג

איטאַליען שליסט זיך אן צום ענגליש־אמעריקאנישען שטאנדפונקט.

לאנדאן, 12 (ספּ.) דער מיליטעריש קאָרעספּאָנדענט פון „טיימס" רעדט זיך פון א זיכערער קוועלע, אז די איטאליענישע רעגירונג האט אנגענומען דעם ענגליש־אמעריקאנישען שטאנדפונקט וועגען אפשאפען די אונטערוואסער־שיפלעך.

דער אויסערן־מיניסטער גראנדי וועט אויף דער לאנדאנער קאנפערענץ אפגעבען א ענטשפרעכענדע ערקלערונג. איטאליען וועט זיך נישט רעכנען מיט דער שטעלונג פון יאפאן און פראנקרייך, וואס זענען, ווי בעקאנט, נעגען אפשאפען די אונטערוואסער־שיפלעך. הגם עס איז מעגליך, אז דער פלאן אפצושאפען די אונטערוואסער־שיפלעך וועט אויף דער לאנדאנער קאנפערענץ נישט רעאליזירט ווערען, קען די צוזאמענארבייט פון איטאליען מיט די אנגלאָ־זאקסישע מלוכות האבען א גרויסע בעדייטונג אין דער צוקונפט.

—0—

2 שׂרפות

(§) אין דער פאבריק פון דער אקציען־געזעלשאפט „לורקענס" (וואלטשאנסקא 50) איז געשטען אויסגעבראכען א שׂרפה צוליב א פונק, וואס איז ארויפגעפאלען אויף א לייכט־ברענענדיג מאטעריאל. די פייערלעשער האבען די שׂרפה איינגעלאשען. דער שאדען בעטרעפט ארום 5000 גילדען.

אויף וואלטשאנסקא 27, וואו עס איז די היינטיגע וואך אויסגעבראכען א גרויסע שׂרפה, האט נעכטען פלוצלינג אנגעהויבען צו ברענען אין דער דירה פון הויז־בעזיצער אונגער. אין משך פון א פאר מינוט איז דאס פייער איינגעלאשען געווארען.

שאך־מייסטער אַליאַכין אין לאדז

דער לאדזשער שאך־קלוב ארדענט אין דעם לויפענדען חודש א שאך־טורניר, אין וועלכען עס וועט זיך בעטייליגען דער וועלט־מייסטער פון שאך־שפיל, ד"ר אליאכין.

אלקאהאל־קאָנצעסיעס פערלענגערט ביז׳ן 1. יוני 1930

(ב) די לאדזשער סוחרים־פעראיינען האבען נעכטען דערהאלטען א מיטטיילונג, אז דער טערמין פון ליקווידירען די שפירט־קאָנצעסיעס איז פערלענגערט געווארען ביז׳ן 31 יוני 1930.

די דייטשע מלוכה־קאסע איז פוסט

קאַנצלער מילער אַפּעלירט צום געוויסען פון די דעפוטאַטען.

בערלין (א.ו.) די ערקלערונגען פון קאַנצלער מילער, וועלכער האט קלאר אנגעוויזען דערויף, אז די סיטואציע איז זעהר א שלעכטע, אז די מלוכה־קאסע איז פוסט, האט סיי אויף די דעפוטאטען סיי אין דער געזעלשאפט געמאכט זעהר א שלעכטען רושם.

די רעאקציע פון קאנצלער מילער׳ס ערקלערונג אויף דער בערלינער בערזע, איז צו ערווארטען אלס אומפערמיידליכע.

ראַגענדיג הערשט אין די נאציאנאליסטישע קרייזען א גרויסע צופרידענהייט מיט׳ן רעזולטאט פון די סאציאליסטישע רעגירונגען און בעת קאנצלער מילער האט אזוי דראמאטיש גערעדט צו די דעפוטאטען, האט איינער פון די דייטש־נאציאנאלע דעפוטאטען אויסגערופען טריאומפירענד: באנקראט, קאטאס־טראָפע!

אויב די רעגירונגס־פראָיעקטען זאלען נישט אנגענומען ווערען, דראָהט דייטש־לאנד א שווערער פערוויקלונג.

—0—

פון פּוילישען טעאַטער

ביי א פול־געפאקטען זאל איז אין שטאטישען טעאטער זונטאג פארמיטאג אויסגעפיהרט געווארען צום ערשטען מאל א קאמעדיע אין 4 אקטען פאר דער יוגנד פון פוילישען זשורנאליסט י. זאנדער.

די הויפט־ראלע פון דער פיעסע בעשטעהט אין דעם, וואס דער מחבר האט לגמרי אויסגעמיטען דעם אנגענומענעם שאבלאן, מיט וועלכען דער גרעסטער טייל קינדער־פיעסען זענען פול. עס איז נישטא קיין זכר פון פער׳כישופ׳טע בת־מלכות, פרינצען און קארליקעס, דאס איז אַן אָריגינעלע, מאדערנע קאמעדיע, וואו די קינדער זעהען נישט נאר פאנטאסטישע זאכען, נאר די לײדען און פריידען פון קינדער־לעבען אין א גראטעסקער פארם.

אין זאל האט געהערשט א היימערע שטימונג נישט נאר צווישען דעם יונגווארג, א דאנק דער רעזשי פון בעקאנטען רעזשיסער מאטארקעוויטש און דעם גאנצען אנסאמבל, וועלכער האבען זיך גע־סטראַעט ווילען דעם עולם.

אויך די דעקאראציעס און די מוזיק האבען פיין הארמאנירט.

עס איז זיכער, אז די דאזיגע קאמעדיע וועט זיך לאנג האלטען אויף דער בינהנע און וועט אלע זונטאג ציציהען א גרויסען עולם צושויער.

ווער האט נעכטען געוואונען אויף דער מלוכה־לאטעריע?

ציהונג פון דער 5 קלאס פון דער 20. מלוכה־לאטעריע

40.000 זל. נומ. 69252.
10.000 זל. נומ. 202599.
1.000 זל. נומ. 128749 198506
500 זל. נומ. 11470 81006 72024 154594 200220.

400 זל. נומ. 38810 44461 46436 51646 56264 95655 111697 112145 188196 144732 146180 159910 180144 192228.

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

די לייטונג פון דער פאלקס־אוניווערזיטעט האט שוין צוזאמענגעשטעלט דעם פלאן פון די פארלעזונגען פאר די קומענדיגע 2 וואכען: מארגען מוצאי־שבת 6 אין אווענט קומט פאר די 4. פאר־לעזונג פון ד"ר י. פרענקעל׳ס חעברעאישען ציקל איבער יודישע געשיכטע; זונטאג דעם 15 ד. ח. וועט רעד. י. אוגער האלטען זיין 3. פארטראג אויף דער אקטועלער טעמא: „ענגלאנד, אראבער און ארץ ישראל מאנדאט" (יעדע פאר־לעזונג איז א גאנצע טעמא און קען בעזונדער געהערט ווערען). דערויף וועלען נאך פארקומען פארלעזונגען פון איניזש זשעלינסקי, ד"ר פרידמאן, ד"ר ו. פאַלעק (פויליש), ד"ר ע. לעווין, י. זאנדער.

פון דער יודישער פאלקס־אוניווערזיטעט

די נאציאנאלע בעוועגונג צווישען די אראבער.

א רעפעראט פון ד"ר ז. עלענבערג.

די יודישע פאלקס־אוניווערזיטעט אר־דענט איין פאלגענדע 2 רעפעראטען: מארגען שבת ד. 14 ד. ח. 8.30 אווענד א.ד.ט. די נאציאנאלע בעוועגונג צווי־שען די אראבער — רעפערענט ד"ר ז. עלענבערג.

זונטאג, דעם 15 ד. ח. 8.30 אווענד א העברעאישער רעפעראט וועגען די נביאים וועט רעפערירען פראפעסאר א. לובאשיצקי. די רעפעראטען קומען פאר אין זאל פון די ציוניסטישער ארבייטס פארטיי „התאחדות" שענקעוויטשא 3-5.

דער „מרכז עברי"

מעלדעט דערמיט, אז די אקאדעמיע, וואס קומט פאר זונטאג ד. 15 ד.ח. אין זאל פון „הזמיר" ווערט נישט איינגע־ארדענט דורך דער שולע „יבנה" (אזוי ווי ס׳האבען זיך פערשפרייט קלאנגען) און האט מיט איהר קיין שייכות נישט. זי ווערט איינגעארדענט פון „מרכז עברי" ע"ש ד"ר י. נ. שמחוני.

דער וועד פון „מרכז עברי" ע"ש ד"ר י. נ. שמחוני ע"י תרבות אין לאדז.

גענען צצירות און העמאראידען, מאגען און געדערם־שטעכונגען, לעבער און מילץ־געשווילעכץ, רוקען און קרייץ שמערצען איז דאס נאטירליך Franciszka Józefa ביטער־וואסער א זיכער ווירקענד מיטעל. מעדיצינישע פרובונגען ביי חולאת׳ן פון אונטער־לייב ארגאנען האבען פעסטגעשטעלט, אז דאס Franciszka Józefa ביטער־וואסער ווירקט זעהר גוט צו מילדערן און צו פערלייכטערן די שמערצען.

8־טונג!
דאס
לאדזער
טאגעבלאט
בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה
אין אלע באהן־קיאסקען
„רוך"
(„Ruch")

לעזט און אבאנירט דאס
„לאדזער טאגעבלאט".

ערשטער קלאנג־קינא־טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
נארוטאָוויטשא 20.
היינט און ווייטערע טעג! שפּיל־קאָנצערט פון צוויי בערימטע זינגער
AL JOLSON
אַלס „זינגענדער לץ"
Benjamins GIGLI
אין דער אָפּערע „קאוואלעריא רוסטיקאנא".
דער פילם ווערט אילוסטרירט אויף די אפאראטען פון דער וועלט־בעריהמטער פירמע Western Electric Company
אָנהייב פון די סעאַנסען: 5.45, 7.45 און 10 אָווענד.

! שׂרין !
די נייע וואך
הויבט אן שפּילן
דער
„ארט"
אין דעם נייעם בנין
אוּוף אַל. 1 מאַי 2.
פּרטים קומען

פרוי פון א רומענישען וויצע־מיניסטער פערשלעפּערט און בערויבט אין צוג אויף דער ליניע קאלאמעא־לעמבערג

דער געהיימער אינטערנאציאנאלער באהן פערשלעפּער האט ביי איהר צוגענומען 4 שנור־פּערל, גאָלדענע און בריליאנטענע פינגערלעך א סך געלט אין מזומן און דעם דיפּלאמאטישען פּאס

לעמבערג, 12 (טעל.) מאראם בראנקא מאלדאוואן, די פרוי פון רומענישען וויצע־מיניסטער פאר געזונד־הייטס־וועזען יוליאן מאלדאוואן, איז נעכטען נאכמיטאג געפאהרען מיט׳ן אינטערנאציאנאלען צוג פון בוקארעשט איבער סטאניסלאוואוו קיין לעמבערג.

די פרוי מיניסטער האט דורכגעמאכט די רייזע אין וואגאן 2. קלאס ביי אפענע פענסטער און אָוועקגערוקטע פארהענג־לעך. אויף דער סטאציע סטאניסלאוואוו האט דער קאנדוקטאר פון דער צוויי־טער קלאס פלוצלינג בעמערקט ווי די טיר פון קופע איז געשלאסען און דאס וואגאן־פענסטער איז פערהאנגען מיט׳ן פארהענגעל.

דאס איז איהם אויסגעקומען עפּעס פערדעכטיג און ער האט אנגעקלאפט אין טיר, נישט בעקומענדיג קיין ענט־פער, האט ער אויפגעשלאסען די טיר.

פון אינווייניג האט אבער געשלאגען אזא שרעקליכער ריח, אז ער האט נישט געקאנט אריינגעהן, ערשט ארויסלאזענ־דיג דעם שלעכטען ריח דורך דער וואגאן טיר, האט ער געקענט אריינגעהן און ווען ער האט דערזעהן ווי די פרוי מיניסטער ליגט א פער׳חלש׳טע אויף דער פארלאגע.

ער האט תיכף ארויסגערופען דעם סאניטארען באהן־פערסאנאל, וואס האט זי אפגעראטעוועט. דא האט פרוי מאל־דאוואן דערצעהלט, אז אין מאמענט בעת דער צוג האט געריהרט פון דער סטא־ציע קאלאמעא, האט זי פלוצלינג דער־שפירט א שלעכטען ריח, וואס האט זי פערשלעפערט. וואס ווייטער איז פאר־געקומען ווייס זי נישט. נאכ׳ן איבערקוק־בען דעם באגאזש האט זי יערענפאלס פעסטגעשטעלט, אז מען האט ביי איהר צוגענומען דעם בייטעל, און וועלכען עס האט זיך געפונען א דיפלאמאטישער פאס, פיל פערזענליכע דאקומענטען, א שעכטעלע מיט 4 שנור פערל, 2 פינגער־לעך, איינע פון פלאטין מיט א בריליאנט דער צווייטער א גאלדענער מיט א ברי־ליאנט און 780 זל. מיט 8.500 רומענישע לעי.

די סטאניסלאווער פאליציי האט אונטערגענומען א ענערגישע אויספאר־שונג.

די בעשווינדעלטע פרוי פון רומענישען מיניסטער איז געקומען קיין לעמבערג, וואו זי האט מיטגעטיילט דער מאכט וועגען דער גנבה און פון דאנען האט מען אויך דעפעשירט וועגען פאל אין רומע־נישען אויסערן־מיניסטעריום.

—0—

טעאטער און קונסט

בילדער אויסשטעלונג פון נתן שפיגעל

זונטאג איז אין לאקאל פון „טאז" (אנדזשעיא 1) פארגעקומען די פייערלי־כע ערעפנונג פון דער אויסשטעלונג פון בעקאנטען לאדזער מאלער נתן שפיגעל.

די רייכע אויסשטעלונג האט געמאכט א שטארקען רושם אין די קרייזען פון לאדזער קונסטלער. די בילדער, וואס טראגען דעם שטעמפעל פון הויכער מערב־קולטור, פעראייניגט מיט דער שטארקער איינגעארטיגקייט פון קונסט־לער, זענען אויפגענומען געווארען מיט גרוים בעוואונדערונג.

איניגע פון די עקספאנאטען זענען באלד אויפ׳ן ארט פערקויפט געווארען. דער אינטערעס צו דער אויסשטעלונג ווערט פון טאג צו טאג גרעסער, וואס בעווייזט דער אלץ צאהלרייכערער בעזוך.

די אויסשטעלונג, וואס איז אפען טעג־ליך פון 10 אין דער פריה ביז 10 אין אווענד, וועט געדויערן נאר ביז ענדע דעצעמבער.

נאכט־דיזשורנע אין די אפטייקען.

אנטאניעוויטש, פאביאניצער 50; לאנדזינסקי, פעטריקאווער 164; סאלא־לעוויטש, פושעיאזד 19; רעמפעלינסקי אנדזשעיא 26; זונדעלעוויטש, פעטרי־קאווער 25; קאספערקעוויטש, זגערזשער

צעירי מזרחי קילינסקי 44.

1) פרייטאג צונאכטס ז. 7 פינקטליך ווערט געלערנט דורך הרב גיטקובסקי פרשת השבוע. 2) שבת ז. 8.30 ווערט פארטגעזעצט מיט א רייכען אינהאלט דער מסבת עונג שבת. 3) מושק׳ זייגער 6 קומט פאר דער 3 רעפעראט א.ט.ד. „תולדות ישראל" פון הרב גוטקובסקי 4) זייג. 8 דעם זעלבען אווענד ערשיינט דער „עתון חי" נומר 8 מיט אריכען פילזייטיגען אינהאלט. 5) די ביבליאטעק איז טעטיג: מאנטאג—מיטוואך 8—1030

הועד.

6־טער יאהרצייט פון ה׳ יוסף אוריסאן ז"ל

צוליב׳ן 6. יאהרצייט נאכ׳ן טויט פון ה׳ יוסף אוריזאהן ז"ל, דעם געוו פארזי־צענדען פון דער הינער ציוניסטישער ארגאניזאציע, קומט פאר מארגען שבת פריה אין „אהל יעקב" א הזכרה.

אבלאוועס איוף אלט־שטאט און באלוט

(§) אויף באלוט און אלטשטאט איז מיטוואך ביינאכט דורכגעפיהרט געווא־רען אבלאוועס אין קנייפעס, וואו עס זע־נען געזוכט געווארען גנבים. 4 פערזאן זענען ארעסטירט געווארען.

מיפּאַנג הילמישע עלעגאַנט
שמאַקהאַפטע פון 2 גאַנג 5 זל. שטרענג כשר.
קילינסקיעגאָ 30 וואַלין 21. פּרעפּנונג זונטאָג

לעזט און אבאנירט „לאדזער טאגעבלאט"

Miejski Kinematograf Oświatowy
Wodny Rynek, Tel. 18-26.
Od dn. 10-XII do d. 16-XII 1929 r.
dla dorosłych dla młodzieży
Siódmy cud świata
Legenda hinduska według utworu
Nira Dżan Pala,
w oprac. W. Burtona
NAD PROGRAM:
Z życia węży
Następny program: Spowiedź Kapelana.

2 געשעפטס־לאקאלען
אויף פיעטריקאָווער 50 פון 1 יאנואר איבער־צוגעבען. איין לאקאל בעשטעהט פון 4 פענסטער מיט 2 איינגענג און איין שטוב מיט 2 פענסטער פאסענד פאר א געשעפט.
צו ערפאהרען טעל. 200-92 אדער 158-02

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארג.

מארגען מוצאי־שבת, 14.12, 6 א זייגער אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע (צעגעלנ. 4)

פארלעזונג (אין דער העברעאישער שפראך) איבער יודישע געשיכטע

פרעלעגענט: ד"ר י. פרענקעל. — איינגאנג פריי!

די נאהנסטע פארלעזונגען: זונטאג 15.12 8.30 אוו. רעד. י. אוגער: „ענגלאנד, אראבער און א"י־מאנדאט" דינסטאג, 17.12, 8.30 אוו. אינזש. זשעלינסקי „אערא־פלאנען, זייער קאנסטרוקציע און בעדייטונג אלס קאמוניקאציע־מיטעל". 5899

צו דער חתונה פון אונזער פריינד
ה׳ יעקב אירלענדער
מיט פרל. פריידע אקסענבערג
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק
מנחם אסט און פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער זוהן און ברידער
יעקב מיט פרל. פריידע אקסענבערג
ווינשען מיר א הארציגען מזל־טוב
פאמיליע אירלענדער.

Grand-Kino
היינט און טעגליך! אויפ׳ן אלגעמיינעם פערלאנג פון פובליקום, און כדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע מאסן צו זעהען דאס גענויאלע ווערק פון אלעקסאנדער דומא, האבען מיר זיך דעצידירט נישט־העכערענדיג די פרייזן פון די בילעטען, צו געבען איניגע טעג ביידע סעריעס צוזאמען היינט 2 סעריעס (א גאנצעס) 8 שעה פראָגראם אהן קירצונגען 6 גרויסע אינטערנאציאנאלע פילם־שטערנס אין די הויפט־ראלען: ליל דאגאווער, בער־נארד געצקע, גאסטאן מאדאט, פיאטר בע־טשעף, מארי גלארי, זשאן אנגעלא א. א.
גראף מאנטע כריסטא
אנהויב פון די סעאנסען 4, 7 און 10 אוו. שבת, זונטאג און חגאות פון 12 מיטאג אן. אויפ׳ן 1 סעאנס פלעצער צו 1 זל. בעמ.: פארס־פארטו און הנחה בילעטען אונגילטיג. ארקעסטער אונטער ליימונג פון ה. קאנטאר. פאר יוגענד ערלויבט.

לאָדזשער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פֿון 6 ביז 7 אין אָוונד.
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפֿאָנען: רעדאַקציע 10057. אַדמיניסטראַציע 100.47

די זאָרג פֿון דער אָפּאָזיציע

אַז דער רעגירונגס=קריזיס וועט פֿערשלעפּט ווערען.

דער רעגירונגס=קריזיס פֿערשלעפּט זיך. די קאָנפֿערענצען און שלאָס צווישען פּרעזידענט און די סײם=פֿאָרשטעהער זענען אײַנגעהילט אין סוד. יעדען טאָג ווערען אַנדערע קלוּבען אײַנגעלאַדען צום פּרעזידענט, און צו דער בעפֿעלקערונג דערגעהט נישט קײן וואָרט וועגען דעם, וואָס עס ווערט דאָרט גערעדט. דאָס וואָלט אָבער נאָך נישט געווען אַזאַ גרויס אומגליק. אַ מיניסטאָריען=קאַבינעט שלעפּט מען נישט אַרויס פֿון דער וועסטעל=טאַש, און יעדער רעגירונגס=קריזיס מוז זיך אָפּוסעל פֿערציהען, מען מוז וועגען און מעסטען, קלויבען און איבערקלויבען, ביז מען שטעלט צוזאַמען אַ ליסטע פֿון אַ צעהנדליג מענשען, וואָס זאָלען אַרבײַטען אין אײן קלאַנג, און האַרמאָניע פֿאַר'ן וואויל און גליק פֿונ'ם לאַנד.

די אָפּאָזיציע איז אויצט אָבער בעאונרוהיגט צוליב אַן אַנדער זאַך. גראָד האָט זיך געמאַכט, אַז דער רעגירונגס=קריזיס איז אויסגעבראָכען בעת דער בודזשעט=דעבאַטע, און מ'האָט דערויבער מורא, אַז אויב דער קריזיס וועט זיך שלעפּען און דער סײם וועט נישט קאָנען אָפּהאַלטען קײן זיצונגען, וועט פֿערפֿײַנען דער טערמין, וואָס איז פֿאָרגעזעהן אין דער קאָנסטיטוציע און דער פּרעזידענט אַלײן, וועט קאָנען אָהן די סײם=דעבאַטען און אָהן דער צושטימונג פֿון סײם בעשטעטיגען דעם בודזשעט און די ראַהמען, ווי ער איז געווען מיט אַ יאָהר צוריק.

דער לײב=אָרגאַן פֿון דער ענדעציע „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ“ שלאָגט טאַקע וועגען דעם אַלאַרם, די צײַטונג שרײַבט, „אַז עס איז גאַנץ מעגליך, אַז דאָס, וואָס עס טוט זיך אויצט אָפּ אינ'ם סײם און אויסער דעם סײם, איז נאָר אַ גוט פֿערמאַסקירטער קאַמף וועגען די בלויזען פֿון בודזשעט. דער סײם דאַרף צופּאַסען זײַן טאַקטיק אויך צו דער דאַזיגער עווענטואַליטעט“. וואָס דער סײם דאַרף אָבער דערצו טון, שרײַבט נישט דער ענדעקישער אָרגאַן, מסתמא פּשוט דערפֿאַר, ווײַל עס איז דערצו קײן שום עצה נישטאָ.

אַ גאַנץ אַנדער זאָרג האָט ווידער דער „ראָבאָטניק“. די פּעפּעסישע צײַטונג, אַלס הויפּט=אָרגאַן פֿון „צענטראָלעוו“, וואָס האָט אַרײַנגעטראָגען דעם אונצופֿרידענהײט=וואָטום פֿיהלט זיך מעהר פֿאַר אַנדערע פֿעראַנטוואָרטליך פֿאַר דער נײַשאַפֿענער לאַגע, וואָס איז כּמעט אָהן אַן אויסוועג, און אַלס אַן אָרגאַן מיט אַ הויכער מאָס פֿעראַנטוואָרטליכקײט'ס געפֿיהל, רעדט דער „ראָבאָטניק“ האַלבע ווערטער, מיט רמזים, מיט קאַפּולע אָנצוהערענישען, און פֿון די אַלע אָנשפּייפּענישען, קאָן מען אַרויסהערען, אַז דער פּ. פּ. ס. לעכצט זעהר שטאַרק נאָך דער אויסגעשטרעקטער האַנד פֿון בעלווערדער. און מען רעכט זיך זעהר שטאַרק פֿאַרוואָס די אויסגעשטרעקטע האַנד בעווײַזט זיך נישט. און הגם דער „ראָבאָטניק“ שרײַבט, ווי ער אַלײן זאָגט מיט קאַלט בלוט, נעמט מען אין זײַן געכמינגען לײַט=אַרטיקעל גאַנץ הײסע גרימצאָרנדיגע ווערטער אויף דער אַדרעס פֿון דער, וואָס דערלאָזען נישט אַרויסרוקען די אויסגעשטרעקטע האַנד.

„דער מלוכה=פּרעזידענט — שרײַבט דער „ראָבאָטניק“ — וועט געוויס נעמען אין אַכט אַלע שטאַנדפּונקטען. מיר מאַכען נאָר בלויז אויפֿמערקזאַם אויף דער נויטיגקײט פֿון אַ שנעלער ענטשײדונג.

אין די „שפּיצען“ — שרײַבט ווײַטער די צײַטונג — רעדען פֿעראַנטוואָרטליכע מענשען וועגען דער נויטיגקײט צו „פּאַציפֿיצירען די פֿערהעלטנישען“, אָבער גלײַכצײַטיג מיט דעם רעדט מען וועגען אַ פֿערשטאַרקונג פֿון דער רעגירונגס=פּאַרטײ. אַלע דיזע ווערטער זײַנען נאָר גוטע ווינטשען, ווײַל צו דער פּאַציפֿיקאַציע פֿון דער ... ווערען נישט ... [illegible]

נעלײַכצײַטיג דערמיט, שטעהען די געוועזענע מיניסטאָרען און אונטעריגע דערוויטליגע לײַטער'ס פֿון די מיניסטעריום'ס און טוען אַלץ, וואָס זײ קאָנען, אבי צו פֿערשאַרפֿען די לאַגע“.

די צײַטונג געהט דאַן איבער צו דער מעשה מיט די שאַרפֿע בריף פֿון ד"ר סקלאַדקאָווסקי און שווישאַלסקי צום מאַרשאַלעק דאַשינסקי און זי שטעלט פֿעסט, אַז „אין פּוילען געפֿינען זיך אַ גרופּע מענשען, וואָס שטרעבען אויף יעדען פּרײַז צו פֿערשאַרפֿען אַלע מעגליכע בעציהונגען.“

פֿון אויבען הײסט עס איז ניעדזיאַלקאָווסקי — אַזוי קאָן מען זיך אָנשטויסען — געקומען מיט אַ שטיקעל שלום=פֿאָרשלאַג כּדי „פּאַציפֿיצירען די פֿערהעלטנישען“ נאָר אַ געוויסע גרופּע, די גרופּע פֿון די פּילקאַזווניקעס שטערט די צוקונפֿטיגע אידיליע.

אַט דאָס אײנציגע קאָן מען דערוויל אַרויסלערנען פֿון דעם לײב=אָרגאַן פֿון דער לינקער אָפּאָזיציע.

אַ גרויסען און טריומפֿיהרענדען אַרטיקעל לײענען מיר אין דעם צענטראַל=אָרגאַן פֿון דער סאַנאַציע, אין דער „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ“. וואָס די גדולה איז אײַגענטליך אויף איהר קאָפּ, ווײסט מען נישט. דער סײם האָט אויסגעדריקט אונצוטרוי דער רעגירונג. דער פּרעזידענט פֿערנעמט זיך, גישט אויף אַ טעלעפֿאָן, צו רעכענען מיט די שטימונג אין סײם. ער לאַדט אײַן די פֿאָרשטעהער פֿון די קלובען. קאָנפֿערירט מיט זײ. אויב מען זאָל זיך אָנשטויסען אין די רמזים פֿון „ראָבאָטניק“, זעהט מען אין שלאָס אַ שטאַרקע נויטיגקײט צו „פּאַציפֿיצירען די פֿערהעלטנישען“. די שמחה אָבער פֿון דער „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ“ בעשטעהט דערין, וואָס די סײם=אָפּאָזיציע קאָן נישט האָבען דעם שליסעל צו דער סיטואַציע, ווײַל אויף אַלע שמד שטיק וועט דער סײם האָבען אַ מעהרהײט, אָבער נישט אויף נישט צוזאַמענשטעלען אַ רעגירונג.

„אַ טײל נעננער פֿון דער רעגירונג — שרײַבט „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ“ — האָבען שטענדיג פֿערשריגען די רעגירונג פֿאַר אַ מאָסאָנישע, פֿאַר אַן אַפּיקורסישע, וואָס פֿערניכטעט דעם קאַטאָליציזם און די פּוילישקײט פֿון די קרעסען, אַ צווײטער טײל פֿון דער אָפּאָזיציע האָט ווידער געהאַט פּונקט פֿערקערטע טענות: די רעגירונג איז אַ קלעריקאַלע, שאָוויניסטיש, און אונטערדריקט די נאַציאָנאַלע און רעליגיעזע מינדערהײטען. אַ טײל דעפּוטאַטען, וואָס האָבען געהאַלטען די רעגירונג פֿאַר אַ שלעכטע, האָבען זי בעצײכענט אַלס אַ קאַפּיטאַליסטישע, וואָס איז פֿײַנדליך געשטימט צו די אַרבײַטער, אַ רעאַקציאָנערע. אַ צווײטער טײל פֿון די זעלבע, וואָס האָבען געשטימט נעגען דער רעגירונג, האָבען ווידער גע(טענה'ט, אַז די רעגירונג איז אַן אַנטיקאַפּיטאַליסטישע, זי בעדראָהט מיט איהרע עקספּערימענטען די געזעלשאַפֿטליכע אָרדנונג, זי פֿיהרט דאָס לאַנד צו סאָציאַליזם. אַט די דאָזיגע צוויי צוזאַמענגעקלעפּטע און צונויפֿגעשמיסעטע עלעמענטען האָבען געשאַפֿען די מעהרהײט נעגען דער רעגירונג. אָבער זיי בײדע צו סומירען אין אײן גאַנצעס, אַז מען זאָל קאָנען דערפֿון צונויפֿשטעלען אַ רעגירונג איז אַן אויסגעשלאָסענע זאַך“. און אויב די סײם=אָפּאָזיציע איז אָנגעוויזען צו שאַפֿען אַלײן אַ רעגירונג איז דאָך אַ זעלבסטפֿערשטענדליכע זאַך, אַז אַלץ מוז בלײַבען ווי ביז אויצט.

—פּס.

ווענען דער אינטערנאַציאָנאַלע קאָמיסיע פֿאַר דער כּותל-מערבי-פֿראַגע

לאָנדאָן (יטאַ) דער ענגלישער מיטגליד פֿון דער שטענדיגער מאַנדאַט=קאָמיסיע בײַם פֿעלקער=בונד לאָרד ליוגאַרד האָט די טעג אויף דער זיצונג פֿון פּאַרלאַמענטאַרישע פֿעלקער=בונד קאָמיטעט רעפֿערירט וועגען דער כּותל=מערבי=פֿראַגע. דער ארץ ישראל מאַנדאַט — האָט לאָרד ליוגאַרד ערקלערט — זעהט פֿאָר די שאַפֿונג פֿון אַ ספּעציעלער קאָמיסיע פֿאַר די הײליגע מקומות. וואָס איז אָבער נישט צושטאַנד געקומען צוליב די מײנונגס=אונטערשידען צווישען די קריסטליכע מיטגלידער פֿון פֿעלקערבונד. די ענגלישע רעגירונג האָט דעריבער פֿאָרגעלעגט דעם פֿעלקער=בונד צו שאַפֿען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, כּדי צו פֿאָרשען דעם כּותל=מערבי ענין.

די פֿראַגע איז דורך דער מאַנדאַט=קאָמיסיע איבערגעגעבען געוואָרען צו ענטשײדען דעם ראַט פֿון פֿעלקער=בונד. וואָס וועט די פֿראַגע בעהאַנדלען אויף דער סעסיע, וואָס וועט זיך אָנהויבען דעם 13. יאַנואַר 1930 אין גענף.

אַ קרבן פֿון וואָל-סטריט אויף דער שידוכים=בערזע.

ביאַליסטאָק. — דאָ איז געשעהן אַזאַ געשיכטע:

אַ שטעטעל'שע מײדעל, וואָס איז צוריקגעקומען פֿון אַמעריקאַ מיט אַ 6—7 טויזענד דאָלאַר, האָט זיך געלאָזען דאָ זוכען אַ חתן און מ'האָט איהר דאָ בעקענט מיט אַ פֿײַנעם בחור, וועלכער איז אין שטאָט פּאָפּולער.

בעת דער ערשטער „זעהעניש“, האָט אָבער דער בחור פּלוצים אַ פֿרעג געטון דעם מײדעל, צי זי האַלט איהר קאַפּיטאַל אין מזומן=געלד, צי אין ווערטפּאַפּירען.

— ס'איז אַ קנאַפּע נפקא=מינה — ענטפֿערט זי — זי האַלט עס אין דער אַמעריקאַנער „נעשאַנאַל באַנק“ אין טײַערע... אַקציעס.

דער בחור האָט זיך שוין מיט איהר מעהר נישט געוואָלט זעהן און דאָס מײדעל איז ערשט דעמאָלט געוואָהר געוואָרען פֿון איהר אומגליק, אַז די אַקציעס אין „נעשאַנאַל באַנק“ זענען שוין נישט ווערט קײן דרײַער...

שרפה אין פֿילם-פֿאַבריק ענטשטאַנען צוליב אַ פּאַפּיראָס.

לאָנדאָן, 11 דעצ. (ספּ.) די אויספֿאָרשונג וועגען דער שרפה אין דער ניו-יאָרקער פֿילם-פֿאַבריק, בעת וועלכער עס זענען אומגעקומען 9 מענשען, האָט פֿעסטגעשטעלט, אַז דאָס פֿײַער איז ענטשטאַנען פֿון אַ אַוועקגעוואָרפֿענעם אָנגעצונדענעם פּאַפּיראָס.

גרויסער נצחון פֿון דער וויסענשאַפֿט

ווי אַזוי איז דער קאַפּיטאַן בײַרד איבערגעפֿלויגען דעם דרום=פּאָל?

די שמחה אין אַמעריקאַ. – די בעגריסונג פֿון פּרעזידענט הובער. – ווי זעהט אויס אויפֿ'ן דרום פּאָל? — די געלונגענע פֿאָטאָגראַפֿישע אויפֿנאַהמעס.

דער קאַפּיטאַן בײַרד איז שוין מיט אײניקע יאָהר צוריק איבערגעפֿלויגען דעם צפֿון פּאָל, און אויצט האָט ער, נאָך העלדישע אָנשטרענגונגען, בעוויזען איבערצופֿליען דעם דרום=פּאָל. ער איז אַזוי אַרום געוואָרען דער ערלער = פּיאָנער פֿון בײדע פּאָלען. די שמחה אין אַמעריקאַ איז צוליב דעם אומבעשרײַבליך. פּרעזידענט הואָווער אַלײן האָט צוגעשיקט אַ טעלעגראַפֿישע בעגריסונג. און די מוטער פֿון דעם העלדישען קאַפּיטאַן בײַרד איז גאָר אויפֿ'ן זיבעטען הימעל. אונז מאַמענט ווען בײַרד איז געפֿלויגען איבער'ן דרום פּאָל, האָט ער, דורכ'ן ראַדיאָ, געהאַט אַ געשפּרעך מיט זײַן מוטער, און איהר געמאָלדען, אַז „אַלץ גײט צו בשלום“ און די מוטער האָט געשעפּט פֿאַר נחת.

די דאָזיגע לופֿט=רײַזע איבער'ן דרום פּאָל איז אַ גרויסער נצחון פֿון דער וויסענשאַפֿט, ווײַל מען דאַרף געדענקען, אַז איבערפֿליהען דעם דרום פּאָל איז פֿיל שווערער, ווי איבערפֿליהען דעם צפֿון = פּאָל. דער צפֿון פּאָל איז שוין מעהר אויסגעפֿאָרשט. אין יענער געגענט זענען דאָ אײניקע אינזלען, און דער וואַרימער גאָלפֿשטראָם האָט אויך אַ גוטע ווירקונג, אַזוי אַז דער קלימאַט איז אַ ביסעל מילדער, און מען קאָן מיט שיפֿען צופֿאָרען אַ שבאָרע שטרעקע צום נאָרד פּאָל.

אויפֿ'ן דרום=פּאָל אָבער איז פֿיל קעלטער. עס איז דאָ אַמת ממשלה פֿון אײַביקע שנײַ=בערג, וואָס ציהען זיך ווײַט אומאויסגעפֿאָרשט.

בײַרד האָט זיך גוט אונטערגענאָרמעלט בײַם אונטערנעמען אַזאַ רײַזע. ער האָט גענומען מיט זיך דרײַ מענשען, מומחה'פֿער. ער האָט זיך בעזאָרגט מיט צידה=לדרך, ווײַל בײַ אַזאַ געפֿערליכער רײַזע טאָר מען קײן חכם נישט זײַן, און מען מוז זײַן גרײט אויף אַלעמען. בײַרד האָט זיך גערעכענט דערמיט, אַז ער קאָן נאָך זײַן געצוואונגען אַראָפּצולאָזען זיך אויף די שנײַ=בערג, און ער האָט מיטגענומען צידה=לדרך אויף 3 חדשים. ער האָט קודם=כּל זיך בעזאָרגט מיט געטריקענט פֿלײש, געטריקענטע טרויבען, מילך, צוקער, שמאַלץ, קאָנסערווען, וואַרימע וועש, ברילען, מכשירים. אויבערהויפּט מען זיך גע'דאַ'גהט. אַז דאָס עסען זאָל נישט קאַליע ווערען. מען האָט געהאַלטען אין אײַן פּאַקען דאָס עסען, אַז די שאַכטלען און קעסטלעך זאָלען נישט צופֿיל וועגען און בעשווערען די מישא.

אַ חוץ דעם האָט בײַרד מיטגענומען שליטנס, אַ צווײטע ראַדיאָ=אַפּאַראַט, אַ אַפּטײקעל. בײַרד האָט זיך גערעכענט דערמיט, אַז ער קאָן אַמאָל דאַרפֿען צוריקגײן צופֿוס, און זיך שלעפּען אויף שליטנס, וואָס זענען אײַנגעשפּאַנט אין הינט, אָדער עסקימאָסען.

בײַרד האָט אויסגעקליבען צו זײַן לופֿט=רײַזע אַ שײנעם טאָג, ווײַל דאָס איז דער עיקר. אַזאַ שײנעם טאָג, קען מען מאַכען וויסענשאַפֿטליכע בעאַבאַכטונגען, ווי אויך פֿאָטאָגראַפֿישע אויפֿנאַמען פֿון יענער געגענד. ער האָט אויסגעקליבען אויף זײַן רײַזע דעם פֿערגאַנגענעם פֿרײַטאָג. ער האָט זיך אויפֿגעהויבען נאָך מיטאָג און זיך געהאַלטען אין דער לופֿט 19 שעה, אַדורכמאַכענדיג אַ שטרעקע אין דער לופֿט פֿון 2500 קילאָמעטער.

און אָנהויב איז בײַרד אַרײַנגעפֿלויגען אין אַ נעפּעל, אָבער שפּעטער האָבען זיך שוין ענטפּלעקט פֿאַר איהם ריזיגע אײַז=שטחים. אַ צײַט לאַנג האָט ער זיך געהאַלטען איבער אַ ריזיגען אײַז=באַרג, וואָס איז הויך 4000 מעטער. בײַרד האָט געמוזט אַראָפּוואַרפֿען אַ גרויסען טײל פֿון זײַן באַגאַזש, כּדי צו קאָנען זיך הײבער אויפֿהויבען. ער האָט געמאַכט פֿאָ[illegible]

דער רעזולטאַט פֿאַר דער וויסענשאַפֿט איז אויסערגעוועהנליך גרויס. ערשט אויצט, אַ דאַנק די נײַע פֿאָטאָגראַפֿישע אויפֿנאַהמען, וועט מען בעווײַזען אויפֿ[illegible] קאַרטע פֿון יענער געגענד.

קײן ילוד=אשה האָט בײַרד איבער'ן דרום=פּאָל נישט בעמערקט; אין יענער געגענד געפֿינען זיך אָבער סקעלעטען פֿון פֿײגעל, און דערפֿון דרינגט מען, אַז מיט מיליאָנען יאָהרען צוריק איז אין יענער געגענד געווען וואַרעם, און אַ שטיקעל ישוב.

ביז אויצט זענען שוין געשיקט געוואָרען צום דרום=פּאָל 24 עקספּעדיציעס, וואָס האָבען זיך על פּי רוב נישט אײַנגעפּאַסט. אין יאָהר 1901 האָבען די דײַטשען געשיקט אַ גרויסע עקספּעדיציע. קײזער ווילהעלם האָט צוליב פּרעסטיזש געשיקט נאָך אײניגע עקספּעדיציעס. אין ווינטער 1911 האָבען אַמונדסען און סקאָט דערגרײכט גרויסע נצחונות בײַם אויספֿאָרשען דעם דרום=פּאָל, און פֿון זײערע ערפֿאַהרונגען האָט מען פֿיל געלערנט. בײַרד האָט מיטגעקאָנט עפּעס נײַליכעס דערמאָנט זײַנע אַלע פֿאָרגענגער.

יעדענפֿאַלס איז מען שוין אויף אַ דריט מיט'ן פֿאָרשען דעם דרום=פּאָל. די מאָדערנע טעכניק האָט בעוויזען, אַז די מאָטאָרען קאָנען שוין אויסהאַלטען אין דער שווערער אײַזיגער לופֿט און אין בערטראַגען גרויסע שווערוגקײטען.

אויצט שמועסט מען שטאַרק, אַז אויך דער דײַטשישער „צעפּעלין“ זאָל פּרובען זײַן מזל, און פֿליהען איבער'ן דרום=פּאָל, וואָרום פֿון „צעפּעלין“ וואָלט מען קאָנען פֿיל רוהיגער און זיכערער מאַכען די אויספֿאָרשונגען.

בײַרד האָט אַרומגעקרײַזט דעם דרום=פּאָל אין פֿערלויף פֿון אַ האַלבער שעה, און צוריקפֿליהענדיג האָט ער בעמערקט די שפּורען פֿון זײַנע אײגענע שליטענס.

—0—

אַ מעשה פֿון טויזענד און אײן נאַכט

ווי דער אינדישער מיליאָנער אגא קאַן האָט חתונה געהאַט מיט דער פֿראַנצויזישער שאָקאָלאַד-פֿערקויפֿערין.

פּאַריז. — וואָס פֿאַר אַ פֿראַנצויזיש מײדעל טראַכט אויצט נישט וועגען דער מזל'דיגער שאָקאָלאַדען=פֿערקויפֿערין קאַראָן? אַט די גליקליכע האָט עס געפֿונען אַזאַ חתן, ווי דעם אינדישען מולטי=מיליאָנער אגא קאַהאַן, וואָס שטאַמט אַלײן פֿון אַ אינדישער מלכים=דינאַסטיע! וועלכעס פֿראַנצויזישע מײדעל איז נישט מקנא אַט דעם מײדעל פֿון סאַוואַאַ?

קלינגט דען דאָס נישט, ווי אַ מעשה פֿון טויזענד און אײן נאַכט?

שטעהט אַ מײדעל אין אַ צוקערניע און פֿערקויפֿט אַ טעוועלע שאָקאָלאַד. אַ קוק אַהער, אַ קוק אַהין און — אַ פֿערליבעניש, וואָס סענדיגט זיך מיט אַזאַ חתונה. און ווער איז דער חתן? אײנער פֿון די רײַכסטע מענשען אין דער וועלט. אַ מענש, וואָס דאַרף נאָר אויפֿהויבען מיט אַ קלײן פֿינגערעל, כּדי אַלע זײַנע וואונשען זאָלען מקוים ווערען. אַ מאַן וואָס קען זיך פֿערגינען צו פֿערשפּילען מיליאָנען און דאָך בלײַבען אַ מיליאָנער...

די חתונה איז שבת געפּײַערט געוואָרען אין עקס לעבען אין די זאַלען פֿון שטאָט=ראַט. גאַנץ עקס=לעבען וואָלט געקומען צו דער חתונה. ווען די זאַלען וואָלטען געוועזען נענוג גרויס אַרײַנצונעמען אַלעמען.

די העכסטע געזעלשאַפֿט פֿון דער שטאָט איז ערשינען. דער חתן האָט געצײכענט זײַנע חתונה=פּאַפּירען מיט אַ גאָלדענער פֿעדער, וואָס דער מער פֿון עקס=לעבען האָט איהם אָנגעבאָטען. אין נוכען וועט אגא קאַהן בעקומען דעם סמיפּול עהרען=בירגער פֿון עקס=לע בען.

נאָך דער ציווילער צערעמאָניע איז פֿאָרגעקומען אַ רעליגיעזע. דאָס אָרט פֿון מער האָט פֿערנומען אַ מוסולמאַנער, וואָס איז געקומען פֿון פּאַריז. פֿרײַלײן קאַראָן האָט אונטערגעשריבען: „פּרינצעסין אגא קאַהן.“

באַלד האָבען אָנגעהויבען צו אַרבײַטען די פֿאָטאָגראַפֿען. דאָס פּאָרל האָט זיך מיט גרויס גראַציע געלאָזט פֿאָטאָגראַפֿירען. אגא קאַהן האָט אַפֿילו מיט פּים געוועזען צו מאַכען אַ קלאַנגס=פֿילם פֿון דער חתונה. אַזוי ווי דער מער פֿון דער שטאָט האַנרי קלערק איז אַ בעקאַנטער דראַמען=שרײַבער, האָט ער באַלפֿערפֿאַסט אַ דיאַלאָג פֿאַר חתן כּלה און אַ גאַנצען סצענאַריום פֿון דער צערעמאָניע.

איידער דאָס פּאָרל האָט פֿערלאָזען דעם זאַל, האָט דער חתן אָנגעטאָן זײַן כּלה אַ דיאַמאַנטען=רינג פֿון זעהר אַ גרויסען ווערט. חתן כּלה האָט בשום אופֿן נישט געקענט אַרײַנגעהן אין וואַגען. נישט געקוקט אויפֿ'ן גרויסען רעגען האָט זיך דער עולם געשטופּט אויף פּלאַץ האַמעל דע ווײַל צו בעקוקען די נײַע פּרינצעסין. ענדליך, נאָכדעם ווי די קינאָ=אַפּאַראַטען האָבען אַלײן אויפֿגענומען, האָבען חתן כּלה פֿערנומען זײַערע ערטער אין אויטאָ.

בײַ די רעשטלעך פֿון די „עשרת השבטים“

די גרוילענדע לאַגע פֿון די קאַווקאַזער יודען

מיר ברענגען דאָ מיט קצורים דיוואַלינ'ס טרעפֿליכע שילדערונג פֿונ'ם ניהגומ'דיגען לעבען פֿון די קאַווקאַזער בערג יודען:

איך ווײס נישט, צי איז אויפֿ'ן גאַנצען ערד=קוגעל פֿאַראַן נאָך אַזאַ אָרט, וואו די בעפֿעלקערונג זאָל מיט זיך פֿאָרשטעלען אַזאַ געמיש פֿון פֿעלקער, שבטים און לשונות, ווי אויף קאַווקאַז. קאַווקאַז איז דאָס בבל פֿון אונזער צײַט.

און אַט צווישען דעם דאָזיגען געמיש פֿון פֿעלקער און שבטים איז אויך אַרײַנגעשפּרינקעלט אַ הײַפֿעל פֿון עטליכע צעהנדליג טויזענד קאַווקאַזער יודען (פֿון אײראָפּעאישע יודען אויף קאַווקאַז רעדען מיר דאָ נישט), אי דאָס זענען זײ צעטײלט אויף צוויי מינים יודען מיט בעזונדערע שפּראַכען, אומפֿערשטענדליך אײנע פֿון די אַנדערע און מיט נישט קײן אײבריגע ליבע אײנע צו די אַנדערע. די גרוזינער יודען רײדען גרוזיניש און בענוצען אין שרײַבען דעם גרוזינישען אַלף=

בית; די שפּראַך פֿון די דאַגעסטאַנער באַרג=יודען, אָדער „טאַטען“ איז טאַטיש — אַ מין פּערסישער דיאַלעקט, אין שרײַבען בענוצען זײַ דעם העברעאישען אַלף=בית. אָבער די שפּראַך נופא האָט מיט העברעאיש קײן שײַכות נישט.

דער אָנהויב פֿון יודישען ישוב אויף קאַווקאַז פֿערליערט זיך אין דער אוראַלטטער פֿערגאַנגענהײַט. די קאַווקאַזער יודען פֿון אונזער צײַט ווײסען אַלײן זעהר ווייניג וועגען זײַער פֿערגאַנגענהײַט און נישט פֿיל ווײסען וועגען זײ די אײראָפּעער יודען.

וועלענדיג עס דערצעהלען רײַזענדער פֿון 18=טען און אָנהויב 19=טען יאָהרהונדערט, איז צווישען די קאַווקאַזער יודען פֿון יענער צײַט אַרומגעגאַנגען אַ לעגענדע, אַז זײ שטאַמען פֿון די עשרת השבטים, וועלכע זענען אַהין פֿערטריבען געוואָרען דורך די מלכי אשור ומדון.

לויט אַ צווײטער מסורה האָבען יודען זיך בעזעצט אויף קאַווקאַז אין דער צײַט פֿון חורבן בית ראשון. עס זאָל הײסען, אַז נאָכדעם, ווי נבוכדנצר האָט חרוב געמאַכט ירושלים, זענען אַ טײל פֿון די אין גלות פֿערטריבענע יודען געקומען קײן גרוזיען און געבעטען דעם העררשער כּאַראַטשעיאַ, ער זאָל זײ ערלויבען צו בעזעצען זיך אין זײַן לאַנד. ער האָט בעוויליגט זײַער בקשה און אויסגעטײלט זײ אַן אָרט בײַם טײַך זאַנאוו.

דײַטשישע און אַרמענישע פֿאָרשער פֿון אונזער צײַט, ווידער, ווילען האָבען, אַז יודען האָבען זיך בעזעצט אויף קאַווקאַז אין דער צײַט פֿון בית שני.

אַזוי, צי אַזוי, — זענען יודען צווישען די עלטסטע אײַנוואוינער פֿון קאַווקאַז.

מיר ווײסען נישט פֿון דער געשיכטע פֿון די קאַווקאַזער בערג=יודען, נאָר דאָס ביסעל, וואָס מיר ווײסען יאָ, איז אײן לאַנגע קײט פֿון רדיפֿות, פּײַניגונגען, שמד=צוואַנג, שחיטות, פֿערשקלאַפֿונג און אויסראָטונג.

נאָך כּמעט מיט 12 הונדערט יאָהר צוריק אין 737, האָט דער העררשער, אבוּחוסלים, מיט פֿײַער און שווערד אײַנגעפֿלאַנצט דעם מאַכמעדאַנישען גלויבען צווישען די יודען אין דאַגעסטאַן. צווישען די טאַטען מאַכמעדאַנער זענען נאָך איצט פֿערהאַן אַזעלכע, וואָס האַלטען

בײַ זיך יודישע ספֿרים אַלס אַ הײליגע אָנדענקונג פֿון זײַערע אור=עלטערען.

יודען זענען אַוועקגעשעפּט געוואָרען אַלס מתנות צוזאַמען מיט פֿערד און עזילען. אָפֿט פֿלעגען זײ אַוועקגעשעפּט ווערען צו מאַגאַסטירען, וואו מען פֿלעגט אויף זײ אָנוואַרפֿען די שווערסטע אַרבײַט און צווינגען צום שמד.

אַזוי זענען פֿערבײַ דורות און דורות און די פֿערפֿאָלגונגען זענען געוואָרען אַלץ גרעסער, און די צאָהל פֿון יודען אויף קאַווקאַז אַלץ קלענער.

שאמיל, דער בערימטער אָנפֿיהרער פֿון די קאַווקאַזער „גאַרצעס“ (באַרגפֿעלקער) אין זײַער קאַמף נעגען די רוססישע, איז נישט אײנמאָל אָנגעפֿאַלען אויף די בערג=יודען, געשאָכטען און געפּלינדערט אָהן רחמנות. צו ראַטעוועען זיך פֿון טויט זענען אַ סך יודען דאַן איבערגעגאַנגען צום איסלאַם.

ווען דאָס רוסישע מיליטער האָט אײַנגענעמען אײַנגענומען קאַווקאַז, האָבען די קאַווקאַזער יודען אויך נישט געלעקט קײן האָניג. די צאַרישע מאַכט האָט זײ געיאָגט פֿון אײן אָרט צום צווײטען, אויסגענוצט זײ בײַם בויען וועגען, טריקענען זומפּען און אַנדערע שווערע אַרבײַטען.

דער בירגער=קריג האָט אָנגעמאַכט גוואַלדיגע חורבונות צווישען די בערגיודען. די בערג=יודען פֿון די דערפֿער האָבען געמוזט איבערלאָזען זײַער גאַנצע האָב און גוטס אויף הפֿקר און אַנטלאָפֿען אין די שטעט, וואו זײ האָבען

(ענדע זײַט 6)

לאַנדווירטשאַפֿטליכע קורסען פֿאַר יוד. יוגענד

וואַרשאַ (יטאַ) לויט'ן מוסטער פֿון די פֿערגאַנגענע יאָהרען וועלען אויך דעם ווינטער פֿאָרקומען אין וואַרשאַ לאַנדווירטשאַפֿטליכע גערטנער=קורסען פֿאַר דער יודישער יוגענד. די לעקציעס וועלען זיך אָנהויבען אין דער צווייטער העלפֿט פֿון יאַנואַר און וועלען דויער'ן 2 חדשים. די לעקציעס וועלען פֿאָרקומען אין די אָווענד=שעה'ן. דער אָפּצאָהל בעטרעפֿט 5 זל. אַ חודש. די לאַנדווירטשאַפֿטליכע קורסען פֿאַר דער יודישער יוגענד פֿון אינזש. יעקב שפּילפֿאָגעל ווערען געשטיצט דורכ'ן לאַנדווירטשאַפֿטסמיניסטעריום. צום סוף פֿון שול=יאָהר וועלען פֿאָרקומען עקזאַמענס אין דער אַווזנהייט פֿון דעלעגאַט פֿון מיניסטעריום. די אַבסאָלווענטען וועלען בעקומען נעהעריגע צײַגנישען, אינפֿאָרמאַציעס און אײַנשרײַבונגען אין שבתים און זונטאָגען פֿון 7 ביז 8 אַ זייגער אין לאָקאַל פֿון דער געזעלשאַפֿט „יקאַ“, יאַסנאַ 11.

—0—

ברית=מילה איבער אַ טויט-געבוירען קינד אויפֿ'ן יודישען בית=החיים

חרם איבער דעם מת און דערנאָך געבעטען מחילה

לובלין. — אַ מאָדנע געשיכטע האָט הײַנטיגען זונטאָג פּאַסירט אויפֿ'ן יודישען בית=החיים אין לובלין. מען האָט זיך דאָרט לאַנגע שעה'ן מתעסק געווען מיט אַ מת, ביז מען האָט דורכגעפֿיהרט די קבורה. מען האָט געברענגט אַן אַקושערקע, דאָקטוירים און דערנאָך דעם שמש פֿון ראַבינאַט מיט אַ מנין יודען. מען האָט ערקלערט אַ חרם אויפֿ'ן מת און דערנאָך געבעטען מחילה.

וואָס איז? — די מעשה איז אַזאַ:

שבת איז געשטאָרבען אַ יונגע פֿרוי משאַרני אַרבײַז. די פֿרוי איז געווען אַ יאָהר נאָך דער חתונה. קומענדיג אין 9=טען חודש, האָט זי זיך דערפֿיהלט קראַנק און פּלוצלונג געשטאָרבען.

כּדי נישט מקבר צו זײַן דעם מת צוזאַמען מיט'ן קינד, האָט מען אויפֿ'ן בית עולם געבראַכט אַקושערקעס, ווי עס פֿיהרט זיך אין אַזעלכע פֿאַלען, אַפּצונעהמען דאָס קינד. די אַנשטרענגונגען פֿון די אַקושערקעס האָבען נישט געווירקט. דאָס קינד איז נישט אַפּגענומען געוואָרען. עס זענען אַוועק שעה'ן און מען האָט דעם מת נישט געקענט קבר זײַן. די משפּחה איז אַוועק צום ראַבינאַט פֿרעגען אַ שאלה, פֿון ראַבינאַט האָט מען אויסגעשיקט דעם שמש, ער זאָל צונויפֿנעהמען אַ מנין יודען און לײגען דעם מת אין חרם אַרײַן, כּל זמן דאָס קינד וועט נישט אָפּגעגעבען ווערען.

דער שמש האָט אַזוי געטון, דער מת איז געלעגט געוואָרען אין חרם אַרײַן. שפּעטער האָבען די אַקושערקעס זיך ווידער אַמאָל גענומען אָנגעווענדעט פּאַכמאַנישע מיטלען און ענדליך איז דאָס קינד אָפּגענומען געוואָרען.

דאָס קינד, נאַטירליך טויט, האָט זיך אַרויסגעוויזען אַלס יונגעל.

ווידער איז מען אַוועק צום ראַבינאַט און דאָרט איז נע'פּסק'ענט געוואָרען די=בצופֿיהרען אַ ברית=מילה איבער'ן קינד און ערשט דערנאָך עס קובר זײַן. אויפֿ'ן בית=עולם איז, אַלזאָ, אויסגעפֿיהרט געוואָרען דער ברית און דאָס קינד איז געבראַכט געוואָרען צו קבורה.

נאָכדעם האָט דער ראַבינאַט נעהײסען צונויפֿנעהמען אַ מנין יודען און אָפּנעמען דעם חרם פֿון מת און בעטען בײַ איהר מחילה.

אויך דאָס לעצטע איז אויסגעפֿיהרט געוואָרען און אַוועקגעשטעלט שוין איז דער מת געבראַכט געוואָרען צו קבורה.

אין שטאָט וועדט די דאָזיגע געשיכטע בריט אַרומגערעדט און פֿערשטעהט זיך, אַז יעדער קרײַז קאָמענטירט דאָס אויף זײַן שטײגער. אַלגעמײן האָט די מעשה נורא געמאַכט אַ שטאַרקען אײַנדרוק אין די יודישע קרײַזען.

—0—

די שענסטע זייגערס אין דער וועלט

TAVANNES WATCH Co

צו בעקומען אין אלע בעסערע זייגער-מאכער-געשעפטען

לאדזער כראניק

דער ערשטער שניי אין לאדז.

נעכטען האלב 9 אווענד איז אין לאדז ארויסגעפאלען דער ערשטער שניי, וועלכער איז אבער באלד צוגאנגען.

אין די קרייזען פון די סוחרים מיט ווינטער-ארטיקלען האט דער אנקום פון דער ערשטער ווייסען ווינטער-שוואלב ארויסגערופען צופרידענהייט, מען האפט אפשר וועט איצט לאַטש אנהויבען שטארקער בלאזען, וועט עולם, ווילענדיג, צי נישט ווילענדיג, מוזען איינקויפען דאס נויטווענדיגסטע פון ווינטער-ארטיקלען.

פון „יעאס".

די ווערבירונגס-אקציע, וועלכע ווערט לעצטענס געפיהרט דורך דעם ארגאניזיר-קאמיטעט פון „יעאס", האלט שוין באלד ביים סוף. עס קומען צו טעגליך צעהנדליגער נייע מיטגלידער. און צוזאמענהאנג דערמיט איז די טעטיגקייט פון „יעאס" און אנגזער שטאט מעהר די פערטאפעלט געווארען. און דער נאָ-הענטסטער צייט וועט פארקומען די גענעראל-פערזאמלונג. מארגען, דאנער-שטאג, אווענד קומט פאר אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין (פיעטריקאווער 10) די ערשטע בערוטונגס- און פארוואהל-פערזאמלונג.

אקאדעמיע פון „מרכז עברי"

דער „מרכז עברי" ע"ש ד"ר י. נ. שמחוני ארדענט אין זונטאג דעם 15. ה.ח. א פייערליכע אקאדעמיע געווידמעט דער נייער העבראישער ליטעראטור אין ארץ-ישראל. דאס פראגראם בע-שטעהט פון רעפעראטען (ד"ר פרענקעל) רעציטאציעס פון די לעצטע נייע דיכ-טונגען אין ארץ-ישראל און ארץ-ישראל-לידער (רות קאנטאר מיט דער בעגלייטונג פון פראפ. פייוווישים).

שול-אינספעקטאר סקאווראנסקיס „לעצט ווארט"

צו די יודישע לעהרער פון די „פאושעכנע" שולען

אויסטערלישע בעציהונג פון אינספעקטאר צו זיינע יודישע „בעלפער'ס"

(ס) דעם 15 ה. ח. פערלאזט דער עלטסטער לאדזער שול-אינספעקטאר ה' יאן סקאווראנסקי זיין פאסטען, און געהט ארויפער צו עמעריטור, נאך 43 יאהר ארבייט אויפ'ן שול-געביט.

ביים פערלאזען זיין אמט האט ה' סקאווראנסקי בולט אונטערגעשטראָכען זיין בעציהונג צו יודען און צו דער יודישער לעהרערשאפט.

פאר'ן אוועקגעהן פון זיין אמט, האָ-בען די לעהרער אויסגעדריקט פאר ה' סקאווראנסקי'ן זייער גרייטקייט איינצו-ארדנען פאר זיינעטוועגען א געזעגענונגס באל. ה' סקאווראנסקי האט מרוצה געווע-ווען אויף דעם, און בכבודו ובעצמו אליין אויסגעקליבען פון צווישען דער לעהרער-שאפט א קאמיטעט, וואָ זאל ארגאניזי-רען דעם אפשוידס-באנקעט, און פון יע-דען פון די לעהרער איינקאסירט צו 5 גולדען.

אינספעקטאר סקאווראנסקי האט דערביי אויסגעמיטען ארייננצונעמען אין אפשוידס-קאמיטעט לאַטש איין יודישען לעהרער פון די „פאושעכנע" שולען.

די יודישע לעהרער האבען זיך גע-פוהלט געטראפען און האבען געשיקט א דעלעגאציע: היתכן? פארוואס האט מען אויסגעמיטען ארייננצונעמען די יודישע לעהרער אונ'ם אפשוידס-קאמיטעט?

אינספעקטאר סקאווראנסקי האט אבער גלייך ערקלערט:

— יודען האבען נישט קיין פערדינס-טען פאר פוילען.

אט אזא בעציהונג האט דער שול-אינספעקטאר סקאווראנסקי צו יודען און צו דער יודישער לעהרערשאפט. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואס די דאזיגע בעציהונג האט זיך אזוי בולט אפגעשפיגעלט אויף די פערהעלטעניסען אין די לאדזער „פאוושעכנע" שולען, וועגען וועלכע מיר האבען שוין געשרי-בען און איינעם פון די לעצטע נומערן „לאדזער טאגעבלאט".

פעראָרדנונג פון דער שטאט-סטאראסטווע.

ביז היינטיגען שבת

מוזען אלע הייזער אויף פיעטרקאווער גאס זיין קאנאליזירט

(:) די שטאט-סטאראסטווע האט אויפמערקזאם געמאכט די לאדזער הויז-בעזיצער-פעראיינען, אז שבת דעם 14. ד. ח. איז דער לעצטער טערמין, ווען די הייזער פון פיעטריקאווער גאס מוזען ענדגילטיג זיין אנגעשלאסען אין דער קאנאליזאציע-נעץ. די שטאט-סטאראסטווע האט דעריבער געווארענט, אז דער טערמין וועט בשום אופן נישט פערלענגערט ווערען.

מחמת דעם, וואס די קאנאליזאציע-אפטיילונג ביים מאגיסטראט האט אויס-גערעכענט, אז ביז'ן 14. ד. ח. קאנען די אלע הייזער פון פיעטריקאווער גאס זיין אנגעשלאסען אין דער קאנאליזאציע-נעץ, וועט היינט — מארגען ארויסגע-געבען ווערען א פעראָרדנונג, אז אלע רעהרען, וואס לאזען ארויס פון די הייזער דאס שמוץ אויף דער גאס ארויס, זאלען דעם היינטיגען שבת שוין זיין סקאטירט. אלע הויז-בעזיצער, וועלכע וועלען נישט האבען אנגעשלאסען זייערע הייזער אין דער קאנאליזאציע-נעץ, וועלען דורך דער שטאט-סטאראסטווע צוגע-צויגען ווערען צו שטראף-פעראנטווארט-ליכקייט.

האנדעל מיט מעדיקאמענטען איז גיפט זאל בעגרענעצט ווערען.

די האנדעלס-קאמער האט בעטראכט דעם צוגעשיקטען פראיעקט פון האנדעלס-מיניסטעריום וועגען בעגרענעצען דעם הורט און דעטאיל-האנדעל מיט מעדיקא-מענטען און פערשידענע גיפט-ארטיקלען. די האנדעלס-קאמער האט זיך ארויסגע-זאגט, אז צוליב דעם, וואס פון דעם אינדוסטריע-געזעץ זענען אויסגעשלאסען די אפטייקען און דער דעטאל-האנדעל מיט מעדיקאמענטען, האט דער דערמאנ-טער פראיעקט קיין שום רעלעלטליכען יסוד.

לאגעווניק ווערט פארצעלירט אויף 650 טיילען.

(—) אונטערן פארזיץ פון וויצע-פרע-זידענט ראפאלסקי איז פארגעקומען א זיצונג געווידמעט דער פראגע פון פאר-צעלירען דעם שטאטישען גוט לאגעוונו-קי. עס איז בעשלאסען געווארען, אז דער גוט לאגעווניק זאל פארצעלירט ווערען אויף 650 טיילען. דער פארצעלא-ציע-פלאן וועט אויסארבייטען אינזש. ליסאווסקי. עס זענען שוין צוגעטרעטען צו דער ארבייט 2 סוב-קאמיסיעס, וועל-כע וועלען בעשטימען די פראגען פון די פארצעלירטע טיילען און צו אויסארביי-טען א סטאטוט וועגען די קויפס-בעדינ-גונגען פון די פארצעלירטע חלקים ערד.

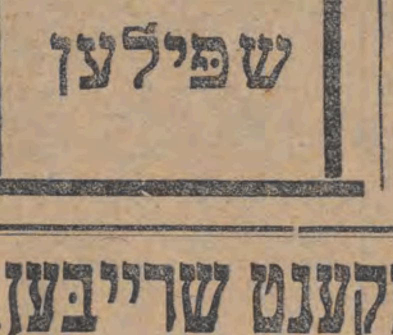

„ארדט" הויבט אן שפילען

צוגאב-קאנטראל-פערזאמלונגן פאר די יאהרגענג 1889, 1904 און 1902.

(ב) דער לאדזער ד. א. ק. האט פער-ארדענט צוגאב-קאנטראל-פערזאמלונגען פאר די רעזערוויסטען פון די יאהרגענג 1889, 1902 און 1904, וועלכע האבען צוליב פערשידענע סיבות זיך נישט צוגעשטעלט צום טערמין צו די קאנטראל פערזאמלונגען.

דעם 27 ד. ח. וועלען זיך אויף נאווא-טארגאווא 18 דארפען צושטעלען פון 2, 3, 5, 8, 9, 11 קאמיסאריאט דער יאהרגאנג 1904. דעם 28 ד. ח. וועט זיך דארפען צושטעלען דער יאהר-גאנג 1902. דער יאהרגאנג 1889 וועט זיך צושטעלען דעם 30 ד. ח.

אויף נייע-ציגעל-גאס 51 וועלען זיך דעם 23 ד. ח. דארפען צושטעלען דער יאהרגאנג 1889 פון 1, 4, 6, 7. קאמי-סאריאט; דעם 24 ד. ח. יאהרגאנג 1889 פון 10, 12, 13, 14. קאמיסאריאט; דעם 27 ד. ח. יאהרגאנג 1902 פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14. קאמיסאריאט; דעם 28 ד. ח. יאהרגאנג 1904 פון 1, 4 און 6. קאמיסאריאט; דעם 30 ד. ח. יאהרגאנג 1904 פון 10, 12, 13 און 14 קאמיסאריאט.

לאדזער פאבריקס-וואקזאל ווערט אין 1930 פערברייטערט.

(—) אויף דער לעצטער זיצונג פון די רעקציאנס-ראט פון די מלוכה'שע באַ-נען אין פוילען, האבען זיך צוז. אנג. בעטייליגט פון לאדז דער סטאראסטע אליעכי רזשעווסקי און אינזש. סטאווי-סקי.

ארומרעדענדיג די חסרונות פון די לאדזער באהנען, איז בעשלאסען געווא-רען צו פערשטערקערן זיך מיט'ן הויפט מאגיסטראט וועגען אנהויבען אנהויב 1930 צו פערגרעסערן דעם פאבריקס-וואקזאל אין לאדז.

קהל'שע ענינים

נאך וועגן לינת החולים.

אין „לאדזער טאגעבלאט" 284 שרייבט ה' „אלף" פון א שפאציר איבער די לאדזער פילאנטראפישע אינסטיטו-ציעס און שטעלט זיך אפ אויף „לינת החולים" מיט איהר רייכער הילפס-טע-טיגקייט, וואס לעבט איצט איבער א שווערען קריזיס. ער בעווייזט מיט צי-פערן איהרע גרויסע לייסטונגען און בעט אז דאס פובליקום זאל איהר אונטער-שטיצען מיט א ברייטער ראנד.

געגען דעם אלעם קענען מיר קיין אנ-ווענדונגען נישט האבען. געוויס איז „לינת החולים" איינע פון די עלטסטע אינסטיטוציעס מיט גרויסע לייסטונגען, מ'מוז זיך מיט איהר רעכענען און מ'מוז זי לויט מעגליכקייט אונטערשטיצען.

רעדען וועל איך נאר אויפמערקזאם מאכען אויף דעם נישט-פונקטליכ-קייטען, וואס שייך דער גרינדונג פון „לינת החולים".

דער אמת איז אזוי: אין יאהר 1900 איז געווען א חסידים-שטיבעל אויף פא-לודניאוווא 17 אויפ'ן נאמען פון ר' אוט-שע וואלר, און איינמאל איז דא גע-גרינדעט געווארען דער „לינת החולים" אונ-טער'ן פארזיץ פון ר' חיים יעקב ווישי-ליצקי ז"ל. דער פעראיין האט דאן גע-צעהלט 800 מיטגלידער און געשריבען צוויי ספרי תורות.

אין יאהר 1905 האבען זיי דעם פער-איין לעגאליזירט און פרעזעס איז גע-ווארען ר' דוד מארגענשטערן ז"ל.

ה' סאמועל הערשבערג, וואס מ'האט אוהם געהאלטען פאר א מומחה אין עניין לעגאליזירען, און ר' לייב יאפע, אלס ערשטער מיטגרינדער פון דער חברה, זענען דעמאלט געוועהלט געווארען אלס וויצע-פרעזעסען און אזוי האבען זיי גע-קענגט בערך 15 יאהר.

ר' דוד מארגענשטערן ז"ל האט גע-לעגט זיין מאנדאט מפני מעשה שהית, הנמטער זיין רוקען האט די פערוואלטונג געמאכט א מאסקען-באל אנשטאט א טעאטער-פערשטעלונג, אלס חסידישער יוד האט ער דאס געהאלטען שלא בכבודו, און אויף זיין ארט געוועהלט געווארען ר' אברהם אוטשע סאלאמאנאוויטש און זיין עטליכע יאהר פערנעמט דעם פרע-זעס-פאסטען ה' ס. הערשבערג.

אבער דער לאדזער רב הרב ר' אליהו חיים מייזעל זצ"ל איז קיינמאל קיין פאר-זיצענדער און „לינת החולים" נישט גע-ווען.

אמת איז נאר, אז די ערשטע עפענט-ליכע גענעראל-פערזאמלונג (נאך דער לעגאליזירונג) האט ער געעפענט. דעם עולם נע'מוסר'ט און געהייסען דורך א חזן מאכען אַ'אל מלא רחמים אלע פער-שטארבענע מיטגלידער און באלד דערויף האט דער רב פערלאזט דעם זאל, אזוי, אז נישט ער האט געוועהלט ה' הערש-בערג'ן אלס פרעזעס.

ב. א. גליקסמאן.

ארעסטירט איז א לאדזער „מלינה" א דינסט, וואס האט געגנבעט 10 טוי-זענד זל. ביי איהרע בעלי הבתים.

(§) אין א לאדזער „מלינה" האט די פאליציי ענטדעקט א געוויסע עלעגאנטע דאמע, וועלכע ווערט שוין א לענגערע צייט געזוכט דורך דער ווילנער פא-ליציי. די דאזיגע „דאמע" איז געווען א דינסט ביי א געוויסען קראיעווסקי אין ווילנע, און אינמאל האט די איינגעשלעע-פערט די גאנצע פאמיליע מיט א נאר-קאטישען מיטעל, צוגע'גנב'עט א קאסע מיט מיט 10 טויזענד זל און נעלם געווא-רען.

די „דאמע" איז געווארען ארעסטירט.

נייער קאמוניסטישער דעפוטאט פון לאדז

זיצט נאך איצט אין תפיסה.

ווי מיר האבען שוין געמאלדען, איז אויפ'ן ארט פון לאדזער קאמוניסטישען דעפוטאט הענריק ביטנער, וועלכער איז איצט אין אויסלאנד, ארין אין סיים דער נאכפאלגענדער קאנדידאט פון דער זעלבער ליסטע, ה' אהרן שפיצבערג, דאס איז א לאדזער ביוראליסט, וועל-כער זיצט אבער איצט אין תפיסה.

ארעסטירט אין קינא בעת דער פארשטעלונג

(§) אין שטאטישען קינא אויף שיינב-לער'ס מארק, איז אין מיטען פון סעאנס ארעסטירט געווארען א געוויסער יצחק-מאיר קארנבלוט פון רודא, הינ-טער בעלס. מען האט ביי איהם געפו-נען 126 קאמוניסטישע אויפרופען און עטליכע פעסער אויף פערשידענע נע-מען. צוזאמען מיט קארנבלוט'ן איז ארעסטירט געווארען אויך דוד ב'ימנאר-טען פון וסכארניא 30, וועלכע איז שוין אפגעקומען א שטראף פאר קאמוניזם.

פינלאנד בעשווערט דעם עקספארט פון לאדזער סחורות.

די לאדזער האנדעלס-קאמער דער-וויסט זיך, אז דער מלוכה'שער עקס-פארט-אינסטיטוט אין פינלאנד האט זיך געווענדט צו דער פינישער רעגירונג מיט א פארערונג צו העכערען דעם צאל אויף טעקסטיל-סחורות — אויף 100 פראצ.

די האנדעלס-שעה'ן פאר די חנאות פערלענגערט

(§) די שטאט-סטאראסטווע אין לאדז האט דערהאלטען א צירקולאר פון אינ-נערן-מיניסטעריום, אז דעם 81, 19, 20, 21 און 23 דעם היינטיגען חודש וועלען די געשעפטען קאנען זיין אפען ביז 9 אווענד. זונטאג דעם 22 ד. ח. וועלען די געשעפטען זיין אפען פון 1 ביז 6 אווענד. ערב ניטול וועלען די געשעפטען מוזען געשלאסען ווערען שפעטסטענס 6 אווענד.

דער צענטער פון שטאט

וועט ברוקירט ווערען מיט גראניט-שטיינער.

(:) אויף א זיצונג פון דער בוי-אפ-טיילונג ביים מאגיסטראט איז פעסטגע-שטעלט געווארען דאס פראגראם פון די דרינגענדסטע ברוק-ארבייטען, וואס דאר-פען אין אנהויב 1930 דורכגעפיהרט ווע-רען אויף די לאדזער גאסען.

פדי צו בעפרייען די פיעטריקאווער גאס פון צו גרויסען ראד-פערקעהר איז בעשלאסען געווארען אויסצוברוקירען מיט גראניט-קלעצלעך די זאכאדניא גאס אנהויבענדיג פון קאנסטאנטינער ביז זשעלאָנא; די וואולטשאנסקא-גאס פון דער זאוואדזקא ביז זאמענהאף-גאס; די שענקעוויטשא פון נארוטאוויטש און פשעיאזד גאס ביז דער פאמארסקא-גאס מיט גראניט-קלעצלעך וועלען אויך אויס-ברוקירט ווערען די טראוגוטא, קאליעיא-ווא, סקלאדאָווא, זאווארזקא. סך-הכל וועלען בעקומען א גראניט-ברוק 5 קמ לאמעטער לאדזער גאסען. מיט פעלד-שטיינער וועלען אויסברוקירט ווערען 20 קילאמעטער גאסען אויף די עקס-שטאט

א זשורנאליסט, וואס האט ניט געקענט שרייבען...

ער האט געהאט אַנ'אדעל-טיטול פון קייזער פראנץ יאזעף און איז געווען א חשוב ביי די האבסבורגער פירשטין און גראפען.

די קאריערע פון ערשט-פערשטארבענעם עמנואל פאן זינגער אין וויען

דריי ברידער זענען זיי געווען, וועלכע זענען אנגעקומען קיין וויען אנשאר'ן געלד און רוחם. דער עלטסטער פון די ברידער, מענדעל — עמנואל פאן זינ-גער — וועלכער איז די טעג געשטאר-בען און עלטער פון 83 יאהר; דער יונ-גערער וואלף, אדער ווילהעלם זינגער, איז געווארען שעף-רעדאקטאר פון דער איי-בלויספייבער וועגעש צייטונג „נייעס ווינ-נער טאגעבלאט", און דער יונגסטער יואל, אדער יוליוס זינגער, האט מיט כח זיך ארייגעריסען אין דער ווינער פי-נאנץ-וועלט, וואו ער האט זיך דערשלא-גען צו דער מדרגה פון איינעם פון די בעקאנטסטע ווינער אינדוסטריעלער.

פון די דאזיגע אלע דריי ברידער איז, דאכט זיך, בלויז דער עלטסטער מענדעל געשטארבען אלס יוד; ער איז געווען זעהר בערוהמט און פאפולער. ער איז געווען דער איינציגער, וועלכער האט בעקומען פון מלך חסד פראנץ יאזעף דעם אדעל-טיטול, און אין זיין הערב זענען געווען צוויי סלופעס — א דערמאנונג וועגען די זיילען פון זיצונגס-זאל אין ווינער פארלאמענט — און אויבער די סלופעס איז געווען א מגן דוד.

אין וויען האבען קינד און קייט גע-קענט מענדעלען. יעדער יונגער זשורנא-ליסט, וועלכער האט געמאכט זיינע ערש-טע שריט אויף דער ארענע פון פארלא-מענטארישען לעבען, האט געקוקט אויף דעם זקן מיט פערוואונדערונג; דער דא-זיגער יראת הכבוד צו מענדעל זינגער האָ טנאכרעם זיך ביי יעדען זשורנאליסט אויסגעלאזט מיט א געפיהל פון סענטי-מענטאלען קאמיזם. און אלטען עסטריי-כישען פארלאמענט האט דער אלטער מענדעל זיך ארומגעדרעהט ווי ביים טא-טען און ווייבגארטען. נאך אנטוים איז ער געווען צו לאבקאוויץ, צו די אויער-שפערגס, צו די ליכטענשטיינס, צו די מארטיניצערס, טהונס, די איינגיקלעך פון די אלטע מיוחס'דיגע פאמיליעס, וועלכע האבען צווישען זיך ריוואליזירט בנוגע זייער אפשטאמונג פון דער האבסבורגער דינאסטיע. דער אלטער מענדעל האט זיי צוגעלאזען געקלאפט און דער פליי'צע ארויין, האט זיי געפויקט מיט א פינגער אין בויך אריין, האט זיי אנגעגאבאפט ביי א קנעפעל פון וועסטעל, זיי דערצעהלט בעת מעשה יודישע ווייצען; טיילמאל צו-געפעפערטע, אבער שטענדיג אמת-יו-דישע, קלוגע חכמה'לעך, פון וועלכע די האבסבורגער יחסנים האבען זיך האפער-דיג צולאכט און געהאלטען זיך ביי די זייטען. ער איז געווען, אזוי צו זאגען, דער „מארשאלעק", דער בדחן פון די אלטע גראפען און פירשטען, האט זיך איינגעקויפט ביי זיי, אפשפילענדיג אויף א קלוגען אופן די ראל פון א ליץ. ער האט זיך קיינמאל נישט געשעהמט מיט זיין יודישקייט. אדרבה, ער האט דאס שטענ-דיג אונטערגעשטראכען, ער איז געווען שטאלץ דערויף, און האט געפאדערט מ'זאל רעספעקטירען זיינע יודישע אנ-שויאונגען. ער האט אבער נישט פערגע-סען, אז ער דארף שפילען א גוטען בלא-זען און אז ער דארף קודם כל ווילען זיינע שרים.

מענדעל, דער לייב-מענטש פון די מיוחס'דיגע האבסבורגער פריצים איז לויט זיין מהות געווען א מענטש אהן אנ'-איינגענער מיינונג. ער האט געהאט א גוי-מע „נאז", ער האט רעכטפערטיגט אלץ גוט דערשנאפט, זיך אריענטירט און האט געוואוסט, פון וואנען עס בלאזט דער ווינד.

אין די לעצטע יאהרען פון פראנץ יא-זעפ'ס הערשאפט, איז צווישען מלך-חסד פון עסטרייך און דעם טראהנפאלגער גרויספירשט פערדינאנד עפים נישט גע-ווען קיין גלאטע בעציהונגען. נישט לאנג צוריק זענען ארויס פון דרוק מא-נאגראפיעס געווידמעט דעם אנדענק פון גרויספירשט פערדינאנד. אויפ'ן סמך פון די דאזיגע ביכער קאן מען זיך שאפען א פארשטעלונג, וואס פאר א פלענער פערדינאנד האט געוואלט אויספיהרען און וואס פאר א ראלע ער האט געשפילט. דאס בוך פון איינעם טארנאווסקי, די זכרונות פון לייב-דאקטאר ד"ר אייזענ-מערגער און דאס בוך פון זיין חבר בלוי-מעק, דעם זוהן פון געוו. פרעזידענט פון עסטרייכישען פארלאמענט — שטעלען פאר אונז אוועק דעם גרויספירשט פער-דינאנד אלס א מענש מיט דורכשניטלי-כע פעהיגקייטען, אהן ברייטע האריזאנ-טען, נאר א געשלאסענעם אין זיך, א פער'עקשנ'טען. ער האט קיינמאל נישט געקאנט פערגעסען די עולה, וואס עס איז איהם געשעהען דערמיט, וואס מ'האט נישט געוואלט אנערקענען זיין פרוי, די גרעפין כאטעק. דער קייזער האט גע-האסט דעם גרויספירשט און שטענדיג איהם אפגעטאן להכעיס-שטיקלעך. נאך ער איז שוין געווען צו אלט, האט ער דעריבער אויסגעפיהרט די פונקציעס פון אנ'אלטען ביוראקראט, האט בלויז איג-טערגעשריבען פאפירלעך. דערפאר האט ער, ווילענדיג צי נישט ווילענדיג, געמוזט אפטרעטען דעם צוזרינגליכען, אמביציעזען פירשט. און די לעצטע יאהרען איז דער בורג און דער בעלוועדער געווארען, אזוי צו זאגען, די צוויי פאלאסען פון דער עסטרייכישער פאליטיק. און אלע האבען זיך אריענטירט לויט'ן טראדיציאנאליזם פון אלטען פראנץ יאזעף, אדער לויט'ן „רעוואלוציאניזם" פון גרויספירשט פערדינאנד. מענדעל האט נישט פער-מיעטען קיין שום ריכטונג און דער דא-זיגער דאפעל-פאליטיק; ער האט זיך אפילו נישט אפגעגעבען קיין דין-וחשבון דערפון, אז די האבסבורגער מאנארכיע האט מיט גיכע טריט זיך דערנעהנטערט צו איהר סוף. ער האט קיין איינמאל נישט ארויסגעפיהלט די נויטווענדיגקייט דורכצופיהרען ראדיקאלע רעפארמען. ער איז געווען נאר א משרת פון דער הער-שענדער קליקע אין בורג, וואס האט ארומגערינגעלט מיט א כינעזישער מויער דעם אלטען קייזער. זיין גרעסטע חכמה זענען געווען די וויצען פון עס-רייכישע נאציאנאלען הימן „גאט ער-האלטע!"

מעגליך, אז ער איז געווען צו וועניג אינטעליגענט, צו וועניג געבילדעט, ער איז געווען ארים און קענטעניש. ער איז נישט געווען קיין אינטריגאנט. ווען מ'האט איהם געפרעגט וועגען זיין ביל-דונגס-צענז, האט ער געענטפערט, אז ער האט געענדיגט 4 קלאסען חדר, א שווייצ-שולע און 4 קלאסען מלוכה-לאטער-יע. נאר און עסטרייך איז מעגליך געווען, אז עס זאל עקזיסטירען א זשורנאליסט, וועל-כער האט נישט געקאנט שרייבען; איהם האט מען אלץ געמוזט געבען גרייט צום אפדרוקען. פון דעם, וואס ער האט בע-קומען פערטיגערהייט צום דרוקען, האָ-בען זיינע רעדאקציע-חברים זיך דער-וואוסט די זיכערסטע ידיעות. שוין דאס, וואס אזא מענש ווי מענדעל זינגער האט אפגעשפיגעלט א העכסט-ווילכטיגע ראלע אין עסטרייכישען מלוכה-לעבען, איז גע-ווען א גענוגענדער בעווייז אויף דער צו-ריקגעשטאנענקייט פון אלט-עסטרייך, פון דער האבסבורגער גזע, וואס איז נישט געווען לעבענס-פעהיג.

פונדעסטוועגען איז א גרויסער שאד, וואס אט דער מענדעל זינגער האט נישט איבערגעלאזט נאך זיך זכרונות. ער האט געפלאנט אנצושרייבען זיינע ערינגערונ-גען. ער האט וועגען דעם זיך אנגעפער-טרויט נישט איינעם פון די יונגע זשור-נאליסטען, אבער קיינמאל האט ער די זשורנאליסטען נישט דערצעהלט זיינע איבערלעבענישען און סודות, ווייל ער האט מורא געהאט פאר זיין ווערר אט-בוציעזען ברודער וואלף—ווילהעלם זינ-גער, דעם שעף-רעדאקטאר פון „נויעס ווינער טאגעבלאט".

ג. ד.

חוזק

הומאר און סאטירע פון דער וואך

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

אין קריזיס

פון גראף קאלי.

פלייש איז טייער, פיש איז טייער,
כ'האב א ראט צו אלץ.
הייס איך עסען מיין געזונדעל
טרוקען ברויט און זאלץ...

און פערפעהלט דאס ברויט מיר אויכעט
האב איך אויך א ראט,
מאכט מיין ווייב קארטאפעל-לאטקעס
ווערען אלע זאט...

יא, קארטאפעל איז דאך ביליג
ביליג אהן א שיער,
איין חסרון — אוי וואו נעמט מען
אט די זלאטעס פיער..?

אויך צו דירה-געלד קיין עצה
האב איך ברידער ניט
אט בעצאהלט ערשט פאר א קווארטעל
און א צווייטער פליהט..?

שווער מיין פריינד אצינד אין פוילען
ס'איז דער קריזיס גרויס.
טאמער ווערט שוין ווער מיניסטער
איז ער מארגען אויס...

וואס הערט זיך אין די לאדזער פעראיינען?

„לינת הצדק" — האט א „גערעכ-טע" טענה (פארוואס העלפט מען איהם נישט).

„לינת חולים" — קרענקט אויף דער עפידעמיע קריזיס-חולאת.

„מלבוש ערומים" — איז בעקליידט.

„חסד של אמת" — פיהרט א לעבעדיגע טעטיגקייט". האט זדראַ-ווישעט די מיתים און זיך גענומען צו „לעבעדיגע" זאכען (האט געגרינדעט א גמילת חסדים-קאסע).

„עורה" — דארף א הילף.

„בית מחסה לזקנים" — פיהרט אונטערהאנדלונגען מיט „הכנסת כלה").

„ראבראמשינאשטש" — וויל און קאן נישט.

„אוזדראוויסקא" — ערהאלט זיך.

„תומכי אורחים", בית לחם" און „נותן לחם" — מאכען יובילעאומ'ס און בעגריסען זיך איינער דעם צווייטען.

„לינת אורחים" — זוכט אן אורח מיט ליכט.

טעאטער-נייעס

אין ווארשא גרינדעט זיך איצט א נייע טרופע. די ניי-געגרינדעטע טרופע האט אלץ אייגענס. אייגענע אקטיארען, אן אייגענעם רעזשיסער. אן'אייגענעם טעאטער-געצעזענט, אפילו אן אייגענע צייטונג. בכלל, אלץ אייגענס. ווען זיי זאלען נאך אנגאזשירען אן אייגענעם פובליקום אויך, וואלט דער ערפאלג געווים געווען גע-זיכערט.

צווישען העברעאיסטען

ערשטער: שמעון, מ'זאגט, אז דו קענסט גוט העברעאיש, טא זאג מיר, איך בעט דיך, ווי זאגט מען אין העב-רעאיש: א מאלמער?

צווייטער: ווער ווייסט דאס נישט, אז א מאלמער איז בת.

ערשטער: און א סך מעלמער?

צווייטער: בעוונותינו הרבים.

ווערטלעך

ווענען פרויען און אנדערע אומגליקען.

א בחור מיט א מיידעל איז מעהל מיט וואסער; חתן-כלה — א טייג; מאן און ווייב — א ברויט.

פרויען האבען פיינד צו שטודירען שפראכען — זיי האבען אנ'אייגענע שפראך...

דאס ערגסטע פאר א פרוי איז — צו בלייבען אליין.

ביי א פרוי איז ליבע — ברויט.

פרויען זענען בלומען. פארהאן פערשיידענע בלומען:

פעלד-בלומען, פאר וועלכע מ'געהט פארביי.

גארטען-בלומען, ביי וועלכע מ'שטעלט זיך אויך אפ.

רייצענדע בלומען, וועלכע מען רייסט אפ אויף א מאמענט.

רויזען, מיט וועלכע מ'פערברענגט אויף א טאג, מעהר נישט.

נישט אלע פרויען זענען פון איין שטאף געשאפען. ס'זענען פארהאן פיר סארטען: ליבע-פרויען, פערוויילונגס-פרויען, חתונה-פרויען און פרויען-חברים. (בעמערקונג פון „חוזק": דער לעצטער מין איז כמעט שוין נישט בנמצא. ס'געפינט זיך נאר א פרוי א חבר — פון סופלאקאטאר).

ליטעראטען פאר די נויט-בעדערפטיגע מאנופאקטוריסטען

ווי מיר דערוויסען זיך, איז ענטשטאנען א פראיעקט צו שאפען א פאנד פאר די נויטבעדערפטיגע מאנופאקטוריסטען און אנדערע סוחרים, וואס האבען געליטען פון קריזיס.

אויפ'ן דאזיגען פאנד זענען ביז איצט איינגעפלאסען פאלגענדע שפענדען:

גראף קאלי (א חוץ לידער) 100 דאל.
האנינג-פויגעל — — — — 75 דאל.
קנאפזארגער — — — — 1000 זל.
סאקראטעס — — — — 500 זל.
דער בלאנדער — — — 400 זל.
יאקעוו-פאוויש — — (וואלט אויך געגעבען, נאר ער האט אליין געהאט א פאטענט...)

ווייטערדיגע שפענדען ווערען אנגענומען אין „חוזק".

מיט'ן כח פון סיים

דער סיים, ער טריאומפירט נאך זעהר,
ער איז איצטער פון טאג דער העלד.
די רעגירונג דעמיסיאנירט —
ס'ווייסט דאס שוין די גאנצע וועלט.

פיל מיט גאוה שפאנען פאסלעס,
דער סיים, ער איז דער ריז פון טאג,
די רעגירונג, זי מוז האָרכען
פון דעפוטאטען יעדען זאג...

— — — — — — — —

מ'קאן נישט וויסען, וואס דער מארגען קאן פאר דעם סיים נאך בעשערען...
אפשר: היינט האסטו מיך געשטירצט— מארגען וועל איך דיך איבערקעהרען...

שושקע

בעקאנטמאכונג

מיר מאכען בעקאנט, אז אויף דער לעצטער געמיינזאמער זיצונג איז בעשלאסען געווארען די סוחרים, וואס האבען נאך ביז איצט נישט קיין נארזאר'ען אויסצושליסען אלס מיטגלידער.

צווישען - פעראיינס - קאמיסיע
פון די סוחרים-פעראיינען
און לאדז.

געזוכט און געפונען

מען האט איהם געמסר'ט, אז ער האט אין זיין הויז געפערליכע וואפען, וואפען וואס קאנען טויטען מענשען.

אין איינעם אויף דער נאכט, בשעת ער און זיין פרוי און זיין שוויגער זענען געזעסען וויעטשערע, האט זיך געעפענט די טיר און צוויי פאליציאנטען האבען זיך בעוויזען, און גענומען דעם סוחר אויפ'ן פערהער:

ווי הייסטו?
ברוך מרדכי.
ווי אלט זענט איהר?
אפשר זיבען און דרייסיג יאהר.
פערהייראט?
ליידער יא...
קינדער?
דריי.
בעשעפטיגונג?
בע...
האט איהר פרנסה?
מע...
האט איהר ביי זיך וואפען וואס קאנען טויטען א מענש?
יא.
וואו?
אט דא ביים טיש: מיין ווייב און מיין שוויגער.

דער משוגענער מאנופאקטוריסט

פאראדיע אויף דראנאוו'ס — „דער משוגענער אין שפיטאל"

באמערקונג: דער משוגענער, וואס וועט שפילען דאס דאזיגע שטיק מוז דורכאויס טראגען א כאלאט פון אשר קאהן'ס „הונדערטער".

היינט מוז איך ווערען פרעזעס און דע ווינדזעווער מאנופאקטור, און דאס ערשטע גיב איך ארויס א בעפעהל, אז אלע לאדזער מאגנאטען און קוימען-בעזיצער מוזען ווערען מיטגלידער אין „עוזר דלים" און אלע סאמאכאדען מוזען מוזיקאליש ווערען.

נאכדעם לאז איך אלע בעלפערים פון די מאנופאקטור-לאגערען פערטרייבען. דען זייט די בעלפערים זענען געווארען מאנופאקטוריסטען, האבען זיי פער'שלימזל'ט די גאנצע פראדוקציע. דעריבער בעלפערים, אראפ פון די קאטשען! און די חדרים אריין! צוריק צום טייטהעלצעל!

געלטען בין איך אין סיים געווען, האב איך אנ'אנטראג געשטעלט, אז דער סיים מוז אומגעטערעהן. — ניין, האבען זיי געזאגט — דער סיים מוז בלייבען! דא בין איך געווארען שטארק בייז און האב צוגעשטעלט א לייטער צום סענאט און געוואלט אראפרייסען די קאנסטיטוציע. פלוצלינג איז אונטערגעקומען א מיניסטער און האט מיך אפגעגאסען מיט א וואסערדיגער רעדע, אז א קאלטער שטראם איז מיר אדורך דורכ'ן גאנצען לייב און איך בין א דערציטערטער פון קעלט צו דער ערד געפאלען.

— פארוואס קומט מיר צו בעגיסען?
— האב איך איהם געפרעגט.
— ווייל דו ביזט אין דער אפאזיציע.

(לאכט לאנג און ברעכט ענדליך אויס אין א געוויין).

פארוואס איך בין אראפ פון זינען? — פרעגט איהר — וואס דען האב איך געזאלט: ארויף אויפ'ן זינען? אז אין אזא קורצער צייט האט מען מיר פערליצימירט א קאטש מיט צוויי פערד, ווי די לייבען. איך געה נאר ארוס פון מיין הויז. לויפט מיר דער בוכהאלטער נאך און שרייט: מיין הער, מיין הער, עס ברענט ביי אייך! איך קום צוריק: מיין גאנץ געשעפט מיט די פאליצעס איז פערפלעמעלט. עס שיטען זיך פראטעסטען און פלאכטעס ווי האגעל, און דריי רעיענטען שטעהען און לעשען די שרפה. באלד קומט אנצולויפען מיין ווייב און שרייט: א כפרה דער קוימען מיט די מאשינען, ראטעווע לאטש די קאטש מיט די צוויי פערד! איך בין זעהר צומישט געווארען און אנגעהויבען לויפען און שרייען: „מענשען, שענקט מיר א בייגעל, שענקט מיר א בייגעל!...

(פויזע).

אלדד און מידד זענען געווען צוויי זשאנדארען אין מצרים — ביום ולא בלילה.

דתן ואבירם זענען געווען שאצערס פון מאיאנטקאווע און אבראמאווע, האבען זיי זיך אויסגעוואשען די שקארפעטקעס און אויפגעהאנגען אויף דער איזבא סקארבאווא צו טרוקענען — ביום ולא בלילה.

זיינוועל מעדראפאלאס פון דער נאוואמיעסקא גאס האט אויסגעשטעלט „קונדישע" און זיין שוויגער אוועקגעלעגט אלס ערשטען זשיראנט — בלילה ולא ביום.

פריהער, אז ר' אשר ווינדזעווער האט גענומען „כמו" און די באנק פאלסקי האט געגעבען „פמעט" זענען די לאדזער קוימענס געגאנגען ביום ובלילה. שפעטער, אז ער האט געמאכט „חצי שלי, חצי שלך", העלפט ראטע, העלפט „לאקשען", זענען די קוימענס נעגאנגען — ביום ולא בלילה. איצט, אז ס'איז צוריק אריינגעטרעטען „נארמאלע בעדינגונגען", רייכערען זיך די קוימענס לא ביום ולא בלילה.

(געהיימניספול)

און דעם פרומען צדיק ר' עוזר רושעטן משוגענער האט מען געכאפט אויפ'ן בוידעם מיט א ש... ש... שבחי בעל שם טוב אין דער האנט...

(לאכט)

לא, לא, לא, הערט א נייעס: זינגען אגודה'ניקעס האט מען געכאפט אין בית המדרש מיט אבראמאווע זעזאניעס אין די הענד, און דעם דירעקטאר ארדינאנס האט מען געטראפען רייטענדיג אויף א פראטעסט.

(זינגט)

צי בין איך פון א „כמו" געבוירען?
צי האט מיך קיין „פמעט" געהאט?
גראבסקי האט מיר געשווירען —
אוי, איז דאס א יאט!

בעמערקונג פון „חוזק": פאר מאנופאקטוריסטען, וואס האבען שוין „נארזאָרען" איז דאס שטיק פערוועהרט אויסצופיהרען.

—0—

מיניסטער וועלוועל רייבלעקין

מאנאלאג פון א יוד, וואס זוכט פרנסה

פון י. אבערזשאנעק.

יודען, ווינשט מיר מזל-טוב.

וואס איז דער מזל-טוב? איהר מיינט אוודאי, אז איך האב בעקומען פון „סאנד" א „נארזור"? אז ס'איז מיר ארויס די „סטאווקע" אויף דער לאטעריע, אז מיין ווייב איז פון מיר אנטלאפען, צי אנ'אנדער גליק? — איך בין געווארען א מיניסטער! יודען, ווינשט מיר מזל-טוב. וועלוועל רייבלעקער איז געווארען א מיניסטער!

ווי אזוי? ווי קום איך, וועלוועל רייבלעקער צו אזא הויכער מדרגה? וואסערע קוואליפיקאציעס, פרעגט איהר, האב איך צו אזא כבוד'ן אמט? צו וואס טויג אייך די אלע קשיות — איהר זעהט דאך...

געווען איז עס היינטיגע וואך. איך זיץ פערטיפט אין מיינע מחשבות. די בעלי חובות דרעהען זיך, און מיר דרעהט דער קאפ. כ'קוק אויף דעם פנר וואס ליגט אויף די פאליצעס און אויף דעם קאלענדאר מיט די פערשריבענע בלעטלעך. און די אויערען קלינגט מיר מיין ווייב'ס ווינטער-בעשטעלונג. קורזשנער, שניידערין, מאדיסטקע, דענטיסטקע, מאניקוזשיסטקע און אנדערע שלעק. געה דערצעהל איהר, אז די קאסע האט בעקומען די „גרוזשליצע" רחמנא לצלן, אז די טאשען זענען לופטיג, אז ס'איז חסרון כיס — וואס ווייסט א קאזאק פון יושר?...

זיץ איך אין מיינע געהאקטע וואונדען. כאפ א קוק אין דער צייטונג. וואס הערט זיך אין דער וועלט. ווער האט בעקומען א „נארזאר", וועמען האט מען געמאכט אן „אופאדלאשטש", וועלכער מאנופאקטוריסט האט זיך אריבערגעצויגען אין „יושב בסתר", וועלכער פאבריקאנט האט געמאכט „הבדלה" און ווער וואלען...

ווי איך ליינען אזוי די צייטונג ווארפט זיך מיר אין די אויגען א ידיעה: „דעמיסיע פון מיניסטערען-קאבינעט". „די מיניסטערען האבען זיך אפגעגעבען אין דעמיסיע, און די דעמיסיע איז אנגענומען געווארען".

אוי ווי, טראכט איך מיר, דאס איז אנ'אומגליק. און אין מינוט פערלוירען אזעלכע לאכטיגע פרנסות. א קליינינקייט, אזא זיכערע, אזא בכבוד'ע פרנסה. מ'האט נישט צו טון מיט קיין בעל חובות. מ'דארף נישט ציטערען פאר'ן סעקוועסטראטאר, מ'דארף נישט אויסקויפען קיין פראטעסטען, מ'דארף נישט ווארטען אויף א גאליציאנער שלאק. דאס איז דאך א לייכטע, א זיכערע, א בכבוד'ע פרנסה — מיר געזאגט, טאטע זיסער, אזא פרנסה!..

ווען איך זאל זיין א מיניסטער! וואס וואלט מיר געפעהלט? כ'וואלט מיר ארומגעפאהרען מיט די הענד און די קעשענעס. איינמאל און א יובל וואלט איך מיר ארויסגעפאהרען אין א ספעציעלען וואגאן ערשטע קלאס קיין ספריקאוו, אדער קיין גלאווונא האלטען א דרשה. מיין ווייב, די מיניסטערשע וואלט פון זיך געבלאזען, איהרע „קאלעזשאנקעס" וואלט זי קיין גוט-מארגען נישט געזאגט — ווען איך וואלט געווען א מיניסטער!

נאר וואס קומט ארויס פון דעם טראכטען, אז מיין נאמען בעגראבט מיך. ווי קאן דאס געמאהלט זיין, א מיניסטער וועלוועל רייבלעקער? איהר האט שוין אמאל געהערט א מיניסטער מיט א נאמען וועלוועל רייבלעקער דערצו?

און מיטען דערינען, פאלט מיר איין א געדאנק: וואו שטעהט עס געשריבען, אז א מיניסטער טאר נישט הייסען וועלוועל רייבלעקער? ווייטאס יא, און רייבלעקער נישט? אי, קענטענישען? קוואליפיקאציעס? — חוזק! א יוד גיט זיך אנ'עצה. והשגות, ווער זאגט דען, אז איך האב נישט קיין קוואליפיקאציעס? לאז זיך מיר דאכטען, אז איך האב יא קוואליפיקאציעס. — ווען דער מארשעליק זאל נאר וועלען, בין איך דאך שוין א נעהאלפענער... איין שאקעל מיט'ן קאפ, און איך בין א פערטיגער מיניסטער...

האב איך טאקע נישט לאנג געטראכט.

אוועקגעזעצט זיך, און גלייך אוועקגעשריבען צום מארשעליק א טאפעלט-קארטעל קורץ און שארף:

„כבוד אהובי ידידי ר' מארשעליק נ"י בק"ק ווארשע!

דערוויסענדיג זיך פון די גאזעטען, אז איהר זוכט מיניסטארען, וואס זאלען פערשטעהן ס'געשעפט. בין איך אייך מודיע, אז איך בין דער פאסיגער קאנדידאט צו וועלכען פארטפעל איהר וועט וועלען. סיי ווי דרעה איך מיך ארום פוסט און פאסט. וואס איז שייך געהאלט, וועלען מיר אדורכקומען — איך בין א סוחר.

ממני וועלוועל רייבלעקער".

אזא בריוועלע האב איך אוועקגעשיקט, און אויף צו מארגען ברענגט מיר דער פאסט-טרעגער א תשובה. אויך קורץ און שארף: „אבוואטעל וועלוועל רייבלעקער פשיעכאטש".

אז איך האב דערהאלטען דעם דעפעש, האב איך גענומען טאנצען פון שמחה. א פנים מ'קען מיך אין ווארשע. ווי איך טאנץ אזוי, קומט אן מיין ווייב, בלייבט זי שטעהן און קוקט מיך אן מיט שרעקעדיגע אויגען.

וואס איז דאס מיט דיר געשעהן? וועלוועל, שרייט זי צו מיר, וואס איז אויף דיר די שמחה? וואס ביזטו עפעס געווארען טאנצענדיג אין א פראסטען מיטוואך?

חייה זעלדע, האב איך איהר געזאגט: שוין!..

וואס שוין? ווען שוין? איז זי געווארען נאך מעהר אנגעצויגען. ביזט בעגליקט געווארען?

חייה זעלדע, האב איך ווייטער געזאגט, איך ווער א מיניסטער!

מיינע זיסטע חלומות צו מיינע שונאים'ס קעפ, האט זי גענומען שרייען. צי ביזטו חלילה משוגע געווארען — פון וואנען נעמען זיך צו דיר אזעלכע נארישע געדאנקען?

נארישע יאדענע, האב איך איהר געוויזען דעם דעפעש — נא, לעז! שוין פאהר איך קיין ווארשא ווערען א מיניסטער.

מיין ווייב האט געשריגען, געמאכט געוואלדען. זי האט געשריגען: נישט פאהרען, און איך, אז איך האב געזאגט פאהרען, פאהר איך. האב מיר אנגעטאן די שבת'דיגע קאפאטע, אפגעפוצט די שטיוועל אויף א גלאנץ, פערקעמט זיך די שפיצען-בארד און המדא קיין ווארשע. אויף דער באהן האב איך אפגעראוועט פון פארענט, האב געזאגט א פאר קאפיטלעך תהלים, אז כ'זאל מצליח זיין, אז כ'זאל געפינען חן און לייכטזעליגקייט אין מארשעליק'ס אויגען.

געקומען קיין ווארשע, נעם איך מיך באפרעגען, וואו ס'וואוינט דא דער מארשעליק. קוים דערוואוסט זיך, און אין א פאר מינוט ארום שטעה איך שוין ביים מארשעליק'ס טיר.

ס'הארץ קלאפט מיר ווי ביי א גזלן. א קליינינקייט, רעדען מיט'ן מארשעליק אליין. און דא בין איך נאר א שטיקעל כבראה. גע'הרג'עט, הייסט עס, אויפ'ן לשון. כ'שלאג מיך מיט דער דעה: יא אריינגעהן, צי נישט אריינגעהן, אפשר נאר אויסדרעהען די הוידינקע, אפשר און מיין חייה זעלדע גערעכט, אפשר בין איך טאקע געפאלט אויף דער מעש.

ווי קום איך, וועלוועל רייבלעקער צו וועלען ווערען א מיניסטער? און ווי איך שטעה אזוי און טראכט, האב איך ניט ווילענדיג א דרוק געטון אין קנעפעל, און איינער, עפעס א שררה מיט גילדענע קנעפ בעטראכט מיך פון קאפ ביז פיס. „צא פאן סאביע זשיטשי?" פרעגט ער מיך, דער שררה מיט די גילדענע קנעפ.

איך בין געווארען א צעטומעלטער. א פנים, דאס איז טאקע דער מארשעליק אליין. ווער זשע דען קען טראגען גילדענע קנעפ, אז נישט דער מארשעליק.

„יא"... „יא"... זאג איך. „דאסטאלעם דעפעש."

דער שררה מיט די גילדענע קנעפ פערבעט מיך אריין צו זיך, קוקט אין דעם דעפעש, און קוקט אויף מיר. איך פיהל, אז דאס בלוט קומט מיר אין פנים אריין. ס'שווינדעלט מיר פאר די אויגען.

אז ער האט שוין גוט איינשטודירט אין דעם דעפעש אריין, גיט ער מיך א פרעג:

ווייעניץ אצא פאנו לאדזשי?

דא בין איך שוין אביסעל געקומען צו זיך, און האב איהם געענטפערט:

„פראשען פאנא מארשאלקו, משוטאלעם ווי גאזעטאך, זשע טו יעסט משאס-גא ז' מיניסטראמי" (אז ס'איז ענג מיט מיניסטארען). „יא יעסטעם זדאלני, יעם מעם קופצעם דא סמא דווארזשעשטשא".

ווען איך האב גערעדט, האב איך בעמערקט, ווי דער שררה מיט די גילדענע קנעפ שמייכעלט אונטער די וואנסעס. כ'האב געזעהען, אז ס'טוט איהם א הנאה. ער האט געזעהן, אז ער האט צו טון מיט א מענש, וואס איז באמת ראוי צו פערנעמען א מיניסטער-בענקעל.

דער שררה מיט גאלדענע קנעפ איז געווארען אביסעל היימישער און האט מיר גענומען אויספרעגען:

„יאק אונטעריעסא?"

זשעבים ניע גושעשיל סלאוואמי (כ'זאל נישט זינדיגען מיט די רייד)

„מא פאן דזשעטש?"

„אשעם, בעז זלעגא אקא" (אלט, אהן עין הרע).

איך האב געזעהען, אז מיר זענען אראפ פון וועג, טו איך איהם א פרעג:

„נא, פאניע מארשאלקו, משי יא מאגע לעטשיטש נא מיניסטרא".

דא דערצעהלט מיר דער שררה מיט די גילדענע קנעפ א סוד, אז ער איז נאר דער וואזשני פון מארשעליק.

מילא, טראכט איך מיר, ווי זאגט א ווערטעל: די שיקסע פון רב קאן אויך פסק'נען א שאלה.

„אושעם". זאגט ער, „פאן שען קוואליפיקאציע דא טווארקי".

איך האב מיך נישט געוואלט אונטערפרעגען דעם פשט פון „טווארקי". איך האב פערשטאנען, אז דאס איז מסתמא אזא טיטול, וואס הייסט „טווארקי"...

איך האב מיך בעדאנקט און בין ארויס א גליקליכער, וואס איך האב די נויטיגע קוואליפיקאציעס פון טווארקי.

איך בין פערשטעהט זיך באלד אוועק צו דער פאסט, און אוועקגעלאזט א דעפעש צו מיין ווייב:

„חייה זעלדע, איך ווער א מיניסטער, כ'האב געקריגען דעם טיטול טווארקי".

איצט וועל איך מיך אפרעכענען מיט מיינע בעלי חובות, פלאצען וועלען זיי ביי מיר. דעם סעקוועסטראטאר וועל איך ווייזען די טיר, ער וועט באלד נישט האבען די העזה אריינצוקומען צו מיר. אויף דער טיר וועל איך מיר אנקלאפען א קארטע „וועלוועל רייבלעקער — מיניסטער". איך האב גענומען פאטשען מיט די הענד פון שמחה. יעצט בין איך א גליקליכער. יעצט בין איך שוין אנ'אויסגעצייכנטער. די גאנצע וועלט וועט מיך מקנא זיין. אין שטיבעל וועט מען מיך אויפרופען צום ספר.

„יעמוד מורינו ר' זאב מיניסטער מפטיר".

ווער ווייסט, ווי לאנג נאך מיין גליק וואלט אנגעהאלטען, ווען נישט מיין ווייב. אין מיטען שלאף, האט זי דערהערט, ווי איך פאטש מיט די הענד און רעד עפעס אזעלכע מאדנע, נישט פערשטענדליכע ווערטער. האט זי מיך אויפגעוועקט. איך בין געווען בעגאסען מיט א קאלטען שווייס — א חלום. א זיסען חלום געהאט. אויס שררה מיט גילדענע קנעפ, אויס מפטיר, אויס מיניסטער און צוריק קבצן...

אזא צרה, אזא גליק לאזט מיך מיין חייה זעלדע אויך נישט בעקומען. וואס וואלט איהר געארט, אז איך וואלט א שעה לענגער געווען מיניסטער!..

—0—

לאדזשער כראניק

ניי-יאהר-פעריען

(וו) דעם 21 ד. ח. וועלען זיך אנהויבען די ניי-יאהר פעריען אין די שולען. די לעקציעס וועלען בעגינען ווערען דעם 3. יאנואר.

קאמף געגען ראק

(מ) די שטאטישע בעראטונגס-שטעל געגען ראק-קראנקהייטען (גדאנסקא 83) האט אין משך פון חודש נאוועמבער אונטערזוכט 28 קריסטען און 15 יודען. 3 פערזאן זענען אפגעשיקט געווארען אין שפיטאל אריין.

צוזאמענפאהר פון סטאראסטעס אין לאדז

(וו) דעם 17 ד. ח. וועט אין לאקאל פון דער לאדזשער וואיעוואדזטווע פאר־קומען א צוזאמענפאהר פון אלע סטא־ראסטעס פון דער לאדזשער וואיעוואדזט־ווע.

געוועזענער פאליציי-פונקציאנער דערשאסען א מיידעל

דער מערדער פער׳משפט געווארען אויף 12 יאהר תפיסה

(§) אין סעפטעמבער ד. י. איז לאדז אויפגערודערט געווארען פון א בלוטיגער געשיכטע, וואס האט געקאסט דאס לע־בען פון דער 20-יעהריגער סאבינא אלעי־ניק פון דלוגאש-גאס 39. ווען דאס פריי־לין איז אין יולי געשטאנען אין פעלד פון איהר פאטער, איז צו איהר צוגעקו־מען א פאצעט, וועלכער האט געפרובט מיט איהר צו שמועסען און געמאכט איהר שענדליכע פארשלאגען. זי האט איהם נישט געענטפערט. פונדעסטוועגען האט ער אויך אויפ׳ן אנדערן טאג זיך צו איהר צוגעטשעפעט, צוליב וואס זי האט אויפגעהערט ארויסצוגעהן פון שטוב איינינע טעג. איינמאל איז איהם געלונ־גען זי צו טרעפען. דעמאלט האט ער איר דערצעהלט, אז ער איז א רייכער זוהן, ער האט א גוטען פאסטען און, אז ער איז פערליבט אין איהר. שפעטער האט ער אנגעהויבען אריינקומען צו די אלעי־ניק׳ס אין שטוב אריין, ביז וואנען איהר פאטער האט איהם געהייסען מוחל זיין. ער האט אבער געקלעפט ביי דעם מיידעל געבראכט איהר בלומען, זי האט איהם אבער נישט געוואלט קענען, און איינמאל האט איהם דער „מחותן" פערטריבען פון שטוב.

דאס האט דעם פאצעט אריינגעבראכט אין כעס און אויסגעשאסען אין דעם מיי־דעל, וועלכע איז געפאלען א טויטע אויפ׳ן ארט. דער מערדער איז ארעסטירט גע־ווארען. ער הייסט מיכאל קודראוויצקי, א געוועזענער פאליציי-פונקציאנער, וועל־כער איז בעזייטיגט געווארען פון פאס־טען פאר גנבות. נעכטען איז קודראווי־צקי פערמשפט געווארען דורכ׳ן קריי־זגעריכט אויף 12 יאהר שווערע תפיסה.

—0—

קאנפערענץ פון ווארשעווער און לאדזשער טעקסטיל-סוחרים

וועגען דער קאטאסטראפאלער לאגע אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע

ווי מען טיילט אונז מיט ווערט געפלאנט געמיינזאמע קאנפערענצען פון לאדז און ווארשא מכח דעם קריזיס-מצב אין טעקסטיל-מסחר.

דער לאנד-פערבאנד פון דער טעקסטיל אינדוסטריע ווי אויך דער סוחרים-פער־איין האבען נעכטען דערהאלטען בריף פון דער טעקסטיל-סעקציע ביים צענ־טראלען סוחרים-פערבאנד אין ווארשא; וועגען אונטערנעמען ענערגישע שריט געגען דער דראהענדער קאטאסטראפע.

צו דעם צוועק לענט פאר די טעקס־טיל-סעקציע פון ווארשאווער סוחרים-פעראיין, אז אין לאדז זאל פארקומען א בשותפות׳דיגע קאנפערענץ.

פערשטעהט זיך, אז לאדז האט מסכים געווען אויף דער קאנפערענץ, וועלכע וועט צושטאנד קומען אין די נאהענטס־טע טעג.

די פאדערונגען פון די האנדווערקער

מעמאריאלען פון דער לאדזשער האנדווערקער-קאמער צו די מיניסטעריום׳ס פאר האנדעל און בילדונג

די בילדונגס-קאמיסיע ביי דער היגער האנדווערקער-קאמער האט בעטראכט דעם מעמאריאל פון דער האנדווערקער־קאמער צום האנדעלס - מיניסטער און צום בילדונגס - מיניסטעריום. אין דעם מעמאריאל ווערט געפאדערט: צו פער־גרעסערן די צאהל פראפעסיאנעלע ער־גענצונגס-שולען פאר די לעהר-יונגלעך, וואס זענען בעשעפטיגט אין האנדווערק; צו בעפרייען פון דער פליכט פארצושטע־לען א צייגניש וועגען א געענדיגטע פרא־פעסיאנעלע שולע די לעהר-יונגען, וועל־כע דארפען אפגעבען געזעלען-עקזאמענס שאפען קארצטערמיניגע קורסען פאר לערן-יונגען א. אז. וו.

עס איז געבליבען נישט צו ווארטען אויף דער דעציזיע פון מיניסטעריום און בעמיהען זיך, אז די צעכען, האנדווער־קער-קארפאראציעס און געזעלשאפטען זאלען מיט געמיינזאמע כוחות שוין צו־טרעטען שאפען אזעלכע שולען, וואס זאלען במשך פון א קורצער צייט געבען די נויטיגסטע ידיעות די לערן-יונגען, אז זיי זאלען קענען זיך שטעלען צו די געזעלען-עקזאמענס. כדי צו האבען א געהעריגע אויפזיכט איבער די לערן־יונגען אין האנדווערק, איז בעשלאסען געווארען צו שאפען ספעציעלע „היימען" וואו עס זאלען איינגעארדנעט ווערען פערלעזונגען און ביבליאטעקען פאר די לערן-יונגען.

• • •

פלענאר-זיצונג פון האנדווערקער-קאמער

דעם 15 ד. ח. 10 פריה וועט אין זאל פון שטאט-ראט פארקומען א פלענאר־זיצונג פון דער לאדזשער האנדווערקער־קאמער, דאס מאל וועט די האנדווער־קער-קאמער בעשליסען וויפיל לערן-יונ־גען עס וועלען קאנען צוגעלאזט ווערען אין די ווארשטאטען. עס וועט אויך בע־שטימט ווערען דער טערמין פון אויס־לערנען די מלאכה אין זין פון ארטיקעל 152 פון צעכען-געזעץ מוז א לעהר-יונג געהן אין דער לעהר מינדעסטענס אויף 3 יאהר און נישט לענגער ווי 4 יאהר. די האנדווערקער-קאמער קאן אבער דעם טערמין פון דער לעהר-צייט אין יעדער בראנזשע בעזונדער פעסטשטעלען.

א חוץ דעם וועלען ערלעדיגט ווערען די פראגע פון בודזשעט פאר דער האנד־ווערקער-קאמער אויף 1930 און א רייה לויפענדע ענינים.

• • •

האנדווערקער-קאמער אין איינענעם לאקאל

די ביורא פון דער לאדזשער האנד־ווערקער-קאמער ווערט דעם 15 ד. ח. איבערגעטראגען אין איינענעם לאקאל, עוואנגעליצקא 18.

—0—

אומזיסטע פארלעזונגען וועגען אנשטעקענדע קראנקהייטען

צי וואלט נישט געווען א יושר פון סאציאליסטישען מאגיסטראט אויך איינצוארדנען אזעלכע פארלעזונגען אויף יודיש

(מ) די פראפאגאנדע-סעקציע ביי דער געזונדהייטס-אפטיילונג פון מאגי־סטראט ארדענט איין א רייה אומזיסטע פארלעזונגען אין שטאטישען קינא (שייב־לער׳ס מארק).

דעם 15. ד. ח. וועט ד״ר יוזעף קאהן רעפערירען אויף דאס טעמא: „וואס איז אזוינס אנ׳אנשטעקענדע קראנקהייט?"

דעם 22 ד. ח. וועט ד״ר עדווארד מיטעלשטעדט רעפערירען וועגען „הי־גיענע פון טאג-טעגליכען לעבען". —

דעם 29 ד. ח. וועט ד״ר יאן זשור־קאווסקי רעפערירען וועגען „ווידער־שטאנד פון דער געזעלשאפט געגען אנ־שטעקענדיגע קראנקהייט". אלע פארלע־זונגען וועלען פארקומען 12 בייטאג.

שוידערליכער טויט פון א גלח

אזארקאוו (טעלעפ.) אויפ׳ן וועג אזארקאוו און לענטשיץ איז נעכטען גע־פאהרען מיט א פויערן-פוהרעל דער גלח מאריאן יארטשיק, וועלכער איז ארויס־גערופען געווארען צו א גוסס׳דיגען פויער פון א נאהענטען דארף. דורכפאהרענדיג די באהן-ליניע איז מיט אימפעט אומגע־ריכט ארויף אויפ׳ן פוהרעל א מאנעווי־רירענדער לאקאמאטיוו. דאס פוהרעל איז צושמעטערט געווארען און דער גלח האט געפונגען דעם טויט אויפ׳ן ארט. די גאנצע ארומיגע דארפס-געגענד איז גע־ווארען ערשיטערט פון דעם געשעהעניש.

דער דריטער טאג פון פעלשער-פראצעס

היינט ווערט ארויסגעטראגען דער אורטייל

נעכטען אין דריטען טאג פון פראצעס געגען די פעלשער פון פעסער און מלוכה־שע דאקומענטען, האבען געהאלטען זייע־רע רעדעס דער פראקוראר און די אד־וואקאטען, ווי אויך דער הויפט-אנגעקלאג־טער, מנחם קאמיענייץ.

דער אורטייל וועט שוין זיכער היינט ארויסגעטראגען ווערען.

אונגעלונגענער איינברוך אין פיקעלני׳ס לאגער

(רא) מיטוואך ביינאכט האט ה׳ מאנ־דעלקער, א צוקערניע-בעזיצער פון ציגעל-גאס 24 בעמערקט ווי איינינע פער־דעכטיגע לייט פארען זיך ארום דער מויער, וואס פיהרט צו דער פאבריק פון די ברידער א. און י. פיקעלני, וואס געפינט זיך אויף דעמזעלביגען הויף. ה׳ מאנדעלקער האט געמאכט א גוואלד. די איינברעכער זענען אנטלאפען, אבער אנ׳אדורכגעהענדער פאליציי - פאטרול האט פערהאלטען איינעם. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער ארעסטירטער איז דער בעקאנטער גנב מאיר זשולטאבראד־זקי פון אלט-שטאט 18. זיינע מיטהעל־פער זענען אנטלאפען.

—0—

טעאטער און קונסט

פון יודישען טעאטער

לעצטע אויפטריטען פון בערטא זאסלאווסקא

בערטא זאסלאווסקא מיט איהרע פארטנערען הערשקאוויטש און געטלי־כערמאן האבען זיך שוין געשאפען א נאמען ביים יודישען טעאטער-פובליקום אין לאדז און זייערע גאסט-שפילען געהן אראפ ביי אויספערקויפטע הייזער.

די גאסטראלערן, וועלכע האט שוין געזאלט די וואך אפפאהרען פון לאדז, איז אויפ׳ן אויסדריקליכען פערלאנג פון פובליקום און פון דער טעאטער-דירעק־ציע פערבליבען אויף נאך איינינע פאר־שטעלונגען. היינט פרייטאג און מארגען שבת אווענד ווערט געשפילט צום ערש־טען מאל אין לאדז „ווי אזוי מיידלעך ווערען פערפיהרט". א פיעסע מיט א פראלאג מיט געזאנג און טענץ פון קאל־מאנאוויטש.

מארגען שבת נאכמ. צו ביליגע פריי־זען „היים, זיסע היים".

זונטאג אווענד ווערט געשפילט „היים, זיסע היים". די הכנסה פון דער פאר־שטעלונג געהט לטובת דעם פעראיין „תומכי אורחים".

—0—

פון שטאטישען טעאטער

פרעמיערע פון „באנוועל קעניג"

היינט פרייטאג ווערט געשפילט „דער בראווער סאלדאט שווייק". מארגען שבת 4 נאכמ. — „ארטיסטען". מארגען שבת אווענד ווערט געגעבען די פרעמיערע „דער באנוועל-קעניג", א שטיק, וואס איז אנגעשריבען געווארען פון דעם לאד־זשער אויטאר א. שענבערג, וועלכער קאן נאך דעם שטיינער-לעבען פון דער לאד־זשער האנדעלס-וועלט, דאס אינטימע לע־בען פון די לאדזשער באנוועל-מאגנאטען, ווי אויך די ליידען און פריידען פון דער לאדזשער אינטעליגענץ. די מארגענדיגע פרעמיערע האט ארויסגערופען א לעב־האפטיגען אינטערעס.

קאמעראל טעאטער

היינט פרייטאג ווערט געגעבען די פרעמיערע פון אסיפ דימאוו׳ס אמערי־קאנער שלאגער-קאמעדיע „בראנקס-עקס־פרעס", מארגען שבת אווענד צום צוויי־טען מאל „בראנקס-עקספרעס".

טעאטער פאפולארני

היינט פרייטאג און מארגען שבת ווערט געגעבען די פריהליכע ארבייטער־קאמעדיע די „קוואדראטור פונם קרייז". שבת נאכמיטאג א טעאטער-פארשטע־לונג פאר קינדער „קאפטשושעק".

מעלדונג

די „ארט"-ווארשטאטען זענען ווייטער טעטיג

אלע שילער פון די „ארט"-ווערשטא־טען און קורסען ווערען דערמיט אויפ־געפאדערט צו קומען צו די למודים, וואס קומען ווייטער פאר נארמאל.

די שילער פון דער וועבעריי, קאטאן און מעכאנישע רונד-זאקען וועלען בע־קומען בעזונדערע איינלאדונגען.

טעלעגראפישע ניי-יאהר גראטולא-ציעס איז אלע לענדער

(§) דער לאדזשער טעלעגראף-אמט וועט אננעמען ניי-יאהר גראטולאציעס קיין דייטשלאנד, ענגלאנד, סאאר-געביט און האלאנד פון 15 דעצעמבער ביז׳ן 5 יאנואר 1930; קיין טשעכאסלאוואקיען פון 19 דעצעמבער ביז׳ן 2 יאנואר; אין די פעראייניגטע שטאטען און דרום-אמע־ריקא און מזרח-אינדיען פון 13 דעצעמ־בער ביז׳ן 18 יאנואר. קיין דייטשלאנד וועט קאסטען א ווארט קנאפע 20 גר., קיין סאארא 20 און א האלבען גר., קיין טשעכיען 17 גר., קיין אמעריקא און דרום-אמעריקא וועט א גאנצע טעלעגרא־מע קאסטען 9 זל.

קינא-טעאטער
CASINO
היינט און ווייטערדיגע טעג!
דער פילם, וואס ערוועקט דאס רעאליזם וואונדער, דאס טעמא פון שוי־שפילערישען שפיל און רעזשי לויט׳ן גרויסען ווערק פון ארטור שניצלער
פרויליין עלזא
אין די הויפט-ראלען:
עלזשביעטא בערגנער,
אלבערט שטיינריק, אלבערט באסערמאן און זשאק טרעוואר
אלס נאכפראגראם: דאס נייעסטע אין פילם
ארקעסטער אונטער לייטונג פון ל. קאנטאר. אנהויב פון סעאנסן 4.30, 6, 8 און 10 אווענד.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן
גאסטראלען פון די בעליבטע ארטיסטען בערטא זאסלאווסקא
שלמה הערשקאוויטש און לעאן געטליכערמאן
פרייטאג, ד. 13-טען און שבת, ד. 14-טען דעצ. 9 אווענד
פרעמיערע!! צום ערשטען מאל אין לאדז! פרעמיערע!!
גרעסטער שלאגער פון אמעריקאנער טעאטערס, גרויסער ערפאלג
ווי אזוי מיידלעך ווערען פערפירט
אין 3 אקטען מיט פראלאג און געזאנג מיט טעקסט פון קאלמאנאוויטש.
הויפט-ראלען: עמא—זאסלאווסקא; בערגער—געטליכערמאן; אייזיק חאמוט—הערשקאוויטש.
הערליכע אויספיהרונג. נייע געזאנגס-נומערן. שיינע טענץ.
שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען די בעליבטע פיעסע
היים זיסע היים
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ראזענבערג, טענץ פון ליבאוויטש.
הויפט-ראלען: לענא—זאסלאווסקא, מישא—געטליכערמאן, מלך זעץ—הערשקאוויטש.
זונטאג, ד. 15-טען — 9 אווענד — צום לעצטען מאל
היים זיסע היים
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ראזענבערג טענץ פון ליבאוויטש.
הויפט-ראלען: לענא—זאסלאווסקא, מישא—געטליכערמאן, מלך זעץ—הערשקאוויטש.
צום שלוס א גרויסער קאנצערט, די הכנסה געהט לטובת דעם הילפס-פעראיין „תומכי אורחים"
מאנטאג, ד. 14-טן. 9 אוו. גרויסע פאפולערע פארשט. פון 1 ביז 2.50 זל.
הונדערטער מענשן זענען אוועק אהן בילעטען 5.000 מענשן האבן בעוואונדערט דאס הערליכע שפילן
די פרוי פון גאס
אין 4 אקטען פון האנס מילער. הויפט-ראלען: אנא—זאסלאווסקא, פערדינאנד—געטליכערמאן פראנץ—הערשקאוויטש.
עס נעמט אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי און ראקאוו.
אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן.
בילעטן אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

דעקלאראציעס וועגען הכנסה-שטייער פון אלע לאדזער איינוואוינער

אלע איינוואוינער פון לאדז מוזען אויסשרייבען דעקלאראציעס וועגען זעלבסטשטענדיגען איינקונפט פון אלע זייערע פאמיליע-מיטגלידער. עס מוז אויך אנגעגעבען ווערען וויפיל פערזאנען עס ווערען אויסגעהאלטען פון פערדינסט פון „קאפ פון דער פאמיליע". ביז׳ן 31 ד. ח. מוזען די פאפירען אפגעגעבען ווע־רען צוריק די הויז-בעזיצער, וועלכע מו־זען די דעקלאראציעס אפגעבען ביז׳ן 1. יאנואר די פאליציי-קאמיסאריאטען.

Dr. med. Jan Polak
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציאליטעט: אלערגישע, אסטמא, גיכט, רעומא־טיזם און נעסעל-פיבער. 6-טער שערפיען 22
פראנט 1-טער שטאק, טעל. 164-21.
נעהמט אן פון 9—12; 8—9 אוו. ענד 5637

פראפעסאר בראדעצקי אויף „התאחדות" קאנפערענץ

דער צענטראל-קאמיטעט פון „התאח־דות" אין לאדז האט בעקומען א בריף פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין לאנדאן, אז צו דער 4. „התאחדות"־קאנפערענץ, וועלכע קומט פאר דעם 31 ד. ח. וועט קומען פון לאנדאן דער עק־זעקוטיוו-מיטגליד פראפ. ז. בראדעצקי. ער וועט רעפרעזענטירען אויף דער קאנ־פערענץ די ציוניסטישע עקזעקוטיווע.

—0—

ערגענצונגס-עקזאמענס פאר די וואס ווילען געניסען פון פערקירצטע מיליטער-דינסט

(ב) די ערגענצונגס-עקזאמענס פאר די, וואס ווילען געניסען פון דער הנחה צו דינען אין מיליטער נאר אנדערט־האלבען יאהר, וועלען פארקומען אין מערץ און אקטאבער פון קומענדיגען יאהר. די בייטעס וועגען צולאזען צו די דאזיגע עקזאמענס, מוזען אפגעגעבען ווערען ביז׳ן 30 יאנואר אין שול-קורא־טאריום.

איבערגעפאהרען א 2-יעהריג יודיש יונגעלע

(וו) נעכטען ביי טאג האט א וואגען אי־בערגעפאהרען אויף אלט-שטאט דאס 2-יעהריגע קינד משה ווייטמאן פון בזשעזי־נער 48. דאס קינד האט בעקומען שווערע וואונדען.

לאדזשער אינדוסטריעלער פרנס בזשעזשינסקי ביי די אונטערהאנדלונגען וועגן פויליש-פארטוגאלי־שען האנדעלס-טראקטאט

דער היגער אינדוסטריעלער, פרנס בזשעזשינסקי האט בעקומען אנ׳איינלא־דונג פון ליסאבאן צו די אונטערהאנד־לונגען וועגן פויליש-פארטוגאלישען האנדעלס-טראקטאט. ה׳ ב. פאהרט שוין די טעג אפ קיין ליסאבאן. ער וועט אויך בעזוכען שפאניען.

—0—

אונזערע „אויסבעסערונגס"-הייזער

אַ לאָדזער יודיש יונגעל אַנטלאָפען פון סטודזשעניעץ

מיט אַנ'אייזערנעם עס-לעפעל האָט ער אונטערגעגראָבען די מויער פון דער „ערציהונגס-היים" און אַנטלאָפען. איצט איז ער ווידער אַרעסטירט פאַר גנבות

(") אויף רוג פעטריקאָווער און 6. שערפיען גאַס האָט זיך געלאַזט בייטאָג פּלוצלינג דערהערט אַ האַרצרייסענדיג געשריי. דער וואַך-פּאָליציאַנט האָט בעמערקט, ווי אַנ'אָפּגעריסענער יונגעל רייסט זיך מיט אַ יונגע פרוי. די דאַמע האָט ערקלערט, אַז דער בחור האָט זי געוואָלט בע'גנב'ענען. דער פּאַרשוין איז דערביי אָפּגעפיהרט געוואָרען און איים פאַרשונגס-אַמט. דאָרט האָט ער אָבער נישט געוואָלט אַ וואָרט רעדען. אונזצוויישען האָט אַנ'אַגענט דערקענט אין דעם פערהאַלטענעם אַ בעקאַנט פּנים. מ'האָט געגומען זוכען אין די אַלבומען און עס האָבען זיך אַרויסגעוויזען טשעקאַווע זאַכען. קודם כל איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז דער פּאַרשוין איז אַלט 16 יאָהר, ער הייסט אלי' זינגער, זיין וואוינאָרט איז פייפער גאַס 7. פאַר אַ יאָהרען האָט מען איהם איינינגע מאָל געכאַפט ביים אויספיהרען גנבות, פאַרוואָס ער איז פערמשפּט געוואָרען אויף 3 יאָהר אויס-בעסערונגס-הויז. איהם האָט מען אַרויס געשיקט אין דעם בעריהמטען סטודזשעניעץ, וואו ער איז אָפּגעווען אַ לענגערע צייט און דאָרט אויסגעשטאַנען צרות פון די „ערציהער". לסוף, האָט דאָס יונגעל מיט אַנ'אייזערנעם לעפעל און אַ מעסער אונטערגעגראָבען די מויער פון דער „ערציהונגס-היים" און איינמאָל בייגאַכט איז ער פון דאָרט אַנטלאָפען. דערויף האָט דער יונגער פערברעכער דערציילט די אויסערגעוועהנליכע פּאַסירונגען, וואָס ער איז אויסגעשטאַנען אויפ'ן וועג פון סטודזשעניעץ ביז לאָדז דאָ האָט ער ווי-דער „געמאַכט אַ לעבען" פון קליינע גנבות. אָבער דאָס מזל דינט איהם נישט. ער איז שוין ווידער אונטער'ן שלאָס.

—0—

הויפּט-בעשולדיגער אין גרוי-סען פעלשער-פּראָצעס פערטיידיגט זיך אַליין פאַרן געריכט

היינט ווערט ערוואַרט דער אורטייל.

(§) נעכטען, אין צווייטען טאָג פון פּראָצעס געגען די פּאַס- און דאָקומענ-טען-פעלשער, וואָס זיצען אויף דער בע-שולדיגונגס-באַנק פון לאָדזער קרייז-גע-ריכט, זענען אויסגעהערט געוואָרען מעה רערע עדות, וועמענס ערקלערונגען עס דעקען זיך מיט'ן בעשולדיגונגס-אַקט.

ביים עדות-זאָגען האָט דער הויפּט-בעשולדיגטער קאַמיענעץ, וועלכער פערט-טיידיגט זיך אַליין, געשטעלט אַ רייה שאַרפע פראַגען די עדות און געפאָדערט, אַז מ'זאָל זיי שטעלען אונטער אַ שבועה. איינינגע עדות מצד דער פערטיידיגונג האָבען אין געריכט אָפּגעגעבען ערקלע-רונגען, וואָס ווידערשפּרעכען זיך מיט די ערקלערונגען, וואָס זיי האָבען געגעבען ביים אויספאָרשונגס-ריכטער. נאָר שטאַרק האָט געגערדעט מיט דער צונג קאַמיענעצקי'ס זוהן יחזקאל.

נאָכ'ן אויסהערען די עדות האָט אָפּגע-געבען ערקלערונגען דער עקספּערט-קאַ-ליגראַף, וועלכער האָט געדאַרפט פעסט-שטעלען, מיט וועמענס האַנד עס זענען נאָכגעמאַכט געוואָרען די אונטערשריפ-טען פון די אַמטליכע פּערזאָנען אויף די געפונענע געפעלשטע דאָקומענטען.

היינט וועלען האַלטען זייערע רעדעס דער פּראָקוראָר און די פערטיידיגער. דער הויפּט-בעשולדיגטער קאַמיענעץ, וועלכער פערטיידיגט זיך אַליין וועט האַלטען אַ לענגערע רעדע.

דער אורטייל ווערט ערוואַרט היינט, דאָנערשטאָג.

שוועסטער און ברודער וואָס ווילען אין איין צייט געהן אונטער דער חופּה

פיקאַנטער אויסלאַז פון אַ טעות.

(ס) דאָס רעטעניש מיט שוועסטער און ברודער סימע און משה ל., פאַר וועל-כע עס איז אַרייגגעגעבען געוואָרען אין דער ראַבינאַט-קאַנצעלאַריע מעטריקעס, כדי צו מאַכען חתונה-אַקטען, האָט זיך שוין אויפגעקלערט. ס'האָט זיך אַרויס-געוויזען, אַז משה ל. און סימע ל. ווילען טאַקע חתונה האָבען, נאָר נישט חלילה שוועסטער און ברודער, נאָר משה ל. וועט חתונה האָבען מיט אַ פרעמד מיי-דעל און סימע ל. וועט געהן צו דער חופּה מיט'ן אַ פרעמדען יונגערמאַן. דאָס מיספערשטענדניש מיט דעם חתונה-אַקט איז ענטשטאַנען דערפון, וואָס דער פאָ-טער פון בחור מיט'ן מיידעל, ווייל אין איין צייט פראַווען ביידע חתונות אין האָט מחמת פרייד אַרייגגעגעבען אין דער ראַבינאַט-קאַנצעלאַריע בלויז דעם זוהנ'ס מעטריקע אונ בלויז דער טאָכטערס מעטריקע, פערגעסענדיג, אַז מ'דאַרף ביים שליסען יעדען חתונה-אַקט פאָר-שטעלען די מעטריקעס סיי פון חתן סיי פון דער כלה.

—0—

אַ יודיש מעדעל שפּרינגט אַראָפּ פון 3 שטאָק און ווערט דערהרגעט אויפ'ן אָרט

שוידערליכער זעלבסטמאָרד אויף בענעדיקטאַ 12

(ס) אויף בענעדיקטאַ 12 איז נעכטען אָווענד בעגאַנגען זעלבסטמאָרד די 22-יעהריגע יודישע פרעלין סאָניאַ באַריש.

באַריש איז אַ לענגערע צייט געווען אַרבייטסלאָז, אָהן מיטלען צום לעבען. נעכטען אָווענד איז זי אַראָפּגעשפּרונגען פון אַ פענסטער אויפ'ן דריטען שטאָק און אַראָפּגעפאַלען אויף דער ערד מיט אַ צושמעטערטען שאַרבען. מיט דער לויה פון דער טראַגיש-אומגעקומענער זעלבסטמערדערין פערנעמט זיך „חסד של אמת".

מענשען אָהן נעמען, נאָר... מיט נומערן... אַזאַ פּראָיעקט לעגט פאָר אַ לאָדזער.

אַ פאַל, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר אונזער צייט, וואָס איז פול מיט משונה'דיגע ערשיינונגען.

אַ געוויסער קראַסנאָפּיורקא פון אַלעק-סאַנדערער גאַס 42 האָט, נעמליך, גע-שיקט צום אינערן-מיניסטעריום אַ בריף אין וועלכען ער לעגט פאָר, אַז דאָס מי-ניסטעריום זאָל אַנולירען דאָס רעכט פון פאַמיליען-נעמען פאַר די בירגער, נאָר יעדער איינצינגער זאָל בעקומען אַ נומער, ד. ה. אַז אַלע פּוילישע בירגער זאָלען נומערירט ווערען. אויף אַזאַ אופן, רעכענט דער פּראָיעקט-געבער, וועלען פערשוינדען אַלע מעלדונגס-פאָרמאַליטעטען, די אַדרעסען א. א. וו. ה' קראַסנאָפּיורקא האַלט, אַז דאָס בע-דינען זיך מיט נעמען, בעשווערט דאָס לעבען פון די מענשען, ווייל אַ סך נעמען זענען עהנליך צו זיך, און פונקטסוועגען שרייבען זיי זיך פערשידענאַרטיג.

פערשטעהט זיך, אַז דער משונה'דיגער פּראָיעקט איז אָפּגעוואָרפען געוואָ-רען.

—0—

בעגנב'עט אין „באַנק פּאָלסקי"

(ראַ) אין „באַנק פּאָלסקי" אין לאָדז האָבען אומבעקאַנטע פּאַרשוינען צוגע-גנב'עט ביי שלמה ווייגשטיין (נאַוראָטקאַ 31) אַ טעקע מיט 1800 זל. געלד 4.500 זל. אין וועקסלען און צוויי טשעקען אויף 900 זל.

פון האַנדעלס-געריכט

באַנקראָטען אין לאָדז.

אויף דער לעצטער סעסיע האָט דאָס לאָדזער האַנדעלס-געריכט געשטעלט אונ-טער אַנ'אָפּאַראַטאַש יעקב ראָזענ-שטרויך און שבתאי איצקאָוויטש, זיי האָבען געהאַט אַ מיהל, וואָס איז אָפּגע-ברענט געוואָרען און אָפּגעהמענדיג די אַסעקוראַציע-סומע, נישט אויסגעקויפט די פּראָטעסטירטע וועקסלען. אַלס ריכ-טער-קאָמיסאַר איז נאָמינירט געוואָרען אַדוו. טעפּער.

דאָס האַנדעלס-געריכט האָט אויף דער ביטע פון מיטאיינהאַבער פון דער „טרי-קאָטאַזש-פאַבריק ס. ביעלסקי און ז. קאָמאַראָווסקי", ה' ביעלסקי געלעגט אַ סעקוועסטער אויף דער דערמאָנטער אונטערנעהמונג. און בעשטימט אַלס סעקוועסטראַטאָר דעם אַדוו. פינקשטיין.

ביימעס ווענען בעשטימען נאַדזאָרען האָבען אָפּגעגעבען די פירמע „אברהם דרעש לענטשיצקי, צוקערוואַרג גע-שעפט זגערזשער 1" און די „פּאַפּיראָס-צער פאַבריק פון ביורא-מעבעל".

טריעסטער קוואַרטעט.

היינט דאָנערשטאָג 8.30 אָווענד טרעט אויף אין „פילהאַרמאָניע" דער וועלט-בעריהמטער טריעסטער קוואַרטעט. אין פּראָגראַם די שאַפונגען און קאָמפּאָ-זיציעס פון הייידען, באָטשעריני און בעט האָווען.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — נאַרוטאָוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן

גאַסטראָלען פון די בעליבטע אַרטיסטען בערטאַ זאַסלאָווסקא שלמה הערשקאָוויטש און לעאָן געטליבערמאַן

פרייטאָג, ד. 13-טען און שבת, ד. 14-טען דעצ. 9 אָווענד פּרעמיערע!! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!!

גרעסטער שלאַגער פון אַמעריקאַנער טעאַטערס גרויסער ערפאָלג

ווי אַזוי מיידלעך ווערן פערפירט

אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג און געזאַנג מיט טענץ פון קאַלמאַנאָוויטש.

הויפּט-ראָלען: עמאַ—זאַסלאַווסקאַ; בערגער—געטליבערמאַן; אייזיק חאַמוט—הערשקאָוויטש.

הערליכע אויפפיהרונג. נייע געזאַנגס-נומערן. שיינע טענץ.

שבת, 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען די בעליבטע פּיעסע

היים זיסע היים

אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון ראָזענבערג, טענץ פון ליבאָוויטש.

הויפּט-ראָלען לענאַ—זאַסלאַווסקאַ, מישאַ—געטליבערמאַן, מלך זעץ—הערשקאָוויטש.

זונטאָג, ד. 15-טען — 9 אָווענד — צום לעצטען מאָל

היים זיסע היים

אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון ראָזענבערג טענץ פון ליבאָוויטש.

הויפּט-ראָלען: לענאַ—זאַסלאַווסקאַ, מישאַ—געטליבערמאַן, מלך זעץ—הערשקאָוויטש.

צום שלוס אַ גרויסער קאָנצערט, די הכנסה געהט לטובת דעם הילפס-פּעראיין „תומכי אורחים"

מאָנטאָג, ד. 14-טן. 9 אָוו. גרויסע פּאָפּולערע פּאַרשט. פון 1 ביז 2.50 זל.

הונדערטער מענשען זענען אָהן אָרט אַוועק בעווינדערט דאָס הערליכע שפּילן 5.000 מענשען האָבען בעוווּנדערט

די פרוי פון גאַס

אין 4 אַקטען פון האַנס מילער. הויפּט-ראָלען: אַנאַ—זאַסלאַווסקאַ, פערדינאַנד—געטליבערמאַן פראַנץ—הערשקאָוויטש.

עס נעמט אַנטייל לויט א. ב. פּרויען: בעזמאַן, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, גוטמאַן, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָלאַנסקי און ראַקאָו. אַדמיניסטראַטאָר—מ. אַרנוואַלד, מוזיקאַלישע לייטונג—ל. זעלמאַן.

בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

ווער האָט נעכטען געוואונען אויף דער מלוכה-לאָטעריע?

ציהונג פון דער 2 קלאַס פון דער 20. מלוכה-לאָטעריע

80.000 זל. גוט. 89071
20.000 זל. גוט. 166306
5,000 זל. גוט. 58103 60658.
2.000 זל. גוט, 56382 182310 184426.
1.000 זל. גוט. 109616 157586 166685 185873.
500 זל. גוט. 106728 114686 155746 170610 180384 194439 197874.
400 זל. גוט. 1188 9875 55488 94989 141866 144298 151335 158234 162686 166790 179631
184282 196036.
300 זל. גוט. 2409 11759 18396 18819 10266 34679 37079 44059 49756 69785 70303 79324 86671 88189 94794 97108 98054 105975 108415 113164 114961 115829 121104 129865 132330 132389 134891 135158 140480 142522 151176 152608 154237 155000 164634 165686 167005 176042 177631 182894 183452 184054 189904 191753 195810 201820 204074.

קאַטאַן-אַרבייטער פערדינען צופיל...

פאַבריקאַנטען ווילען רייסען די לוינען.

(§) אויף דער פאָדערונג פון די לאָד-זער קאַטאַן-אַרבייטער צו העכערן זייע-רע לוינען, האָבען די אינדוסטריעלער נעגענטפערט נישט בלויז מיט אַנ'אָפּזאָג, נאָר זיי האָבען ערקלערט, אַז זיי ווילען פערקלענערן די לויהנען אויף 30 פּראָ-צענט, ווייל די אַרבייטער פערדינען צו-פיל.

דעם 15 ד. ח. וועט פאָרקומען אַ פער-זאַמלונג פון אַלעקאַטאַן-אַרבייטער. עס וועט אָנגענומען ווערען אַ בעשלוס ווע-גען פערשטרייקען, אָדער נישט שטריי-קען.

—0—

ווייטערער וואוקס פון די הכנסות פון „קרן היסוד" אין פּוילען.

דאָס צענטראַל-ביוראָ פון „קרן היסוד" אין פּוילען בעט אונז צו מעל-דען, אַז אויך אין חודש נאָוועמבער זעג-נען די הכנסות פון „קרן היסוד" ווייטער געוואַקסען און דערגאַנגען ביז 110.575,40 זל. געגענאיבער 107.739.90 זל. אין חודש אָקטאָבער און 66.478.05 זל. אין נאָוועמבער 1928.

די גרעסטע סומע איז דערהאַלטען גע-וואָרען פון וואַרשאַ 24674.54 זל. דאַן נעהט לאָדז — 13.634.23 זל. זגערזש — 1.067.00 זל.

דאָס צ. ב. פון „קרן היסוד" דריקט אויס איהר האָפנונג, אַז אַלע „קרן היסוד" — עסקנים און גאַנץ פּוילען וועלען זיך אויך ווייטער בעמיהען צו פערגרעסערען די הכנסות פון „קרן היסוד, וועלכער דאַרף ערפיהלען זייגע זעהר וויכטיגע אויפגאַבען לטובת דעם אויפבוי פון א"י.

81.000 „קלויזולעס" היי-יאָהר אין שטאָטישען געריכט

אין משך פון 1. יאַנואַר 1929 ביז'ן 7 דעצעמבער ד. י. איז דורך דעם שטאָט געריכט אַרויסגעגעבען געוואָרען ביז 81 טויזענד קלויזולעס און 25.000 ציוויל-פּראָצעסען זענען בעטראַכט געוואָרען דורך דעם זעלבען געריכט, דערביי מוז בעמערקט ווערען, דאָס דער שטאָט-גע-ריכט בעטראַכט נאָר ציוויל-פּראָצעסען ביז 100 זל.

די פרעקווענץ אין שטאָט-געריכט איז יעדען טאָג אַזוי גרויס, אַז ס'דויערט שעה'ן, ביז מ'בעקומט אַרויס אַ קלויזולע אָדער ביז מ'קויפט די געריכטס-מאַרקעס און מ'גיט אָפּ די פּאַראַניע. און דער קאַנצעלאַריע, וואו די רייה דערגרייכט מיילמאָל ביז אין גאַס אַריין. שטעהן מוז מען אויף דער קעלט און טויער, ווייל דאָס אויפנאַמס-צימער איז פיל צו קליין. אויך די ווירקען ווערען אַרויסגעגעבען אויפ'ן פערטען שטאָק, וואָס איז נישט אויבריג בעקוועם פאַר עלטערע מענשען, וועלכע מוזען עס אַליין אָפּנעמען.

ביי דער געלעגענהייט מוז מען אויפ-מערקזאַם מאַכען, אַז פיל געלד געהט לאַבוד, ווי באַלד די אָנקלאָגער ווייסען נישט דעם נייעם וועקסעל-געזעץ, וואָס לויטעט, אַז אַ ושיראַנט קאָן מען אָנ-קלאָגען נאָר אין משך פון 6 חדשים, זינט דער וועקסעל איז פּראָטעסטירט געוואָ-רען, און 3 יאָהר האָט די גילטיגקייט אַ וועקסעל לגבי אַנ'אונטערשרייבער.

דאָס געריכט נעמט אָן אַזעלכע אָנ-קלאַגעס, אָבער ער וואַרפט אָפּ דאָס אַרויסגעבען קלויזולעס" און דאָס איינ-געצאָהלטע געלד געהט לאַבוד.

אַקאַזאַצקע יודינע סיליקט מיט קרעפּ אַרבייטער, וועלכע האָבען געהאַרעוועט פאַר וועקסלען

סקאַנדאַל אויף נאָוואָמיעסקאַ גאַס

אויף נאָוואָמיעסקאַ 30 איז נעכטען אָווענד געווען „הימליך" צוליב אַ „רע-גולירונג" פון חובות, וואָס אַ לאָדזער סוחר איז שולדיג מעהרערע יודישע יאַ-ביימשער.

דאָרט האָט זיך געפונען אַ געשעפט פון וועש-אויסאַרבייטונגען, וואָס האָט געהערט צו אַ געוויסען יאַנקעל ניימאַן. שוין 8 חדשים, ווי ה' ניימאַן האָט ליק-ווידירט דאָס געשעפט. צוזאַמען מיט דער ליקווידאַציע פון לאָדזער געשעפט, האָט ער „ליקווידירט" אויך די חובות, וואָס ער איז שולדיג געבליבען די אַרביי-טער, וועלכע ער האָט געהאַט „געשעקט" מיט וועקסלען, וואָס זענען נעגאַנגען צום פּראָטעסט. לויפען איצט די אַרבייטער מיט די פּראָטעסטען צו ניימאַנ'ען, און דאָ איז אין קול ואין עונה. נעכטן אָווענד האָט ענדליך געזאָלט זיין די רעגולי-רונג, פרוי ניימאַן האָט צוליב דעם איינ-געזאַמעלט ביי זיך די אַרבייטער מיט די פּראָטעסטירטע וועקסלען און זיי פאָר-געלעגט אויסצוצאָהלען די חובות אויף הונדערטערם אין ראַטעס צו 5 זל. אַז די אַרבייטער האָבען אָפּגעזאָגט, האָט די ענערגישע יודענע צושלאָגען אייניגע פון די פרויען און מענער, וועלכע זענען גע-קומען מאָהנען געלד. משה מילגרוים (אַלעקסאַנדריסקאַ 10) אלי' לויפּער (אַלעקסאַנדריסקאַ 9), בלומע פרענקעל (בזשעזשינער 7) און פעלאַ שוואַרץ (לאַ געווניצקאַ 7). פר. שוואַרץ איז אַרוים פון דער סוחר'טעם הענר אַ צובלוטיגטע. פּאָליציי האָט וועגען דעם פאַל ציגויפ-געשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

—0—

ברוטאַלער מאָרד איבער דער פאַמיליע זילבערמאַן אין אַפּעלאַציע-געריכט

איינציג לעבען-געבליבענער קרבן דערלאַנגט אַ קאַסאַציע

(§) ווי „לאָדזער טאָגעבלאַט" האָט מיטגעטיילט, האָט דער איינציגער ניצול געוואָרענער קרבן פון בעסטיאַלישען מאָרד איבער דער פאַמיליע זילבער-מאַן אין טאָמאַשאָוו, מיט 20 יאָהר צוריק, — טויבע סאַלאָמאָן, זיך בעמיט וועגען רעווידירען דעם פּראָצעס געגען די מערדער.

פאַר'ן אַפּעלאַציע-געריכט האָט פרוי טויבע זילבערמאַן — סאַלאָמאָן און איר מוהמע דערצעהלט די שוידערליכע אי-בערלעבונגען פון פאַר 20 יאָהר צוריק. אין רעזולטאַט פון דער נייע געריכטס-פערהאַנדלונגען איז טויבע סאַלאָמאָנ'ס אָנקלאַגע אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

די אָנקלאָגערין דערלאַנגט איצט אַ קאַסאַציע.

קאָנפערענץ פון'ם „אַלגעמיינעם רע-וויזיאָנס-פערבאַנד" אין לעמבערג.

לעמבערג (יטאַ) דעם 15 ה. ח. קומט פאָר אין זאַל פון דער האַנדעלס-קאַמער די יעהרליכע קאָנפערענץ פון די קאָאָפּעראַטיווען, וואָס געהערען צום „אַלגעמיינעם רעוויזיאָנס-פערבאַנד" אין אויף דער קאָנפערענץ וועלען צוו. אַנד. האַלטען רעפעראַטען דער פּרעזעס פון'ם פערבאַנד דעפּ. ד"ר ראָזמאַרין וועגען דער עקאָנאָמישער לאַגע און לאַגע ביים היינטיגען טאָג און דער דירעקטאָר פון דער צענטראַל-באַנק ביים פערבאַנד, געוו. סענאַטאָר ד"ר ראָטענשטרייך וועגען „קאַפּיטאַליזאַציע און דעם געלד-פער-קעהר".

צוליב דעם טויער, וואָס הערשט בע-זונדערס אין גאַליציען צוליב'ן טויט פון ד"ר לעאָן רייך, האָט די אָנפיהרערשאַפט פון'ם פערבאַנד בעשלאָסען אָפּצוזאָגען די פעסטליכקייטען, וועלכע האָבען גע-זאָלט פאָרקומען בשעת דער קאָנפערענץ.

ריב-אַנפאַל אויף אַ יודישען הענדלער אין מאַניאַ-וואָלד

(§) אין מאַניאַ-וואָלד איז נעכטען בעפאַלען געוואָרען דורך צוויי מונקעלע פערשוינען דער הענדלער מיט אַלטוואַרג יודעל בערנאָווסקי פון זאַווישאַ 13. זיי האָבען איהם אַניידערגעוואָרפען אויף דער ערד, שטאַרק צושלאָגען און צוגעריבט 100 זל. מזומן מיט דעם זאַק סחורה. אונטער דער דראָהונג צו דער'הרג'ענען דעם קרבן, אויב ער וועט שרייען, זענען די אַנפאַלער אַנטלאָפען. פּאָליציי פירט אַנ'אויספאָרשונג.

פון „אדעאָ"

אַ געוויסער יונגער מאַן.

אין דעם פילם ווערט געשילדערט דער ערפאָלג, וואָס אַ רייכער יונגערמאַן האָט ביי פרויען, דאָס אַלעם ווערט אים אָבער אינבעדרדריסיג און ער בעשליסט דעריבער פון דעם אַלעם זיך צו בעפרייען און צו אַנטלויפען. קומט ער אָבער אין זיין איינ-זאַמקייט, בעגעגענט ער ווידער אַ יונג שעהן מעדעל און דער פליורט געהט אויף דאָס ניי. דער פילם האָט אַ סך שעהנע און זעניקאַנטע סצענעס און האָמאָן נאָ-וואַראָ שפּילט די הויפּט-ראָלע אַלס לאָרד זעהר גוט און נאַטירליך. די ווייב-ליכע ראָל קרעאירט מאַרצעלינא דאָ, וועלכע בעצויבערט אַלעמען מיט איהר שעהנהייט.

ביי די רעשטלעך פון די „עשרת השבטים"

(ענדע פון זייט 6)

נשהאפט צו געפינען כמעט א שטיקל שוין פון די ווייסע באנדעס.

ווען די דונערן פון בירגער-קריג זיי-נען שטיל געוואָרען, האָבען א טייל פון די אנטלאָפענע געפרובט אומקעהרען זיך צוריק אויף זייערע ערטער, נאָר אויפ'ן אָרט פון זייערע הייזלעך האָבען זיי בלויז געפונען בערגלעך אש; די גאַנ-צע ווירטשאַפט צורויבט און די ערד פערלאַזט פון זייערע געוועזענע שכנים.

קוים א צוויי-דריי הונדערט פאַמיליעס איז געלונגען ווי עס איז צוזוקלעבען זיך צוריק צו דער נאַקעטער ערד און מיט דער הילף פון דער צענטראַלער מאַכט גענומען צוריק אויפבויען זייערע רואינירטע היימען. אָבער די לאַגע זיי-ערע איז פערבליבען טרויעריג.

די לאַגע פון די איבערגעבליבענע און די שטעט איז מעהר ווי טרויעריג, — זי איז טראַגיש.

און דאָרף וואוינען די באַרג-יודען קוסטאַרען און „זעמליאַנקעס" — און ערד-הייזלעך פון רויען ליים און ציגעל, 2 אויף 3 קלאַפטער די גרויס. די דאָזי-גע הייזלעך זענען געדעקט מיט דאַרע צווייגען, אויבען בעשאָטען מיט ערד. די שטייגלעך זענען אָהן טירען און אָהן פענסטער. פאַרהאַן נאָר איין לאָך, וואָס פערבייט ביידע זאַכען. אין אַזעלכע זעמ-ליאַנקעס-קברים אַרבייטען צו 10 מענ-שען. נאָר נישט קוקענדיג אויף זייער קלאָגעדיגען מצב, ווערען זיי בעשטיי-ערט פון דער אָרטיקער מאַכט ווי איי-גענטימער פון שטאַטישע „אינדוסטריע-לע" אונטערנעהמונגען.

הענדלער זענען אין 1927 געוועזען בלויז 7 מיט א האַלב פראָצענט פון דער אַל-געמיינער יודישער בעפעלקערונג, און דער דורכשניטלעכער פערדינסט פון דעם גרעסערען און מיטעלען יודישען „סוחר" דערגרייכט פון 25 ביז 30 רובל א חוי-דש; פון די קליינהענדלער — ביז 10 רובל א חודש.

א שוידערליכען איינדרוק מאַכט דער קוואַרטאַל פון די באַרג-יודען און דער-בענט, וואו עס זענען קאָנצענטרירט העע-כער א העלפט (54 פראָצענט) פון אַלע באַרג-יודען.

דאָס זענען א מין קאַטאַקאָמבען, פער-פלאָנטערטע און פערדרייטע פינסטערע הייזען. אין וועלכע עס זענען צוזאַמענ-געשטופט איבער 2000 נפשות, פון זיי 950 קינדער. אויף יעדער פאַמיליע קומט אויס נישט מעהר ווי 9 קוואַ-דראַט אַרשין שטח. אָנשטאָט טירען — פיר-עקענדיגע לעכער, דורך וועלכע ס'איז שווער א מענשען דורכצוקריכען.

דער קולטורעלער מצב פון די באַרג-יודען איז פונקט צוגעפאַסט צו זייער עקאָנאָמישען מצב. לעבענדיג הונדער-טער און פופציג טויזענדער יאָהרען צווישען די סאַמע אָפגעשטאַנענסטע פעלקער, האָבען זיך די באַרג-יודען אָנ-גענומען פון זיי מיט ווילדען פאַנאַטיזם און אַלערליי אָבערגלויבענס. דער גלוי-בען אין א „בייז אויג", אין מכשפים, אין רוחות און שדים איז צווישען על-טערען דור באַרג-יודען איצט פונקט אַזוי שטאַרק, ווי מיט צוויי און דריי הונדערט יאָהר צוריק. א טאַטע זאָל פערקויפען זיין טאָכטער — א קינד פון דרייצעהן-פערצעהן יאָהר — פאַר א זעקעל מעהל צו איהר צוקונפטיגען מאַן, וועלכען זי מאַך ביז נאָך דער חתונה נישט אָנקוקען, — איז נאָך איצט אויך נישט קיין זעלטענע ערשיינונג צווישען די דאַגעס-טאַנער באַרג-יודען.

85 פראָצענט פון דער באַרג-יודישער בעפעלקערונג קען נישט לייענען און שרייבען אַפילו אויף דער אייגענער שפּראַך. קיין ביכער, קיין צייטונגען, קיין שום סימנים פון קולטור האָבען זיי נישט. די גאַנצע „ליטעראַטור" זייערע בעשטעהט פון סידורים און א פּאָר קבלה-ספרים'לעך, אין וועלכע קיינער פערשטעהט א וואָרט נישט, און די חדרים זענען איצט די זעלבע, ווי מיט הונדערט יאָהר צוריק.

לעזט און אַבאָנירט
— דאָס —
„לאָדזער טאַגעבלאַט"

רעסטאָראַן MOULIN ROUGE מאָניושקי 1 טעל. 1.11-40

מיר מאַכען בעקאַנט די געעהרטע געסט, אַז מיר גיבען אַרויס טעגליך געשמאַקע און רייכע מיטאַגען צו בעדייטענד פער-קלענערטע פּרייזען פון 2.75 זל. ביי שנעלער און סאָלידער בעדינונג.

בעמערקונג: אין די אָוונטען קומען פאַר אויפטריטען פון ערשט ראַנגיגע אַרטיסטען. שבת און זונטאָג פייוו-אָקלאָקען און טעאַטער פון 5 ביז 7 מיט א רייכען אַרטיסטישען פּראָגראַם.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.

היינט און טעגליך!

די ליבע פון א קאָזאַק

הערליך מייסטערווערק אויפ'ן יסוד פון דער בעריהמטער ער-צעהלונג פון ל. טאָלסטאָי. צום דאָזיגען בילד איז אַנגאַזשירט געוואָרען אַן אָריגינעלער אוקראַאינישער כאָר, וועלכער וועט זינגען א רייה קאָזאַקען-לידער און הימנ'ען. אין דער הויפּט-ראָלע דזשאָן גילבערט.

דער נאָהנסטער פּראָגראַם: „לעבענס-פערוואָגעלטע".

א מאַהאָן שלאָפצימער
(בעטען, מאַטראַצען, קאָזעטקע נאַכט-טישלעך, וואַש-טיש) און א דעמבאָווע עס-צימער (2 שענק, קרעדענס, טיש, שרייב-טיש, געבעטע שטוהלען און נאָך פערשידענע זאַכען) אין גאַנץ גוטען צושטאַנד געלעגענהייטליך ביליג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען וואָכאָדניא 67, וו. 25 פון 12 ביז 2 נ"מ ביי ה' פרידמאַן.

BEZPŁATNIE!
Redaktor Szyller-Szkolnik (autor prac naukowych), określa charakter, zdolności i przeznaczenie bezinteresownie. Napisz imię, nazwisko, miesiąc urodzenia, otrzymasz analizę darmo. poznasz, kim jesteś, kim być możesz. Warszawa. Psycho-grafolog Szyller Szkolnik, Nowowiejska 32, m. (. Znaczkami pocztowemi 75 gr na przesyłkę załączyć. Przyjęcia osobiste płatne g. 11—7 w.

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH
„KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE BÓLE GŁOWY
A.K.
FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA.

לעטשניצע
17 זגיערסקא 17, טעל. 16-33
אַלערליי קראַנקהייטען ווערען עמפאַנגען דורך ספּעציאַליסטען דאָקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אָוונד.—מאַסאַזש, עלעקטריזאַציע, פאַקען-שלאָגען, קינסטליכע בירגזאַ'ן-פעסטראַלונען אימפינגען געגען שקאַר לאַטינע.

געגען מאַגערקייט! דאַרף מען נוצען אונזער זייט יאָהרען אויספּרופּירטער ערנעהרונגס-פּראָשעק „Plenusan", אין קורצער צייט א בעדייטענדער צוואוקס אין דער וואָג, בליהענדער אויסזעהען און פולע קערפּער-ליניען. פערשטאַרקט אויך דאָס בלוט און די נערווען. ס'ווערט עמפּפעהלט דורך דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען. 1 שאַכטעל—6 זל., 3 שאַכטלען—15 זל.
Dr. Gebhard & Co, Gdańsk, Oddz. 20.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישע היילקאַבינעט-קאָסמעטיק
טעגליך פון 8 א זייגער ביז 9 אָוונד
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדערע וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה, הוא שיעשה!
אַזוי זאָלטע ווייטער קומען אין די בעוואוסטע רעכטסקאָנסולטען-ביוראָ
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
זאַכאָדניאַ 52
טעלעפאָן 148-79
וואו עס ווערט ווייטער ערלעדיגט און נעי-שריבען אַלערליי ביטעס! קאַרנע, ציווילנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַטישע סלאָו-זולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראָזיעמטשי, ווי אויך איבערצוזעצען אין אַלע שפּראַכען. מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּיעטריקאָווער 17

דאָס לאַנג-יעהריגע רעכטס-קאָנסולענט ביוראָ
ש. האָכבערג. פּאַנסקאַ 1.
עק קאָנסטאַנטינער צופאַר טראַמוויי מיט 3, 15.
ערלעדיגט און שרייבט אַלערליי ביטעס און קלאָגעס קלאַזולעס זאַבעזפּיעטשעניעס
— ספּעציאַליסט אין שטייער ענינים —
אַדוואָקאַטיעס אויף פּאָדאַטעק דאָכאָדאָווע ס'ווערט אויסגעקויפט פּאַטענטען אויפ'ן יאָהר 1930
Hochberg, Żeromskiego 1.
Telefon 136-77.

קלויזולעס
— און —
זאַבעזפּיעטשעניעס
אויף אַלע שטעט אין פּוילען
ערלעדיגט אַמשנעלסטען דאָס רעכטס-קאָנסולענטען-ביוראָ
„אַרגוס", 36 זאַכאָדניאַ 36

ווייכטיג פאַר דאַמען!
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-הייטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע הייטע איבער-אַרבייטע איך אויף גענצליך ניי. געדענקט די אַדרעס:
פאַר נאָר 2.50 זל.
23 זאַוואַדזקאַ 23
אין הויף. 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמערק.: ניי הייטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויספערטיגונג 50 פּראָצ. ביליגער. ווי איבעראַל

לאַנגיעהריגער געריכטס-סעקרעטאַר
שרייבט און ערלעדיגט אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אין אַלע שטעט פון פּוילען.
גוטער ספּעציאַליסט אין אַלע מיליטער-ענינים.
שנעלע ערלעדיגונג פון פּאַטענטען-אויסקויף
רעכטס-קאָנסולענט ב. מאָן,
פּעטריקאָווער 10 אין הויף רעכטער איינגאַנג.

דרוקזאַכען
אַלערליי
ווערען שנעל, און פּראָמפּט אין דער פיינסטער אויס-פיהרונג און מאָדערנסטער שריפט אויסגעפערטיגט. -
קלעפּסידרעס
ווערען אין פערלויף פון 1 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפּט אין דער גאַנצער שטאָט.
בוכדרוקערייי
ע. און מ. האַמבורסקי
פּיעטריקאָווער 16, טעלעפאָן 47

היפּאָטעקען-געלד
צו ביליגע צינזען
אויף בערלינער הייזער
בעזאָרגט שנעל
Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

Ogłoszenia Fuchs'a to mur
o który oprzeć się może najbardziej zachwiana firma; nie upadnie nigdy, skoro tylko się zwróci o radę reklamową do
Akwizycji ogłoszeń
FUCHS a
Piotrkowska 50, tel. 21-36

שרייבען שעהן אונד שנעל
לערנט אויס דער בעוואוסטער קאַליגראַף
ל. בערמאַן
— אין — 15 לעקציאָנען.
אין איין חודש ווערט אויסגעלערנט שרייבען גוט א יודישען בריף אַפילו דער וואָס קען גאָרנישט.
זאַוואַדזקאַ 19, פּאַרטער 1 שטאָק.

לעזט און אַבאָנירט
— דאָס —
„לאָדזער פאָלקסבלאַט"

א שטוב מיט א קוך
עווענטועל א גרויס צימער ווערט געזוכט צו דינגען. אָפּערטען אָפּצוגעבען אין אַדמיניסטר. אונטער „J. H."

פוילישע שפּראַך
ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט
וואָסכאָדניאַ 29, וו. 3.

לעזט, אַבאָנירט
— דאָס —
„לאָדזער טאַגעבלאַט"

מעכאַנישע שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
נעהמט אָן פערשידענע מאַשינען-רעפּעראַטורען ווי צופּאַסען פער-שידענע מאַשינען-טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.
אכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 35 זל. און רעיעלע אויספיהרונג.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

אַלצדינג איז נאָך שניט געוועזן!
נאָר וואָס איז אַרויס פון דרוק א העכסט-אינטע-רעסאַנט ספר פון יודישען פאָלקלאָר-אוצר א. נ.
„לעקסיקאָן פון יודישע חכמות"
פון הרב ישעיה זלאָטניק.
דער לעקסיקאָן ענטהאַלט די געקליבענע דבורים, גלייכווערטלעך, אַנעקדאָטען און איינפאַלען, פון די גרעסטע חכמי ישראל אין דע-לעצטער צייט, וועלכע זענען נאָך אין ערגיץ נישט פערעפענטליך געוואָרען. אַנ'אמת'ען גייסטיגען פערגעניגען קאָן יעדער יוד געפי-נען אין די חכמות, וועלכע שפּרודלען מיט'ן עכטען יודישען הומאָר און וויץ, וואָס זענען אַזוי איינגעאַרטיג און אָריגינעל אין דער וועלט-פאָלקלאָר-ליטעראַטור. דאָס ספר פאַר'ן פּרייז 3 זל.
איז צו בעקומען ביים מחבר:
Rabin Sz. Złotnik, Radom.
געגען נאָכנאַהמע ווערט נישט געשיקט.

אַבאָנאָמענט-פּרייז: פאַר א חודש אין פוילען 6 זל., אין פראַנקרייך און בעל-גיען—30 פראַנק, אין אַנדערע לענדער—1.25 דאָלאַר.
אַנאָנסען-פּרייזען: פאַר 1 מילימעטער-שורה פאַרן טעקסט 16 גראָשען, [illegible] פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער. [illegible]
Redaktor-wydawca I. Hamburski
Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 14.